

METODIKY NÁRODNÍCH GEOPARKŮ

Josef Zelenka

Martina Pásková

Daniel Smutek

Kateřina Venclová

Jan Doucek

Lucie Kubalíková



Ministerstvo životního prostředí

METODIKY NÁRODNÍCH GEOPARKŮ

Josef Zelenka

Kateřina Venclová

Martina Pásková

Jan Doucek

Daniel Smutek

Lucie Kubalíková

2014

Ministerstvo životního prostředí

Recenzenti:

RNDr. Karel Brodský

Ing. Pavel Čech, Ph.D.

RNDr. Lenka Šoltysová

Mgr. Veronika Štědrá, Ph.D.

doc. RNDr. Jan Vítek

Soubor metodik, doporučení a příkladů dobré praxe pro národní geoparky

Publikace neprošla jazykovou úpravou.

Za obsahovou správnost odpovídají autoři.

ISBN 978-80-87883-10-5

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědný řešitel projektu prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc. a jeho autoři a nelze jej v žádném případě považovat za názor Ministerstva životního prostředí.

Ministerstvo životního prostředí

Obsah

Úvod	4
Vznik, certifikace a hodnocení činnosti geoparku	5
1. První kroky ke vzniku geoparku	5
2. Projekt geoparku	9
3. Certifikace a revalidace	16
Souhrn metodik, doporučení a významných dokumentů pro národní síť geoparků v České republice	35
Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice	36
Metodika pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích	81
Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence certifikovaných geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí	93
Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek	99
Metodika pro návštěvnická centra geoparků	103
Metodika pro informační systém geoparku	112
Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku	126
Metodika pro inventarizaci geologických a geomorfologických útvárů	132
Identifikace a inventarizace	132
Hodnocení	133
Syntéza	137
Udržitelný cestovní ruch v geoparcích	138
Doporučené aktivity udržitelného turismu a šetrné turistiky v projektech geoparků	138
Terminologický slovník a zavedené zkratky	145
Použité a doporučené zdroje	155

Úvod

Lidské společenství a živá příroda jsou nám blízké. Žijeme s nimi v bezprostředním kontaktu a tak často ani nevnímáme zbytek planety – podklad a příkrov tvořený neživou přírodou. Připadá nám, že to, co tu funguje odpradáвна, bude přirozeně pokračovat i bez naší pozornosti. Pokud ale dokážeme svůj životní prostor lépe pochopit, dostaneme šanci rozvážně využít hodnoty krajiny a budeme schopni včas zamezit nevratným škodám.

Přestože základ geoparku tvoří vždy jeho geologické aspekty, je nutné si uvědomit, že „geo“ znamená v řečtině „země“. Proto se ve spojitosti s geoparky často hovoří o konceptu „Gaia“, Bohyně Země, nebo v pojetí mnohých neevropských kultur „Matka Země“. Při interpretaci dědictví geoparku se proto používá přístup, který prof. Dowling označuje jako „ABC“ (propojení výkladu abiotických, biotických a kulturních aspektů geoparku ve vzájemných souvislostech).

Myšlenka geoparků tedy nabízí možnost nahlédnout krajinu v její celistvosti – zapustit kořeny do matečné horniny, vychutnat půdu, využít sílu vody a slunce, vyrůst s přírodou, sít se s lidmi, ztotožnit se s kulturou formovanou právě místní krajinou a rozvinout ji dále, stejně jako své hospodaření. Je to nabídka pro všechny, kdo mají zájem převzít zodpovědně dědictví místní krajiny a aktivně se podílet na takovém využití krajiny, na něž by mohly být hrdé i budoucí generace.

Tento soubor metodik, doporučení a příkladů dobré praxe pro národní geoparky (dále jen „soubor metodik“) byl připraven pro potřeby manažerů připravovaných, již fungujících, kandidátských národních geoparků i certifikovaných národních geoparků a také pro všechny zájemce o tuto problematiku. Klade si za cíl shrnout základní postupy spojené se vznikem (identifikací) geoparku, jeho institucionalizací, certifikací a dalším rozvojem. Soubor metodik tvoří tři tematické celky: „Vznik, certifikace a hodnocení činnosti geoparku“, „Jak naplňovat Chartu národních geoparků a uspět při revalidaci certifikátu?“ a „Souhrn metodik, doporučení, významných dokumentů pro národní síť geoparků v České republice a příkladů dobré praxe“. Předložený soubor metodik přitom bezprostředně navazuje na příslušnou směrnici Ministerstva životního prostředí ČR (Směrnice k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark), dokumenty přijímané Radou národních geoparků a na soubor metodik MŽP ČR z roku 2014 pro geoparky, uvedených s drobnými formálními úpravami v tomto souboru metodik v plném znění. Nejvýznamnější úprava uvedených metodik byla provedena v části terminologie, která je pro metodiky v tomto souboru metodik uvedena souhrnně jako závěrečná kapitola souboru metodik.

Soubor metodik MŽP ČR z roku 2014 byl v předloženém souboru metodik doplněn také o „Metodiku pro inventarizaci geologických a geomorfologických útvarů“ (autorka Lucie Kubalíková) a o analýzu „Udržitelný cestovní ruch v geoparcích“, diskutující doporučené aktivity udržitelného turismu a šetrné turistiky v projektech geoparků. Tuto kapitolu je vhodné při přípravě těchto aktivit v geoparcích doplnit studiem přehledně zpracované metodiky „Usměrňování vybraných sportovních a rekreačních aktivit v ZCHÚ“, uvedené v Metodických listech Agentury ochrany přírody a krajiny ČR č. 16, 1/2011 (viz KOL, 2011).

Vznik, certifikace a hodnocení činnosti geoparku

1. První kroky ke vzniku geoparku
2. Projekt geoparku
3. Certifikace a revalidace

1. První kroky ke vzniku geoparku

VÝCHODISKA PRO UVAŽOVÁNÍ O POTŘEBNOSTI VZNIKU GEOPARKU

Z lidského hlediska je přírodní prostředí tradičně zdrojem veškerých surovin a energií. Prakticky všechny výrobky jsou přírodního původu (i hliníková lžička byla někdy bauxitem a motorová nafta prehistorickým organismem). Nakonec i sám člověk je živočich. Od pravěku se učíme s přírodou nějak vyjít a stále se nedá říct, že bychom byli u cíle, resp. stále se z ní více a více vyčleňujeme (viz např. KOL., 2005).

V posledních staletích delegovalo lidstvo styk s přírodou na primární a sekundární hospodářský sektor. Těžba, zemědělství, lesnictví (a energetika) mají za úkol dodat přírodní materiál k opracování a nějak se postarat, aby zdroje v nejbližší budoucnosti nedošly. Ostatní styky lidstva s přírodou jsou vnímány jako ekonomicky nevýznamné (např. nedělní rodinné vycházky do obecních parků nemající zdánlivě signifikantní vliv na hospodářskou situaci státu). S vývojem civilizace hrají z pohledu HDP primární i sekundární sektor relativně menší roli a ekonomické vztahy s přírodou ustupují s rozvojem služeb a „virtualizací“ života mnohých lidí do pozadí lidského zájmu. Extrémní ekonomický pohled chápe přírodu jako luxus, který si člověk může dovolit, až si na něj vydělá. Státní a nezisková ochrana přírody je v nemilosti a z hlediska primárního i sekundárního sektoru byla dosud většinou vnímána jako brzda pokroku. Vzniká dokonce termín *ekoterorismus* jakožto označení důsledné ochrany přírody, z níž jde strach. Teprve post-industriální společnosti začínají hledat nová řešení lidské existence v souznění životního prostředí environmentalistiky a ekonomiky. Vzestupem terciárního (a kvarterního) sektoru se daří obnovit hodnotu člověka a lidské práce. Současnou výzvou je připravit strategie, které by i v ekonomizovaném světě učinily přírodu „konkurenceschopnou“ ekonomickému světonázoru současné globalizované reality. Pragmaticky vzato, hledáme způsob, jak lidem ozřejmit, že krajina přináší lidstvu takový užitek, že má smysl do péče o ni investovat významněji než dosud.

V ekonomickém kontextu již existují pokusy hodnotu krajiny, včetně jejích „ekosystémových služeb“ (viz SEJÁK A KOL., 2010; SEJÁK A KOL., 2011) vyčíslit (v češtině viz např. ŠAUER – DVOŘÁK A KOL., 1997). Hodnota nicméně není totéž co cena, neboť cenu určuje trh. Mnohé statky mají „nevyčíslitelnou hodnotu“, nicméně jejich cena na trhu je nulová. Dá se říct, že poptávka po zachování přírodních hodnot je dnes v podstatě nulová, protože si lidé nejsou vědomi jejich užitečnosti. Logicky tedy upadá motivace o tyto hodnoty pečovat.

Strategie, která se skrývá pod pojmem „geopark“ nabízí možnosti, jak zvýšit povědomí o krajině dědictví, jeho vzniku, vývoji a jeho užitečnosti. Snaží se tak probouzet poptávku a zvyšovat cenu a především hodnotu, kterou má krajina a odkaz člověka v krajině i v kultuře místních společností v očích lidí. Cílí přitom na všechny velké skupiny – návštěvníkům nabízí možnost vidět a prožít jedinečná místa, pro podnikatele a obce představuje příliv peněz z turismu (a jejich multiplikaci) a místním lidem dává šanci uvědomit si, jak jsou bohatí (nejen materiálně) svou krajinou. Obrazně řečeno, „přetavuje“ krajině dědictví na zdroj poznání, bohatství a štěstí. Užívá přitom nedestruktivních metod, díky čemuž lze strategii geoparků označit za strategii dlouhodobě udržitelného rozvoje.

Podle návrhu aktualizované směrnice, zpracované Radou národních geoparků (SMĚRNICE, 2014), podrobněji viz Charta národních geoparků (Příloha 1):

1. Geopark je území, které:

- 1.1 zahrnuje geologické jevy zvláštního významu a skupiny geotopů, mající regionální a národní význam pro geovědy a reprezentující krajinu a její geologickou historii;*
- 1.2 kromě geologických hledisek zahrnuje i fenomény geomorfologické, paleontologické, archeologické, ekologické a historické, kulturní a esteticky hodnotné prvky krajiny, které mohou být současně využívány pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu (tzv. geoturismus);*
- 1.3 má jasně vymezenou hranici a dostatečně velkou rozlohu zahrnující i lidská sídla tak, aby byl umožněn udržitelný rozvoj příslušného území.*
- 1.4 Jde o dobrovolnou iniciativu místního společenství („zespoda“), vyvíjenou na základě společné vůle místních klíčových aktérů.*



Obr. 1 Unikátní součástí paleontologického dědictví v geoparku Lesbos je zkamenělý les. Foto: M. Pásková

VÝBĚR ÚZEMÍ PRO GEOPARK

Náročnost této fáze vzniku spočívá ve správném vytyčení území - shodě na prezentovaných zajímavostech a logickém vytyčení hranic. Je třeba uvést v soulad především dva požadavky: význam a prezentaci specifík geologického celku (určovaného přírodními hranicemi a dostupnými přírodními atraktivitami) a správu geoparku, jeho územní a hospodářský management (nejlépe uplatnitelný v rámci administrativních hranic). V České republice geoparky často zahrnují chráněná území, nebo jejich části. Z hlediska fundraisingu je výhodné, pokud jsou hranice geoparku kompatibilní s územním členěním používaným subjektem, jehož finanční podporu chce management geoparku získat (kraje; obce; turistické regiony a oblasti podle agentury CzechTourism; pro EU jednotky NUTS, euroregiony nebo území spravované MAS). Velmi důležité je, aby byla pro zřízení geoparku většina jeho klíčových aktérů, což má ve svém výsledku zásadní vliv na podobu hranic geoparku.

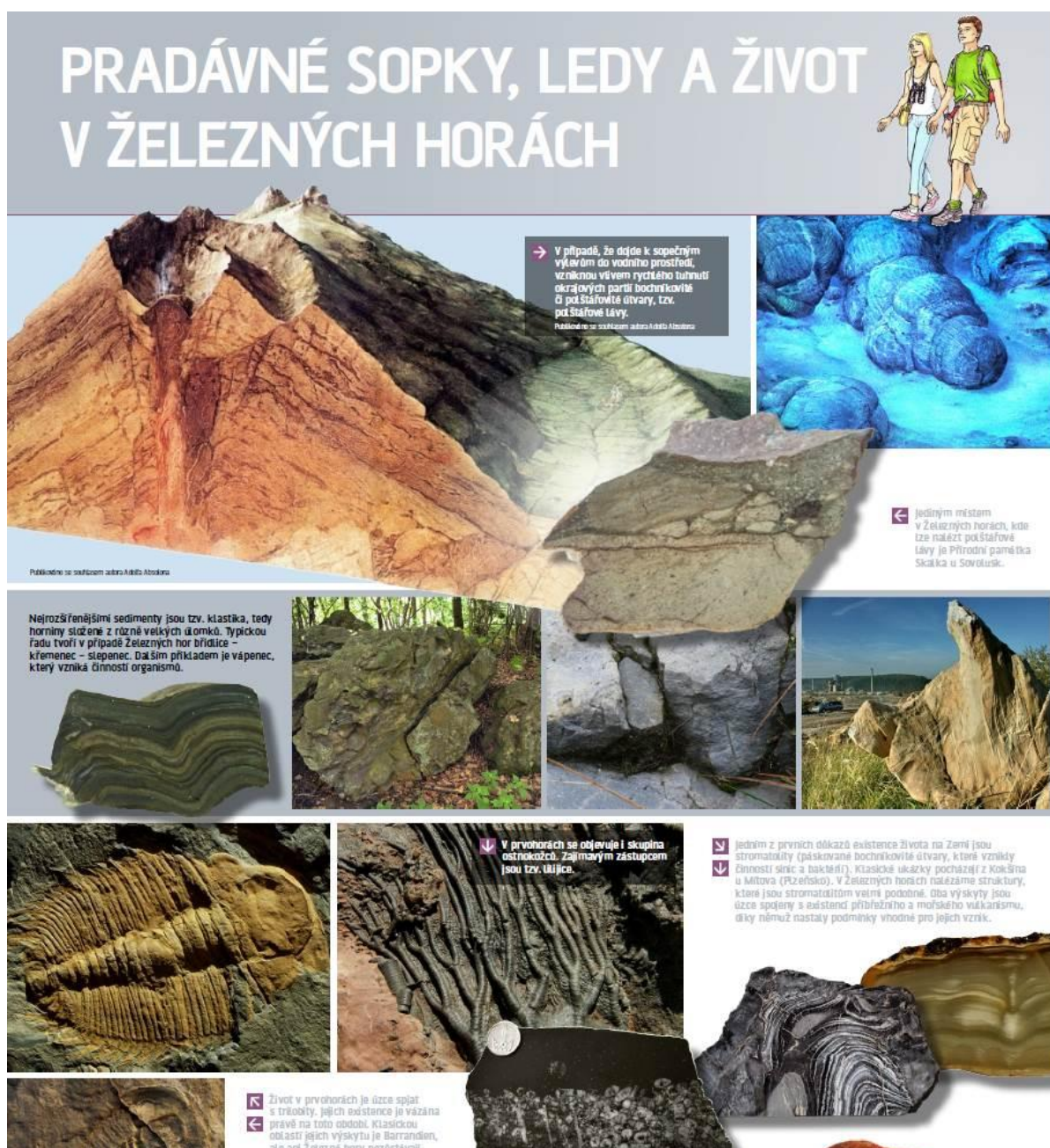
VZNIK GEOPARKU

Pokud management geoparku správně zvolí území, zárodek geoparku v podstatě začal existovat. Možnou metodou vzniku geoparku je totiž jeho **objevení**. Není třeba tvořit nic na zelené louce, pokud již existuje region s funkčními strukturami, jejichž pomocí by bylo možné myšlenku geoparku naplnit.

Poté, co geopark vznikne jako individuální či kolektivní nápad, následuje klíčová fáze – **vyprávění příběhu geoparku** (viz např. Obr. 2) a vytvoření příslušné interpretační infrastruktury. Jednotlivec či kolektiv sdílí svou ideu se svým okolím a získává pro ni klíčové účastníky rozvoje regionu. Pokud je myšlenka dobrá, začnou ji lidé a subjekty přijímat za svou. Vzniká vize geoparku – příběh propojující minulost a budoucnost regionu. Místní si uvědomují hodnotu krajiného dědictví a cítí potřebu se svým bohatstvím pochlubit – prezentovat jej návštěvníkům.

V této fázi by se měl managementu geoparku ujmout **řídící subjekt** a zabezpečit:

- **katalogizaci atraktivit** (záznam současného stavu věcí),
- formulaci **vize budoucnosti** a cílů geoparku,
- volbu vhodných **geoparkových strategií** pro dosahování vize a vytyčených cílů,
- vyladění příběhu – **sumarizace specifík a předností geoparku** pro místní a pro návštěvníky,
- **zpřístupnění odborných informací** (odborné) veřejnosti a **interpretace** návštěvníkům a místním obyvatelům,
- **administrace žádostí** (zpravidla o finanční podporu a certifikaci na národní geopark).



Obr. 2 Příběh „Pradávné sopky, ledy a život v Železných horách“. Zdroj: Archiv Geoparku Železné hory

Pokud je záměrem managementu geoparku získat certifikát národního geoparku, následují metodikami upravené aktivity:

- Podání žádosti o udělení certifikátu národního geoparku.
- Kandidátské období – realizace projektu geoparku, naplnění min. standardu národního geoparku.
- Zpracování vlastní nominační dokumentace.
- Certifikace národního geoparku.
- Naplňování Charty národních geoparků a souvisejících metodik.

- Periodické zpracování revalidační a další dokumentace (zejm. výročních zpráv a sebehodnocení).
- Revalidace certifikátu (po každých 4 letech).
- Vyšší stupně certifikace (Evropský geopark; Globální geopark pod patronací UNESCO).

2. Projekt geoparku

PROČ PROJEKT?

Počátky geoparku spočívají vždy v mnohonásobném vyprávění příběhu. Jeho děj se vždy sestává z odhalení fascinujících faktů z minulosti a současnosti regionu (prezentace krajinného i kulturního dědictví) a vize jejich využití pro harmonizaci regionálních poměrů a zvýšení kvality života jeho obyvatel (až na úroveň, kdy je možné jej prostřednictvím návštěvníků vyvážet). Příběh průběžně nabývá různých forem – od vypravování přátelům, přes prezentaci na zasedáních a konferencích, až po zdůvodnění žádosti o finance, statuty a certifikáty.

Projekt geoparku představuje shrnutí příběhu. Jeho primárním cílem je, aby se na něm shodli klíčoví účastníci a mohli pak příběh šířit simultánně – nezávisle a přitom ve shodě na základních faktech. Projekt může dále pomoci rozdělit úkoly mezi jednotlivce a subjekty, nastavit harmonogram rozvoje geoparku a sjednotit první prvky image geoparku.

Z projektu se také vychází při podávání žádostí. Hlavní výhodou je, že lze na jeho základě rychle reagovat na různé výzvy. Dokumentace je v podstatě připravena k použití a stačí ji adaptovat tak, aby odpovídala konkrétnímu zadání.

STRUKTURA PROJEKTU

Vypracování projektu není podmínkou vzniku geoparku, je ale podmínkou jeho certifikace jako národního geoparku. Pokud geopark neusiluje o statut národního geoparku, nemusí struktura projektu odpovídat struktuře závazné podle metodiky pro kandidáty na národní geopark (kap. Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice). Důležité však je, aby projekt obsahoval vše potřebné k zabezpečení koncepčního postupu zapojených subjektů a jednotlivců.

ZDŮVODNĚNÍ PROJEKTU

Geoturistický potenciál území

- Doložit významnost a zaměření geoturistického potenciálu. V návaznosti na geologické úkazy představovat ekosystémové, archeologické, architektonické, kulturní a hospodářské zajímavosti. Uvádět význam krajinného dědictví pro místní obyvatele (např. využití materiálů, půdy, klimatu a mikroklimat, inspirace lidových pověstí geomorfologickými útvary).

- Představit nosné téma geoparku a způsob jeho stávající a/nebo zamýšlené prezentace a interpretace v rámci udržitelného cestovního ruchu, environmentálního vzdělávání a osvěty.
- Zmínit stávající a zamýšlené směry vědeckého výzkumu v území (vědecky významná specifika).
- Doložit zájem místních obyvatel o vznik geoparku a připravenost klíčových aktérů CR ke spolupráci na fungování geoparku. Představit koordinační tým přípravy geoparku, zejména experta na geologii a experta na regionální rozvoj a CR, doporučuje se mít v týmu odborníky také z dalších oborů (např. archeolog, antropolog, ekonom, manažer, zoolog, botanik).

Vazba na strategické dokumenty

Uvést strategické dokumenty, pokud možno konkrétní pasáže a cíle, ze kterých se při koncipování daného geoparku vychází. Doporučené strategické dokumenty:

- Charta národních geoparků,
- Charta evropských geoparků,
- Evropská úmluva o krajině,
- strategické dokumenty EU (např. Evropa jako přední světová destinace cestovního ruchu),
- Strategický rámec udržitelného rozvoje v ČR,
- Koncepce státní politiky cestovního ruchu ČR (MMR ČR),
- Státní politika životního prostředí v ČR,
- Státní program ochrany přírody a krajiny v ČR,
- Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR,
- Krajské koncepce regionálního rozvoje, cestovního ruchu a ochrany přírody a krajiny,
- strategie rozvoje příslušného regionu, ZCHÚ či MAS,
- Strategie regionálního rozvoje ČR (MMR ČR),
- Základní směry pro udržitelný evropský cestovní ruch; Usnesení Evropského parlamentu o nových perspektivách a nových výzvách pro udržitelný evropský cestovní ruch (2004/2229 (INI)), Úřední věstník Evropské unie 33, C 193 E/325 - C 193 E/333, 17. 8. 2006,
- rozvojové priority pro čerpání z národních, evropských a dalších fondů.

REALIZACE PROJEKTU GEOPARKU

Popis současného stavu

- popis současného způsobu řízení geoparku, kvantita a kvalita lidských zdrojů (kmenoví i smluvní pracovníci);
- principy spolupráce a stav integrace fungujících systémů;
- způsob koordinace cestovního ruchu na území geoparku (+ ukázka prezentace krajinného dědictví návštěvníkům – existující návštěvnická infrastruktura: geostezky, návštěvnická a interpretační centra, průvodcovská činnost, propagační a osvětový materiál, programy, akce);
- přehled atraktivit (v členění na geotopy a další atraktivity krajiny), stav jejich zpřístupnění, interpretace a povědomí o nich;
- motivace a způsob zapojení místních obyvatel do vznikajícího geoparku;
- stav a výsledky výzkumu v rámci geoparku (vč. provedených účelových studií, akademických prací atp.);
- fyzicko-geografická mapa geoparku s přesným vedením hranic, vyznačenými atraktivitami CR a administrativním členěním;
- identifikace zásadních bariér – hledání problematických bodů na potenciálně bezbariérových stezkách, nedostatky ve vybavenosti a připravenosti poskytovatelů služeb, nedostatky v dostupnosti služeb a úřadů,
- směry žádoucího rozvoje – identifikovat, co chybí, aby vznikl kvalitní národní/evropský geopark.

Popis stavu, kterého má být realizací projektu dosaženo

Představit vizi řešeného území – stav po uskutečnění projektu:

- Uvést jméno geoparku, základní prvky image (např. logo, společný motiv) a podrobně popsat nosné téma (co si z něj vezmou místní a co návštěvníci).
- Popsat způsob udržitelného řízení, zejména právní formu řídicího subjektu, sídlo/kancelář geoparku, vlastní organizační strukturu, finanční management a způsob zapojení místních aktérů CR do ní.
- Popsat pokrok výzkumných aktivit a jejich propojení v rámci geoparku.
- Charakterizovat významné budoucí marketingové počiny geoparku – metody PR, internetové stránky, periodika, publikace, propagační materiály atd.
- Zmínit ambice v certifikaci geoparku (národní geopark, evropský geopark).
- Popsat nastavení systému informovanosti místních obyvatel v oblasti udržitelného cestovního ruchu (přednášky, exkurze, školení geoprůvodců, podnikatelů v ekoturismu, geoturismu atd.).
- Popsat cílový stav spolupráce s institucemi geovědního a turistického charakteru, zejména s orgány ochrany přírody, školami (univerzitami), muzei a galeriemi, zájmovými spolky, regionální pobočkou KČT.

- Popsat cílový stav řízení (geo)turismu – návštěvnická infrastruktura, rezervační a regulační systémy, způsob spolupráce s organizací destinačního managementu, geoturistické produkty (dle cílových skupin – např. pro děti a rodiny s dětmi, studenty, seniory, handicapované návštěvníky).
- Popsat dosaženou a dosažitelnou (plánovanou, projektovanou) míru bezbariérovosti pro znevýhodněné skupiny – bezbariérové atraktivity a itineráře (stezky), atraktivity pro rodiny s malými dětmi a pro osoby s omezeními ve smyslovém vnímání (dostupnost zvukové i textové formy výkladu, hmatové popisy a exponáty), přizpůsobování dopravních, ubytovacích a stravovacích služeb, zlepšování dostupnosti úřadů a informovanosti provozovatelů služeb o potřebách znevýhodněných skupin.

Způsob, jakým bude tohoto stavu dosaženo

Uvést aktivity, které povedou k odstranění mezery mezi cílovým a stávajícím stavem – popsat dílčí aktivity projektu včetně postupu jejich technického provedení:

- Jak bude zpracována nominační dokumentace na národní geopark (kdo, jak, za kolik, do kdy).
- Jakým způsobem bude dosaženo funkčního a udržitelného managementu geoparku (po personální, organizační i finanční stránce, včetně profesního růstu zapojených osob).
- Jak bude fungovat administrativní zázemí geoparku (kancelář, výpočetní technika, telefonování, doprava atd.) a jak bude financován jeho provoz, včetně konkrétního rozpočtu (optimálně s výhledem na příští 4 roky).
- Jak bude vypadat internetová stránka a jak bude personálně zabezpečena její tvorba, propojení s ostatními prvky systému a plnění dynamickým obsahem.
- Popsat způsob tvorby databáze (geo)atraktivit (vč. mapového podkladu), jak bude fungovat poskytování informací z databáze, interpretace a prezentace, jak budou atraktivity v terénu zpřístupněny a jak bude regulována návštěvnost, aby nedošlo k přetížení přírodních koloběhů, ekosystémů a místní komunity.
- Jak a kým bude budována navržená návštěvnická infrastruktura, jak bude zajištěno její provozování a údržba.
- Postup přípravy a realizace geoturistických produktů.
- Konkrétní způsoby motivace a vlastního zapojení klíčových aktérů CR a jednotlivých skupin místních obyvatel do činnosti geoparku (participace na administraci, anketární šetření, společné plánování činnosti geoparku, soutěže, brigády, (vele)trhy, slavnosti, školení atd.). Uvést efekty ostatních aktivit projektu z hlediska získávání podpory ze strany místní komunity a jejího aktivního zapojení.
- Rozdělit úkoly mezi všechny zapojené subjekty a jednotlivce (popsat agendy jednotlivých členů projektového týmu).

Cílové skupiny

Klíčoví aktéři CR

Uvést konkrétní aktéry CR v rozvoji regionu (popřípadě s dopady, které na ně geopark bude mít):

- samospráva a správa zvláště chráněných území,
- podnikatelé,
- vlastníci pozemků,
- pracovníci ve službách (vč. turistických informačních center, muzeí, knihoven atd.),
- učitelé a odborná veřejnost (školy a výzkumné organizace, profesní sdružení, místní znalci, Rada národních geoparků atd.),
- subjekty poskytující EVVO a lesní pedagogové,
- zájmové spolky (zvl. přírodovědného a turistického charakteru, vč. dětských a seniorských organizací),
- umělci a místní kreativci (výtvarné spolky),
- svazky obcí a místní akční skupiny (a další regionálně rozvojové organizace),
- organizace destinačního managementu,
- místní obyvatelé (zvl. skupiny s větším fondem volného času – rodiče s dětmi, studenti, senioři a handicapovaní občané).

Výstupy a rizika projektu

Výstupy (indikátory) projektu

Výstupy projektu vyjádřit pokud možno ve formě měřitelných indikátorů, např.:

- počet realizovaných akcí,
- počet proškolených osob,
- počet vytvořených pracovních míst,
- podpoření místních obyvatel,
- zapojení partnerů,
- vytvořené produkty – atraktivity (geostezky, geoexpozice), zájezdy, balíčky, marketingové produkty, webové stránky, publikace, periodika.

Analýza rizik projektu

Provést detailní a územně specifickou analýzu rizik, a to včetně návrhu preventivních opatření, posoudit tedy např.:

- rizika nezájmu o téma geoparku ze strany návštěvníků,
- rizikové skupiny místních obyvatel – možnost nepochopení, nesouhlasu s projektem,
- riziko nedostatku prostředků na tematicky a časově návazné aktivity,

- možnost zamítnutí nominace ze strany Rady národních geoparků,
- nedostatečné odborné zázemí při budování geoparku,
- možnou neshodu aktérů CR při přípravě strategie ochrany a udržitelného využívání krajinného dědictví,
- neochotu podnikatelů omezit nepřípustné formy výdělků (ničení nebo prodej geologických objektů),
- možné střety s ochranou přírody či památkovou péčí.

Rozpočet

Předložit tabulky s podrobným rozpočtem a časovým harmonogramem projektu (možno též alternativně – rozpočet a harmonogram v případě získání finanční podpory a v případě zamítnutí).

Slovní komentář k rozpočtu

Zhodnotit vyváženost rozpočtu z hlediska poměru osobních nákladů, investic a externích dodávek. Osobní náklady i honoráře externistů musí být přiměřené nárokům na kvalifikaci, vyžadovanou pro kvalitní provedení nasmlouvaných úkolů. Náklady na koordinátora (manažera) projektu by neměly přesáhnout 60 %. Největší část prostředků projektu by měla směřovat na pokrytí aktivit, jejichž výstupy přispějí zásadním způsobem k dlouhodobému fungování geoparku.

MARKETINGOVÝ PLÁN

Marketingový plán udává směr společného směřování všech zapojených subjektů (optimálně všech subjektů v území).

Produktová politika

- Nabídka návštěvy geoparku jakožto produktu (text/audio/video, přímo využitelné v nabídkových materiálech zapojených subjektů).
- Charakteristika žádoucích a nežádoucích produktů (s příklady dobré i špatné praxe i z jiných geoparků).
- Norma pro produkty nabízené v cizích jazycích (v jakých jazycích geopark nabízí, možnost propojení jazykově vybavených subjektů při tvorbě jazykových mutací a cizojazyčných produktů).

Cenová politika

- Možné zdroje prostředků pro geopark.
- Způsob (budoucího) financování geoparku ze zvýšených tržeb provozovatelů atraktivit, poskytovatelů služeb a prodejců (destinační fond)
- Společná ustanovení týkající se cenového nastavení (např. harmonizace nabídky služeb různých cenových kategorií, společný postup pro eliminaci sezónních výkyvů) – pozor, nesmí jít o kartelovou dohodu (nelegální společný tlak subjektů na ceny na trhu).

Propagace

- Společná propagace geoparku.
- Společné prvky geoparku v propagačních materiálech jednotlivých subjektů.
- Dohoda na integrovaném pokrytí všech informačních kanálů (neduplikovat a volné prostředky využívat efektivně – zejm. k proniknutí do celorepublikových médií, k tvorbě virálně šířených propagačních materiálů).

Distribuce

- Mapový podklad představující rozložení (geo-)atraktivit, interpretačních objektů a spolupracujících subjektů v geoparku (stávající a optimální stav).
- Přehled distribuce příběhu geoparku (kdo jej zná, kdo jej šíří a komu jej lze dále nabízet).

Lidé

- Přehled členů týmu a pro projekt významných regionálních i nadregionálních osobností (vč. určení „tváře projektu“, která geopark prezentuje v médiích – možno částečně delegovat na maskota geoparku).
- Schéma řízení lidských zdrojů v geoparku – školení geopůvodců a osob se silným vlivem na informovanost místních (učitelů, vedoucích kolektivů, nadšenců, pracovníků informačních center).

Partnerství

- Vizualizace partnerské sítě, včetně nadregionálních partnerů (stávající a optimální stav).

Balíčky

- Identifikace tvůrců balíčků a představení jejich produkce.
- Seznam/databáze nabídek využitelných v balíčcích (vč. specifikace cílových skupin – dle podporovaných aktivit, bezbariérovosti a jazykové vybavenosti).
- Možnosti nabídky a prodeje balíčků služeb (např. zájezdů).

Informační a komunikační technologie

- Přehled používaných technologií a jejich preference – zejm. obvyklé formáty souborů, metody hromadné a individuální komunikace, možnost sdílení aktivního obsahu na webových stránkách a sociálních sítích.
- Budoucnost společného informačního, rezervačního a monitorovacího systému.
- Přehled klíčových informačních zdrojů.
- Adresář zainteresovaných osob (alternativně jednotný kontakt, jehož prostřednictvím lze „s geoparkem“ komunikovat).

3. Certifikace a revalidace

INFORMAČNÍ MINIMUM PRO ZAHÁJENÍ CERTIFIKACE NA NÁRODNÍ GEOPARK

Certifikací získává geopark členství v Síti národních geoparků a právo na metodickou podporu Rady národních geoparků. Vedle marketingové prestiže tak geopark čerpá především know-how k implementaci odzkoušených regionálně rozvojových strategií, vyvinutých speciálně pro geologicky zajímavá území.

Jako národní geopark lze certifikovat pouze již dobře fungující geopark!

Naprosto nezbytné je zajistit:

- **kvalifikovaného geologa a odborníka na regionální rozvoj a CR**, oba s detailní znalostí území geoparku, jako interní členy týmu plánovaného geoparku,
- **financování provozu a rozvoje geoparku pokud možno na 4 roky dopředu** (doporučuje se vícezdrojové financování na základě uzavření dohody),
- životaschopnou organizační strukturu a efektivní management geoparku,
- webovou stránku geoparku.

K žádosti o statut národního geoparku je třeba prostudovat:

- Webové stránky **<http://www.narodnigeoparky.cz>**, kde je dostupný návrh Směrnice MŽP k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark (SMĚRNICE, 2014) s následujícími přílohami (Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark, Náležitosti nominační dokumentace k žádosti o udělení certifikátu národního geoparku, Vzor žádosti o udělení certifikátu národního geoparku, Charta národních geoparků, Vzor certifikátu národního geoparku, Logo národních geoparků), viz kap. Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice,
- závaznou „Metodiku pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice“ (ZELENKA – PÁSKOVÁ – VENCLOVÁ, 2014) s přílohami, viz kap. Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice,
- příp. další materiály Rady národních geoparků.

Vhodné je prostudovat si i doporučující metodiky pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích, pro vymezení role, znalostí a kompetencí certifikovaných geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí, pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek, pro návštěvnická centra geoparků, pro informační systém geoparku, pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku a pro inventarizaci geologických a geomorfologických útvarů.

Dále je nutné si uvědomit, že **geopark je projektem celé v něm žijící komunity** a je tedy nezbytné otázku certifikace předběžně konzultovat se zástupci správních, odborných, zájmových i občanských sdružení v regionu a v případě jejich podpory získat jasnou představu o tom, co by geopark měl jeho obyvatelům a návštěvníkům přinést. Shoda by měla panovat také na tom, jaké bude jeho

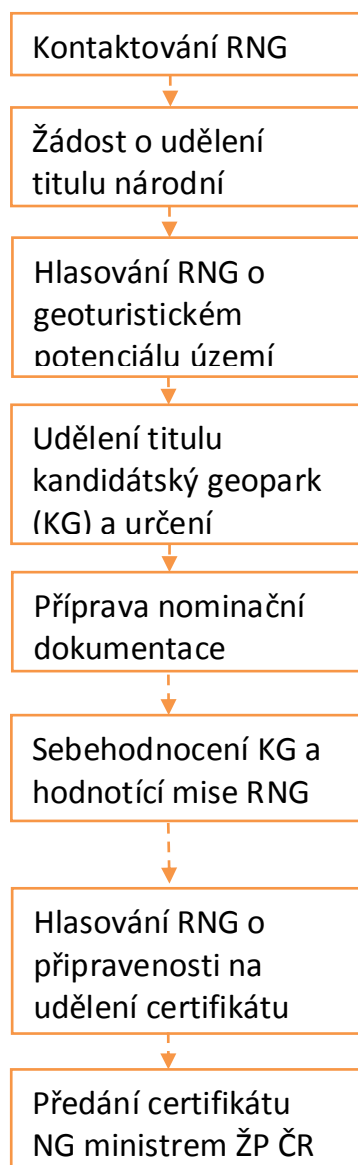
ústřední motto (tzv. geoturistické téma geoparku), v čem je reprezentativní a tedy jedinečný a jaké budou jeho dlouhodobé cíle (co se týče kvalitativních změn zejm. v prezentaci, interpretaci, ochraně a výzkumu geologického dědictví, zapojení místních obyvatel, zodpovědném cestovním ruchu).

Po přijetí žádosti Radou národních geoparků (dále též „RNG“) následuje max. pětileté **kandidátské období**, během nějž je nutné dosáhnout (prokázat) úroveň odpovídající národnímu geoparku a získat tak certifikát. Pokud geopark není dostatečně připraven a **ani za 5 let nedosáhne potřebné úrovně, bude žádost zamítnuta, a to definitivně!**

Certifikát je platný 4 roky, poté je nutné jej obhájit před Radou národních geoparků („revalidace certifikátu“) prokázáním dosaženého pokroku ve sledovaných oblastech, zejména v prezentaci, interpretaci, ochraně a výzkumu krajinného dědictví, v zapojení místních obyvatel a v zodpovědném a k životnímu prostředí přátelském cestovním ruchu (geoturismu) a souvisejícím regionálním rozvoji. Mezi materiály potřebné k revalidaci patří **výroční zprávy národního geoparku!**

PROCES CERTIFIKACE¹

Proces certifikace probíhá mezi řídicím subjektem geoparku, Radou národních geoparků a MŽP ČR jako garantem certifikátu.



- a. Řídicí subjekt připravovaného geoparku kontaktuje RNG a konzultuje s ní záměr vzniku národního geoparku.
- b. Řídicí subjekt podá žádost o udělení titulu národní geopark (viz příslušná příloha směrnice).
- c. V RNG proběhne hlasování o geoturistickém potenciálu území. Pokud RNG odsouhlasí, že území má dostatečný geoturistický potenciál, udělí mu titul kandidátský geopark a určí mu dva mentory z řad členů RNG, specializované na geologii a na geoturismus a regionální rozvoj. Pokud RNG shledá prezentovaný geoturistický potenciál území nedostatečným, může vyzvat řídicí subjekt k doplnění dokumentace nebo žádost zamítnout.
- d. Řídicí subjekt kandidátského geoparku připraví během kandidátského období (max. 5 let od získání titulu kandidátský geopark) kompletní nominační dokumentaci.
- e. RNG vyšle dva pověřené mentory/inspektory na hodnotící misi. Ti po skončení hodnotící mise připraví pro RNG hodnotící zprávu, vycházející ze sebehodnotící zprávy řídicího subjektu geoparku a z šetření v kandidátském geoparku.
- f. RNG hlasuje o připravenosti geoparku a udělení certifikátu národní geopark. Pokud je udělení certifikátu národní geopark odhlasováno, Rada národních geoparků doporučí ministrovi životního prostředí ČR udělení certifikátu.
- g. Ministr životního prostředí ČR slavnostně předá certifikát národní geopark odpovědnému zástupci geoparku.

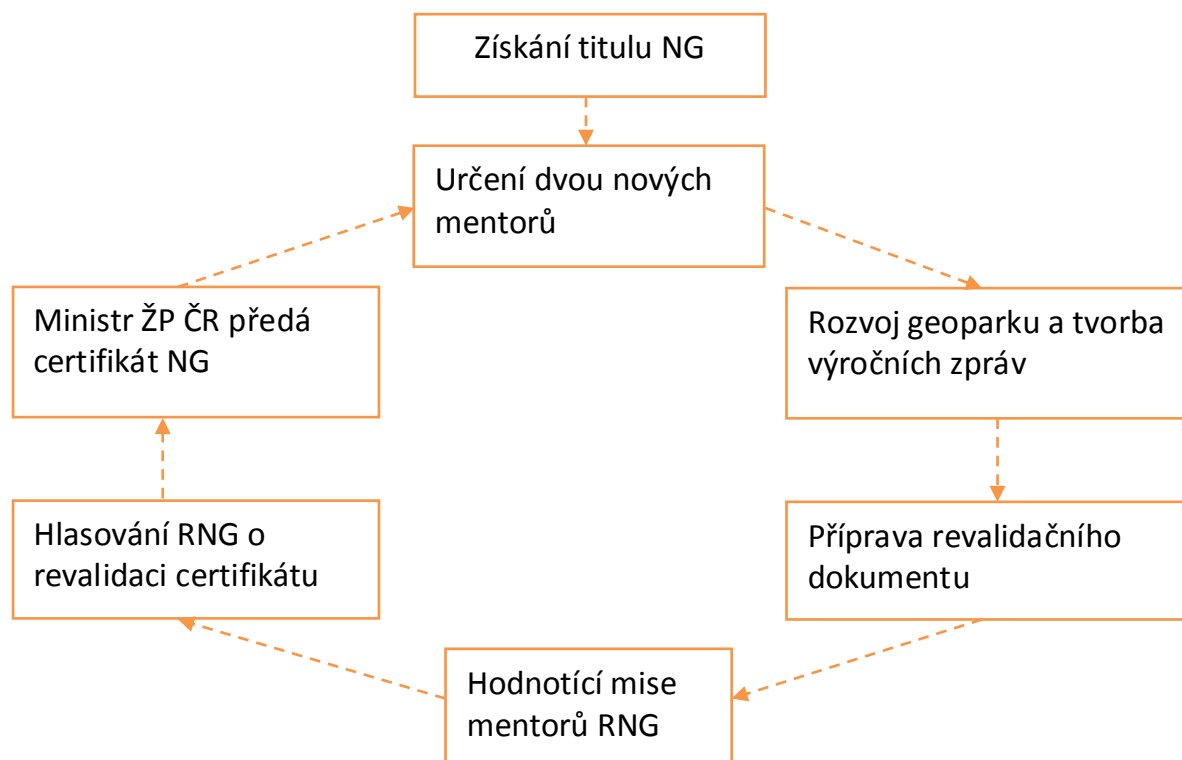
¹ Průběh procesu certifikace závazně reguluje návrh „Směrnice k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark“ (SMĚRNICE, 2014) a „Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice“ (ZELENKA, PÁSKOVÁ, VENCLOVÁ, 2014), tzn., pokud dojde k aktualizaci těchto dokumentů, může vzniknout nesoulad mezi nimi a tímto doporučujícím materiálem. V takovém případě je třeba řídit se přímo směrnicí, resp. metodikou.

Certifikační tipy:

- Záměr založení geoparku lze konzultovat s RNG ve kterékoli fázi vzniku. Pětileté kandidátské období se počítá až od přijetí oficiální kandidatury na titul národní geopark (dále též „NG“).
- V seznamech atraktivit (lokalit) by měly vždy početně převažovat jevy geologického charakteru, příp. atraktivity, jejichž zajímavost vyplývá z geologické podstaty (např. ekosystémy závislé na matečné hornině a mikroklimatu, místní architektura jako ukázka práce s kamenem, řemesla vázaná na specifika neživé přírody, lidová slovesnost vyjadřující se k charakteru krajiny). Je dobré dbát také na rozmanitost atraktivit – prezentovat široké spektrum zajímavostí vycházející z neživé přírody k živé přírodě, přes stopy lidské činnosti až k nehmotnému dědictví.
- Ze seznamu geologických lokalit není třeba vylučovat ty, které nejsou prvoplánově zajímavé – právě taková místa představují největší výzvu pro interpretátory. Je ale vhodné do dokumentace zaznamenat, pokud je přímá plenérová prezentace některého jevu vyloučena vzhledem k nedostupnosti nebo stupni ochrany.
- Optimální nominační dokumentaci podle *Náležitostí nominační dokumentace k žádosti o udělení titulu národní geopark* (příloha směrnice MŽP ČR k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark; SMĚRNICE, 2014) lze připravit na základě projektu (viz kap. 2. Projekt geoparku této publikace) s přihlédnutím ke *Kritériím hodnocení území při nominaci na národní geopark* (příloha směrnice MŽP ČR; SMĚRNICE, 2014).

PROCES REVALIDACE CERTIFIKÁTU²

Revalidační proces probíhá ve čtyřletém cyklu. Obhajobu je tedy třeba započít již po skončení 3. roku od získání titulu národní geopark, aby nevzniklo prodlení mezi koncem platnosti původního certifikátu a začátkem platnosti nového.



Obr. 3 Schéma průběhu revalidačního procesu národních geoparků. Zdroj: Venclová, vlastní zpracování

Revalidační tipy:

- Po získání připomínek (od RNG, mentorů) je vždy vhodné reagovat tvorbou plánu pro nápravu nedostatků. Pokud mentoři dostanou plán k dispozici ještě před přijetím konkrétních opatření, mohou korigovat postup geoparku tak, aby implementací plánu skutečně došlo ke zvýšení jeho kvality. Stejně tak mohou mentoři pomáhat managementu geoparku komentáři k průběžně zasílaným výročním zprávám.
- Metodiky nabízejí šablony pro výroční zprávy i revalidační dokumentaci (sebehodnocení).

² Průběh procesu revalidace certifikátu závazně reguluje „Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice“ (ZELENKA – PÁSKOVÁ – VENCLOVÁ, 2014), tzn., pokud dojde k její aktualizaci, může vzniknout nesoulad mezi ní a tímto doporučujícím materiálem. V takovém případě je třeba řídit se přímo metodikou.

JAK NAPLŇOVAT CHARTU NÁRODNÍCH GEOPARKŮ A USPĚT PŘI REVALIDACI CERTIFIKÁTU?

- I. Znalostní a informační management geoparku
- II. Animace atraktivit a tvorba produktů
- III. Zdrojování činnosti geoparku

I. Znalostní a informační management geoparku

Podkladem pro všechny činnosti geoparku je systém shromažďování a šíření informací, popřípadě budování znalostí. Jedná se o aktivní práci s daty a informacemi (tedy nikoli jen jejich pouhé shromažďování). Pro geoparky je navíc typická velká různorodost zdrojů i uživatelů. Je proto třeba komplexní (či spíše důmyslně jednoduché) databáze, pomocí níž jsou informace zprostředkovány.

Informační systém geoparku navíc integruje stávající informační struktury regionu. Jedná se zejména o napojení informačních a interpretačních center, provozovatelů služeb a správních orgánů (nebo spojení s fungujícím informačním, rezervačním a monitorovacím systémem destinace).

Do systémového monitoringu patří také ověřování pravdivosti a kompatibility informací z webů a dalších elektronických zdrojů, z turistických informačních center, tištěných materiálů a map, ze značení a informačních bodů v terénu. V souvislosti s rozvojem služeb geoprůvodců sleduje i jejich informační vybavenost.

Informační obsah - databáze

Informační systém geoparku by měl zahrnovat minimálně tyto databáze:

- databáze geologických lokalit (resp. atraktivit spjatých s neživou přírodou) – optimálně včetně podkladů pro interpretaci,
- databáze subjektů (klíčových účastníků, poskytovatelů služeb CR a partnerů).

Dále lze doporučit vznik databáze produktů (zájezdů, balíčků a vzdělávacích programů) a (nefunguje-li) kalendář regionálních akcí. Je také žádoucí, aby geopark vytvářel vstupy pro databázi dobrých praxí národních geoparků.

První sadu informací zpravidla shromažďuje odborný tým geoparku (v minimálním složení geolog + odborník na cestovní ruch a regionální rozvoj). Zadání prvotní databáze obvykle vychází z požadavků certifikačního procesu národního geoparku. Výsledkem je většinou mnohastránkový textový dokument a v lepším případě webové rozhraní s odkazy na popisy atraktivit. Po skončení certifikace by měla následovat interní diskuse, jak se získanými informacemi nakládat a jak podchytit informační toky tak, aby v databázích nadále automaticky „ulpívalo“ vše potřebné.

Informační analýza

Vhodným vstupním krokem do integrace prvotních databází a stávajících systémů je základní informační analýza. Nejlépe je začít zjištěním informačních potřeb (dotazníkem, brainstormingem, řízenou či neformální diskusí). Vzniknou tak seznamy (manažerský, návštěvnický, popř. aktérů CR), které obsahují potřeby, seřazené podle významnosti, jak ukazují Tab. 1 a Tab. 2. K nim se pak přiřazují zdroje těchto informací. Poslední sloupec tabulek patří konkrétnímu řešení, jak budou tyto informace získávány, kam a v jaké formě budou ukládány a jak s nimi bude nakládáno.

Tab. 1 Ukázka manažerské varianty základní informační analýzy

priorita	potřeba	zdroj	řešení
1	rozložení návštěvnosti v prostoru a čase	počítadla v terénu, statistiky a tržby provozovatelů služeb CR	mapa s vizualizací zaznamenaného počtu návštěvníků (po dnech)
2	možnosti financování projektů	fondy, nadace, ministerstva, soukromí dárci, firemní dárci	odebírání newsletterů a výzev zdrojových organizací benchmarking úspěšných fundraiserů (geoparků, destinací) adresář firem a přehled nabídek spolupráce zkouška nových zdrojů financování – např. destinační fond (karta hosta), crowdfunding
2	spokojenost návštěvníků s kvalitou služeb	návštěvníci využívající služeb	standardizovat dotazník spokojenosti hosta zajistit partnery zprostředkující vyplnění v závěru návštěvy vytvořit kompatibilní formulář dostupný na webech (geoparku, provoz. atraktivit a dalších služeb CR)
3	informace o stavu atraktivit geoparku	v terénu	odborný tým geoparku navštíví min. 1x ročně každou lokalitu a zhodnotí její stav (resp. změnu od minulé návštěvy) návštěvníci budou mít možnost nahlásit zaznamenaný problém na vytipovaná problematická místa bude nainstalována fotopast nebo webkamera monitorující vývoj problému

Tab. 2 Ukázka návštěvnické varianty základní informační analýzy

priorita	potřeba	zdroj	řešení
1	Při vstupu do regionu (popř. po návštěvě hlavního regionálního lákadla) získat vhodnou nabídku návazných aktivit (stravování, relaxace, návštěvy dalších zajímavostí)	web, lokálně kontextové služby (mapy, GPS a spol.) plakáty a letáky turistická informační centra a průvodci osobní doporučení slevové systémy	sledování kvality i kvantity dotazů, stížností a postřehů návštěvníků infocenter dotazování návštěvníků na další postup (sledování informovanosti) u výstupu z regionálního lákadla test kvality služeb CR pracovníky geoparku („mystery visiting“) tvorba návazných, celodenních, víkendových a týdenních itinerářů (tipy na výlety, co ještě navštívit, jak neminout nejzajímavější místa) vzájemná propagace návazných služeb (např. atraktivita + stravování; 2 atraktivita + doprava)
2	Srovnání informací o kvalitách a cenách ubytování (popř. dalších služeb)	poskytovatelé služeb uživatelské recenze ceníky a weby marketingové strategie	informační partnerství (nabídka anonymního benchmarkingu za poskytnutí informací) hledání tržních mezer (zahrnout všechny možnosti ubytování – ne jen HUZ) a poskytování informací o těchto mezerách těm poskytovatelům služeb, kteří mají potenciál mezery zaplnit (též obce – možnost nabídnout stanování) jednotné doporučení ohledně zveřejňování cen na webu informace by měl schraňovat rezervační a monitorovací systém
3	Potřeba instantních informací (získaných přesně ve chvíli, kdy návštěvníka nějaký jev zaujme)	průvodci informační tabule a naučné stezky poklady geocachingu bluetooth, kódy pro vyhledání informace na webu	tvorba stručné a srozumitelné první informace + odkaz na rozšíření pro zájemce vytipování nedostatečně vybavených bodů (vč. např. vyhlídek) doplnění atraktivit geoparku do sítě geocache

Z této analýzy je pak třeba vyvodit:

- strukturu informačního systému a metodiku sběru, třídění a distribuce informací,
- rozdělení úkolů odborníků a manažerů (resp. instrukce k práci s informací),
- strukturu webových stránek,
- rozmístění značení a propagace v terénu,
- nastavení monitoringu, popř. výzkumu (tak, aby se dařilo získávat využitelné informace),
- cíle pro zjišťování spokojenosti hosta (z nichž budou přímo odvozeny otázky ve standardním dotazníku),
- konkrétní potřebu dalších analýz (např. současného profilu hosta, marketingových průzkumů).

K doporučenému rozsahu informačního systému a obsahu webů geoparku se dále vyjadřuje „Metodika pro informační systém geoparku“ (ZELENKA, 2014f).

Po určitém čase (standardně po roce, nejdéle však při následující revalidaci certifikátu) je třeba získat vícestrannou zpětnou vazbu na fungování integrovaného informačního systému (evaluace) a aktualizovat informační analýzu, resp. její výstupy.

Výběr informací a prvotní interpretace

Funkční databáze atraktivit vyžaduje nejen kvalitní a aktuální vstupy, ale také snadno dostupné a sdílné výstupy. A právě tato sdílnost je většinou úhelným kamenem úspěšnosti přírodní destinace. V tuzemské praxi již bylo mnohokrát dokázáno, že zanedbáním prvotní interpretace dat lze zničit vztah lidí ke krajinnému dědictví a v důsledku tím poškodit i krajinu samotnou.

V cestovním ruchu (ale i ve školství) se dosud většina sdílení mívá účinkem, neboť zahrnuje nepřipravené posluchače vysoce odborným výkladem. Pedagogická obhajoba tohoto postupu „že jim snad zůstane v hlavě alespoň něco“ je v cestovním ruchu absolutně invalidní, neboť návštěvník nemá povinnost poučování vystát. Vinu za tato kolosální nedorozumění však nelze hledat u příjemce informace, problém je vždy v podání (resp. kognitivním přizpůsobení toku informací). Úkolem prvotní interpretace je podat malý objem vybraných dat tak, aby se z nich staly zajímavosti a těmi pak vzbudit nadšení právě vzniknuvších nadšenců. Teprve těmto je pak možné otevřeně nabízet odbornější informace.

Na počátku interpretačního procesu v geoparku zpravidla stojí:

- základ databáze atraktivit – tj. seznam geolokalit (geotopů) s odborným popisem,
- stávající prezentace (značení v terénu, naučné stezky, weby, tiskoviny),
- odborné podklady – geologické a přírodovědné publikace a mapy, etnografické soubory,
- obecné povědomí a žitá kultura.

Management geoparku si musí stanovit žádoucí výstupy, kterými mohou být následující:

- krátké „zajímavostní“ texty o lokalitách/geotopech s variabilním obrazovým materiálem,
- rozšířené texty pro zájemce (jejichž sdružením může vzniknout učebnice pro geoprůvodce a další vzdělávání, např. na gymnáziích v regionu nebo partnerské vysoké škole),
- příběhy propojující neživou přírodu a život v regionu (vhodné též k zfilmování nebo jako poslechové texty pro nevidomé, slabozraké a další osoby a skupiny s preferencí zvukové formy výkladu),
- mapy (resp. geografická lokalizace všech poskytovaných informací).

Dále je třeba nastavit režim šíření výstupů, tj. které materiály lze volně využívat (k šíření povědomí, prezentaci a propagaci služeb, produktů, obcí a regionu), a které jsou rezervované pro konkrétní účel (např. jako překvapení naučné stezky, unikání know-how průvodce, nebo pointa výukového programu).

Metodiky geoparků se věnují spíše konečné interpretaci připravované přímo pro potřeby konkrétní prezentace (např. v tématu obsah informačních panelů). V pátrání po obecně interpretačních taktikách tak poslouží rozšiřující literatura, zejména následující publikace a prezentace: publikace Jak pře(d)kládat svět – základy dobré interpretace (PTÁČEK, RŮŽIČKA A KOL., 2012), Sense of Place (CARTER, 2001; český překlad Interpretace místního dědictví, CARTER, 2004), prezentace Interpretace místního dědictví (MEDEK, 2007) a publikace „Metodika o zásadách a metodách interpretace....“ (RŮŽIČKA A KOL., 2011).

Personální řešení

Přes značnou rozmanitost organizačních struktur fungujících geoparků existují společné prvky, které lze zároveň považovat za minimum, potřebné k nesení poselství geoparku.

Prakticky každý geopark má svého tvůrce a vizionáře, který je nezřídka faktickým ředitelem geoparku. Jeho primárním úkolem je strategické vedení a zastupování organizace navenek. V minimalistické variantě představuje tato vůdčí osobnost celý management a vžil se pro ni proto termín „manažer geoparku“. S růstem managementu přijímají geoparky zpravidla organizační struktury běžné v soukromé sféře (vhodnější se jeví uspořádání maticové nebo projektové, nicméně v ČR stále přetrvává tradice liniově štábních struktur).

Druhou nezbytnou složkou je odborný tým složený z garantů. Z metodik vyplývá potřeba odborníka na geologii (resp. geo-vědy) a odborníka na cestovní ruch a regionální rozvoj. Dále jsou vítáni profesionální i amatérští znalci spřízněných přírodních věd, humanitních věd a regionální problematiky. Velikost týmu není omezena, nicméně předpokládá se, že se bude pravidelně scházet v plném počtu, aby se mohl kontinuálně zabývat mezioborovými otázkami. Pokud by se takto

řešený tým nedokázal dobrat uspokojující odpovědi, lze se obrátit na mentory přidělené Radou národních geoparků, případně oslovit externího odborníka.

Práce interpretátora je v našich podmínkách rozmanitě delegována, nicméně dosud přetrvává trend, v němž je za jediného kompetentního nositele informace považován sám odborník (přírodovědec, historik). Málokterý znalec se však dokáže povznést nad problematiku natolik, aby posluchače nezahltil odbornými informacemi. Po vzoru západních zemí tak některé geoparky využívají služeb profesionálních interpretačních firem, které na základě dodaných informací tvoří přímo konečnou prezentaci (geoexpozici, geostezku). I profesionální interpretátoři ale uznávají nezastupitelnou roli místních lidí v prvotní interpretaci – především ve fázi, kdy je potřeba složit informace do smysluplných celků – „obrazů“, z nichž si návštěvník skládá mozaiku regionu. Prvotní interpretace stojí na komplexní znalosti regionu (která je často charakteru tacitního – nevědomého) a vyžaduje vypravěčský talent. Tyto kompetence nejsou vázány na žádnou konkrétní specializaci, nicméně často jimi disponují oblíbení učitelé, lektori EVVO, regionální umělci a špičkoví průvodci. Pokud se tedy v týmu geoparku neobjeví potřebný talent samovolně, je nanejvýš vhodné získat takového „intuitivního interpretátora“ a svěřit mu odborné výstupy k přetavení v poutavé příběhy Země, přírody a člověka.

Nejpočetnější a nejviditelnější skupinu představitelů geoparku tvoří certifikovaní geoprůvodci (georangeři). Jedná se o velice rozmanitou množinu místních obyvatel, kterou většinou spojuje prakticky jen to, že prošla příslušným školením (viz „Metodika pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích“; ZELENKA, 2014a a „Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence certifikovaných geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“, ZELENKA, 2014c). Je dobrou praxí, že si tyto základní znalosti o geoparku osvojí nejen v regionu praktikující průvodci (georangeři), ale také celý tým geoparku. V optimální variantě by neměl návštěvník narazit na nikoho, kdo by základním povědomím o krajinném dědictví geoparku nedisponoval. Začínající (kandidátské) geoparky by měly s nabídkou certifikace oslovit zejména průvodce místních atraktivit, pracovníky turistických informačních center a muzeí, učitele, vedoucí zájmových spolků, případně dobrovolné strážce přírody (pokud území zahrnuje velkoplošné ZCHÚ). Pokud má geopark prostředky na uživení plně profesionálních geoprůvodců, lze doporučit angažmá místních „postaviček“, tj. osobností silně formovaných (až deformovaných) charakterem regionu a jeho historickým vývojem (není nad to, je-li průvodce sám vyhledávanou regionální atraktivitou). Je jistě žádoucí, aby návštěvník certifikovaného geoprůvodce snadno identifikoval. Část geoparků preferuje „rangerský“ styl, tj. definuje kompletní stejnokroj geoprůvodce ve službě. Pokud se ale podaří proškolením nasytit region, je výhodné označit zasvěcené osoby méně náročným prvkem – například pomocí odznaku (placky), nášivky, šátku, trička či pokrývky hlavy. Takovéto odlišení regionálních znalců může přispět nejen k budování image geoparku navenek, ale také ke zvýšení sebevědomí místních obyvatel.

II. Animace atraktivit a tvorba produktů

Disponuje-li geopark odbornými informacemi a jejich prvotní (příběhovou) interpretací, je možno začít rozvíjet rozmanité formy prezentace krajinného dědictví. Volba konkrétních technik je vždy v kompetenci managementu a odborného týmu geoparku, typicky jsou však rozvíjeny tyto:

- informační panely, geologické expozice a naučné geostezky (viz „Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek“, ZELENKA, 2014b)
- návštěvnická a turistická informační centra (viz „Metodika pro návštěvnická centra geoparků“, ZELENKA, 2014e)
- tištěné průvodce a brožury (viz „Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku“, ZELENKA, 2014d)
- přednášky odborníků, výklad geoprůvodců a další naučné programy (např. v rámci EVVO)
- virtuální prezentace (tematické weby, virtuální prohlídky, filmy, počítačové hry)

Společným jmenovatelem všech propagovaných prezentačních technik by měla být snaha o animaci, tj. „oduševnění“ prezentovaného jevu a „rozhýbání“ interakce mezi návštěvníkem a krajinou. Základním specifikem animace je, že cílí na zážitek a prožitek³, nikoli na předání informací. Případná naučná složka slouží výhradně k saturaci potřeb poznávání a objevování!

Animace geologických atraktivit je nepochybně královskou disciplínou, neboť vyžaduje od interpretátora, aby vzbudil v posluchačích emoce prostřednictvím zdánlivě obyčejných jevů. Je jistě mistrovským dílem provést člověka od neutrálního: „Hm, kámen,“ až po entuziastické: „Hele, to je parádní granodiorit! Není to náhodou opravdická mrákotínská žula?“

Zatímco práci se „surovou“ odbornou informací koncentruje management do rukou odborníků a pověřených interpretátorů, do animační prezentace lze zapojit širokou veřejnost. Zážitkový charakter lze totiž vtělit nejen do expedice s geoprůvodcem, ale také do návštěvy historické památky, gastronomické nabídky, ubytování, dopravy, školní výuky, nebo jím oživit běžnou rodinnou vycházku po vesnici.

Animační nástroje

Nejrozšířenějším animačním nástrojem je hra. Probuzení hravosti, soutěživosti a kreativity je nejlepším prostředkem pro obrození přirozené lidské zvědavosti a plnější vnímání reality. Hru lze přitom využít v celé šíři jejího slovního významu – od sportovních her v netradičním prostředí, přes hravé turistické soutěže a aktivity/hry motivované odměnou (questy), až po inscenaci setkání s historickou osobností, nebo amatérskou hru na hudební nástroj.

³ Zážitkem je míněna taková osobní reflexe skutečnosti, která se díky svému emočnímu podtextu výrazně zapíše do paměti účastníka nějaké události. Prožitkem se zde rozumí formující vliv události na osobnost člověka.

Společností je hraní bohužel vnímáno jako výhradní doména (předškolních) dětí. Animátoři proto pracují především na tom, aby do hry zapojili i ostatní cílové skupiny, aniž by si přitom účastníci připadali dětinsky. Jednou z osvědčených cest je cílení na rodiny s dětmi. Hra, zdánlivě určená dětem, si vyžádá asistenci dospělého a postupně jej vtáhne do hlavní role. Dalšími variantami zapojení nedětských účastníků jsou dobrodružné hry pro mladé (otevřené i všem věkovým kategoriím „s mladou duší“) a různé soutěže, v nichž je vyžadováno zapojení dospělých minimálně v technické rovině (čtení zadání, vyplňování soutěžních lístků, odevzdávání výsledku). Zvláště místní dospělé je možno zapojit do inscenačních a recesních akcí (ochotnická divadla, průvody, pohádkový les, tematický teambuilding, oslava mezinárodních dnů čehokoli). U těchto akcí je však zvláště významné získávání zpětné vazby, aby bylo možné vyhodnotit, zda si účastníci skutečně hráli nebo se zapojili jen z povinnosti a cítili se spíše trapně.

K méně známým animačním nástrojům patří aktivní práce s vnímáním času a prostoru. V literatuře (např. Úvod do geopsychologie, ŠÍPEK, 2001) se lze setkat s konceptem „flow-erlebniss“, čili zážitkem plynutí (plynulosti děje). Na podobném principu stojí hnutí zážitkové gastronomie (slow-food) a je také přirozenou součástí wellness strategií. Rychlost pohybu krajinou, nebo širěji rychlost životního stylu, totiž zásadně ovlivňuje způsob vnímání prostředí a má významný vliv na výsledný prožitek návštěvníka. V rekreologii se hovoří zejména o zpomalení jako kontrastu k uspěchanému všednímu životu. Některé cílové skupiny ale naopak vyžadují zrychlení jakožto vytrhnutí z nudy (typicky: MTB, sjezdové lyžování a snowboarding, adrenalinové sporty).

V geoparcích lze těchto animačních nástrojů využít v širokém spektru – od extrémně intenzivních zážitků při zdolávání skal nebo kaňoningu (canyoningu), až po niterný prožitek zklidnění při vnímání pomalosti geologického času. Zásadní je vždy rozlišit, vyžaduje-li klient stejnoměrné plynutí aktivit přirozenou (pohodlnou) rychlostí, nebo má-li naopak zájem o vytržení z běžného rytmu – a zda spíše zpomalení nebo zrychlení.

Několik námětů na animace, vhodné pro geoparky:

- **Hra motivovaná odměnou (questing)** – v geoparcích může mít formu interaktivní naučné stezky, tvořené místními nadšenci (v obci a okolí jsou ukryty veršované nebo šifrované zprávy, které je třeba propojit a dojít do cíle nebo najít „poklad“).
- **Zastavení** – v působivé (přírodní) lokalitě je vyznačeno místo doporučené ke krátkému spočinutí, vybavené návodem (návrhem) na možný způsob meditace nebo cvičení, případně krátkým textem k zamyšlení. Nejedná se o odpočívadlo v tradičním slova smyslu – konzumace a volná zábava by tu měly být spíše omezovány, nicméně ne za cenu rušivých zákazových tabulí.
- **Outdoorové nocování** – návštěvníkovi je dána možnost přespat (zcela legálně) pod širou oblohou v náručí přírody. Může být skutečně nabídkou veřejného nouzového nocoviště, nebo přímo jako služba – vč. dopravy na místo, instruktáže (naladění k prožitku) a asistence v případech jakýchkoli komplikací.

- **Umělecká reflexe krajiny** – nabídka zintenzivnění a zaznamenání prožitku za pomoci vlastního uměleckého projevu. Návštěvník je vyzván, aby svou okamžitou reakci na krajinu vyjádřil uměleckou technikou, která je mu blízká – např. malba/kresba, umělecká fotografie, hudební improvizace, tanec, poezie, próza (pohádka), aforismy, koláž, sestavování přírodnin do obrazců. Velice atraktivní je práce se skupinou, která sdílí společný zájem – např. kolektivní hudební improvizace s využitím přírodních nástrojů vlastní výroby.
- **Virtuální průlet** – video se zvýrazněnou dynamikou (zrychlené, ozvučené) v několika málo vteřinách představuje atraktivní trasu geoparku (popř. prohlídku, průlet nad krajinou). Rychlý sled vjemů by měl vytvořit intenzivní dojem z krajiny v její celistvosti. Často využívanou alternativou je časosběrné video, které zdůrazňuje např. proměny krajiny v průběhu roku, nebo zrychluje některý pomalý děj (např. rozvíření květu, pohyb mraků, sezónní proměny ekosystémů) na sledovatelnou rychlost.
- **Příběhy vepsané v krajině** – děj poutavého příběhu (pohádky, pověsti, historické události) je rozdělen na díly (kapitoly) a rozmístěn na návštěvnícký okruh (optimálně na do té doby málo atraktivní trasu). Využitelné jsou rozmanité prezentační techniky: klasické panely s textem, brožura s popisem trasy a texty k jednotlivým zastavením, živý průvodce, zvukové panely, poslechové průvodce nebo mp3 přehrávače, bluetooth/QR kódy/BeeTagy. Atraktivitu lze dále zvýšit použitím ilustrací (nebo přímo komiksovým zpracováním příběhu), případně výročním ožiováním příběhu (inscenovanými scénkami – ve stylu putovních pašijových her). Některé prezentační techniky navíc umožňují periodickou obměnu vyprávěného příběhu, která motivuje návštěvníky k návratu a místní obyvatele k častějšímu setkávání s vlastní krajinou.
- **Hraní rolí (LARP)** – návštěvník dostává roli (většinou včetně kostýmového prvku), z jejíž perspektivy se snaží nahlížet krajinu („jinými očima“). Může si tak prožít například příchod prvních lidí do divočiny, život v některém historickém období, nebo třeba přistání přírodovědné expedice mimozemšťanů, kteří mají za úkol zjistit co nejvíce o lokalitě, v níž se právě vylodili. Návštěvníkům, u kterých je možné předpokládat jistou připravenost ke hře (zvl. školní kolektivy a kolektivy pro teambuilding), lze nabídnout komplexnější příběh, zahrnující více typů rolí a vyžadující jejich vzájemnou interakci (např. modelové provedení ekonomické sítě regionu – hráči se stávají manažery, podnikateli, zástupci samosprávy a ochranáři a snaží se společně řešit konkrétní problematiku lidského působení v krajině).

Produkce geoparku

Středobodem produkční činnosti geoparků je zpravidla produkce geologicky zajímavé turistické destinace. V tomto pojetí si lze geopark představit jako nově budovanou krajinnou vrstvu, tvořenou lokalizovanými informacemi (interpretacemi, prezentacemi, animacemi), která je na základě jednotného marketingu

prodávána geoturistům. Nákup tohoto produktového celku může být usnadňován balíčkováním jeho prvků a následným prodejem ve formě zážitkových programů, zájezdů (pouze CK!), regionálních (slevových) karet, atp.

V ještě širší perspektivě tvoří geoturismus pouze nástroj pro ekonomizaci krajinného bohatství. Primární klientelou geoparku je krajina, jejíž součástí jsou také obyvatelé, podnikatelé a nadšenci (bez rozdílu místa trvalého bydliště). Základní „produktovou řadu“ tak tvoří štěstí lidí indukující vztah ke krajině a starost o ni. Tento pohled je důležitý především ze strategického hlediska – management potřebuje mít při rozhodování jasno v tom, kdo je skutečnou cílovou skupinou jeho produkce. Pokud stojí krajina, příroda a hrubé domácí štěstí bezpečně na prvních místech hodnotového žebříčku všech pracovníků geoparku, nemůže se stát, že by podlézali rozmarům návštěvníků na úkor krajinného dědictví.

Management dílčí produkce

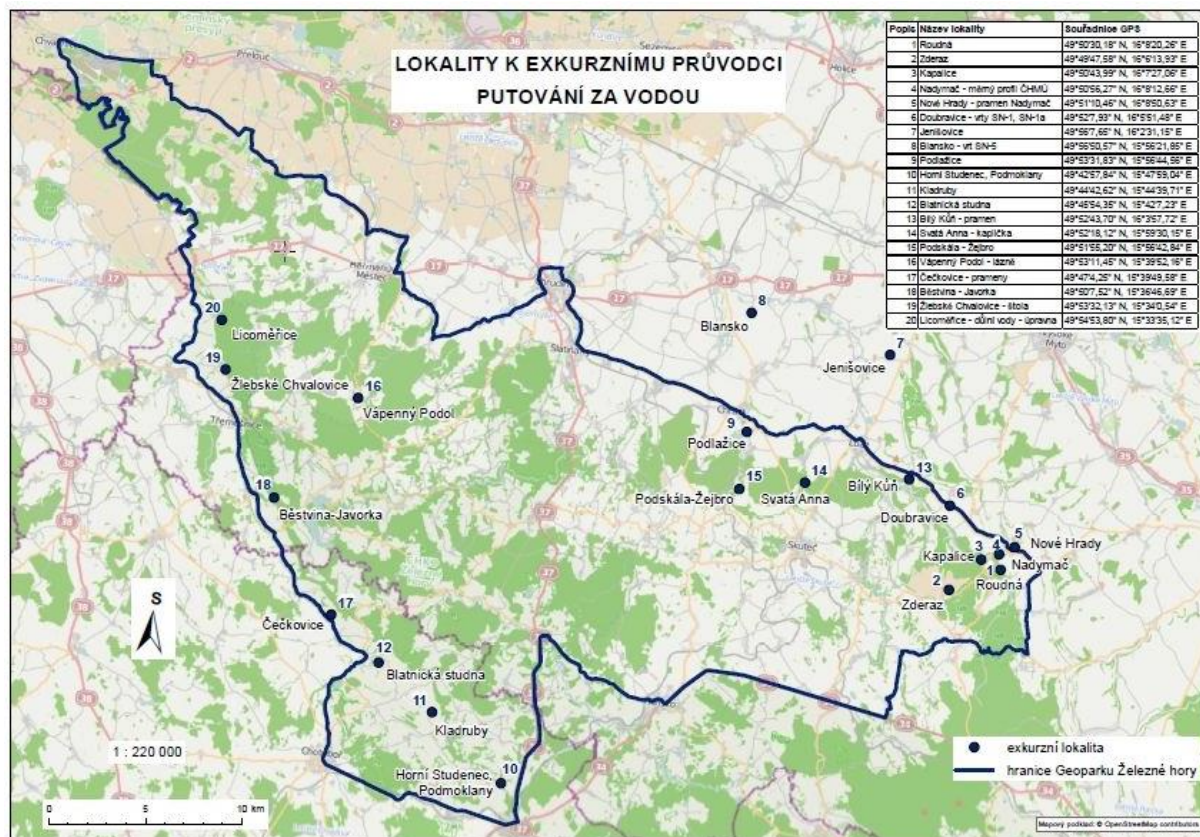
Za produkci geoparku jako celku odpovídá řídicí subjekt, resp. management geoparku. Rozložení dílčí produkce mezi jednotlivé aktéry CR v regionu je ale velice variabilní.

Jednodruhové produkty a prvotní balíčky obstarávají místní subjekty (poskytovatelé služeb a provozovatelé atraktivit), jejichž cílem je napojit se na stávající návštěvnické toky. Alternativou je tvorba regionálních itinerářů – „tipů na výlety“, v níž hrají značnou roli také turistická informační centra a zájmové spolky (typicky KČT). S rozvojem regionu přichází většinou aktivita „shora“ tj. zřízení destinační agentury nebo regionální cestovní kanceláře, která sdružuje stávající nabídku, vytváří vlastní programy a zajišťuje společné marketingové aktivity. Rozhodující část produkce ale nadále zůstává v rukou vedoucích jednotlivých skupin – průvodců, učitelů, lektorů EVVO a bezejmenných plánovačů rodinných výletů.

Inovativní přínos geoparku by měl spočívat v citlivém řízení produkce, a to zejména v těchto aspektech:

- Pečlivé zmapování oficiálních i neoficiálních nabídek služeb CR a produktů (vč. např. prodeje lokálních produktů „ze dvora“, komunitních slavností a nerealizovaného potenciálu atraktivit).
- Sítování jednotlivých nabízejících, informační a metodická podpora (zejména pomoc se skloubením autenticity a legality drobných nabídek).
- Podpora intuitivního (amatérského) balíčkování – tvorba souborů sdílných informací pro individuální plánovače výletů (vč. mapových podkladů).
- Intenzivní spolupráce s profesionálními touroperátory (lokální agenturou/kancelář i nadregionálními producenty).
- Osobní i marketingová podpora žádoucích produktů a systematické zamezování aktivitám destruuujícím krajinné dědictví.
- Vytvoření vlastních ucelených produktů, nejlépe podpořených vlastním příběhem (viz Obr. 2). Takový produkt je popsán např. jako „Putování za

vodou“ (viz DOUCEK – SMUTEK, 2013b), z něhož je jako ukázka níže uvedena tematická mapa na Obr. 4. Dalším příkladem je zpracování tématu „Historií země za dva dny“ (DOUCEK – SMUTEK, 2013a).



Obr. 4 Lokality k exkurznímu průvodci „Putování za vodou“ v Železných horách. Zdroj: DOUCEK – SMUTEK (2013b)

V kontextu geoparku může být velice užitečné, podaří-li se zbavit zkosnatělého dělení produkce pro místní obyvatele a pro návštěvníky. Je rozhodně efektivnější tvořit pro cílové skupiny strukturované podle zájmu a zastávané životní role, než podle místa trvalého bydliště. Snad největší tragédií geoparku je, pokud si regionální nadšenci nevezmou pozvánku do krajiny osobně, protože zavrhnou geopark jako „vějičku pro nějaké ty návštěvníky“.

III. Zdrojování činnosti geoparku

Získávání finančních, personálních, popř. materiálních zdrojů pro geopark, je v podmínkách ČR velice náročný úkol. Možnosti financování se rychle proměňují (zvláště v době tvorby této publikace – na přelomu programovacích období EU). Navíc móda krátkodobých a střednědobých projektů naprosto nekoresponduje s potřebou kontinuálního regionálního rozvoje (a v kontextu geologického času se pak jeví jako celkem absurdní). Tyto překážky je třeba kompenzovat – nejúčinněji asi osobní oddaností a vícečetným zdrojováním.

Rozmanitost možností získávání prostředků zde bude pro názornost ilustrována přehledem systémů postavených převážně jednozdrojově. V praxi je však prakticky vždy nutné kombinovat prvky více systémů. S komplexnějším řešením

zdrojování pak rapidně narůstají personální (manažerské) náklady na řízení celku. Pro geoparky tedy platí, že si mohou dovolit tolik zdrojů, kolik zvládne jejich management určit.

A One man show

Manažersky nejstřídmější variantou geoparku je zdrojování jednou soukromou osobou. Nadšenec-manažer-interpretátor-geoprůvodce v jedné osobě věnuje rozvoji geoparku svůj čas a nezřídka i všechny své prostředky. Využívá také svých osobních kontaktů – partnerskou a dobrovolnickou základnu tvoří zpravidla jeho rodina a přátelé. Geopark je jeho životním projektem a dává jeho existenci smysl.

Výhodou této varianty zdrojování je konzistentnost – vůdčí osobnost má kompletní přehled o řízení a financování geoparku, regionálních vazbách, interpretaci i prezentaci. Všichni vědí, s kým o věcech geoparku jednat, na koho se obrátit s dotazem nebo nápadem. Jako nadšenec bývá do práce na geoparku optimálně motivován a má šanci svým osobním nasazením zapálit pro věc početné skupiny zájemců.

Hlavní nevýhodou je zřejmě nestabilita systému – geopark je plně závislý na časových a finančních možnostech (znalostech, dovednostech, charismatu) jedné osoby. Intenzivní bývá také přenášení osobních averzí vůči jednotlivci na celý geopark (a také zpětně – nesympatie ke geoparku na vůdčí osobnost).

B Jeden subjekt vládne všem

Geopark bývá velice často projektem určité organizace, nebo komunitním projektem. Management i jednotlivé aktivity geoparku zajišťuje organizace, např. nevládní organizace, místní autorita (obce nebo kraje), regionální muzeum, soukromá společnost věnující se i veřejně prospěšným činnostem s environmentálním zaměřením, univerzita, provozovatel služeb pro návštěvníky. Organizační struktura a vztahy jsou tedy dané již před institucionalizací geoparku. Finanční zdroje plynou z prostředků zakládajícího subjektu a bývají kombinovány s veřejnou podporou (z EU, kraje, obcí, popř. z agentury CzechTourism).

Výhodu tvoří již koncentrované lidské, finanční a často i materiální zdroje. Funkční subjekt je zároveň vhodným garantem stability a spolehlivosti geoparku. Zpětně pak aktivity geoparku dotvářejí image řídicího subjektu.

Nevýhody pak vyplývají především z duality subjektu – lidé, finance i materiál se stále dělí na hlavní činnost subjektu a na produkci geoparku, čímž mohou trpět obě aktivity. Takto spravovaný geopark je také velmi těžké vyvést mimo původní organizační strukturu, neboť veškerá jeho činnost bývá koncepčně svázána s možnostmi mateřského subjektu (typicky například těžko shánět na některou aktivitu dobrovolníky, pokud je obecně známo, že dřívější pracovníci byli za stejnou činnost placeni).

C Joint venture

Pokud myšlenka geoparku osloví více regionálních činitelů, ale žádný z nich jej nevezme přímo za svůj, nabízí se možnost ustanovení nového subjektu, jehož cílem je výhradně produkce geoparku. Tento subjekt bývá plně závislý na

veřejných zdrojích. Zakladatelé si mohou stanovit povinnost podpory geoparku, ale zřídka kdy chtějí do projektů investovat, pokud není zaručena brzká návratnost vložených prostředků.

Výhodou je, že se nový subjekt může strukturovat přesně podle aktuální situace a rozvíjet geoparkové aktivity podle svých možností (získaných prostředků). Není svázán s žádnou osobností nebo firmou, takže může vytvářet partnerství a přijímat podporu napříč veřejným i soukromým sektorem.

Nevýhodná je zvláště závislost na libovůli grantových institucí – kontinuální kontrola dodržování všech pravidel, přiměřené separace projektů a jejich návaznosti vyžaduje špičkový manažerský výkon. V regionálním kontextu navíc dochází ke střetům zájmů partnerů a podporovatelů geoparku, kteréžto mohou být při nutné nestrannosti řídicího subjektu téměř neřešitelné.

D Všelidový geopark

Protiváhou k současným centralizačním snahám je (původní) koncept maximální decentralizace. V něm není geopark synonymem pro geologicky významné území nebo pro řídicí subjekt, ale představuje společnou strategii lidového hnutí za obrodu určité krajiny. Hlavní aktivitou není management ani fundraising, nýbrž virální šíření příběhu (koncepce) rozvoje regionu jakožto geoparku. Příslušnost jednotlivce nebo subjektu ke geoparku vzniká jeho nadchnutím pro věc a nemusí být nikde hlášena ani evidována (nadšenec nemusí v regionu ani sídlit a přes to jej může vydatně podporovat – vzdělávat se, publikovat, doporučovat známým). Spolupráce probíhá formou volně vznikajících partnerství a budoucnost regionu se řeší společně na tematických konferencích a setkáních. V případě, že vzniknou koncepční dokumenty a/nebo vizuální identita, nebývají tyto závazné a zájemci se k nim přidružují pouze, pokud pro ně identifikace s regionem představuje konkurenční výhodu (nebo dobrý pocit). Zdrojování je v tomto případě maximálně rozmanité – velkou část práce odvádějí dobrovolníci (často na vlastních nezávislých projektech). Firmy a veřejné instituce se zapojují každá podle svých možností. Na větší realizace (např. návštěvnické centrum, páteřní geostezku nebo obrazovou publikaci) se zájemci skládají – a to buď jednorázově s využitím crowdfundingu, nebo dlouhodobě do destinačního fondu.

Takto ne-řízený geopark potřebuje především neviditelnou metodickou podporu, aby se dařilo udržet přiměřenou míru nadšení a iniciativy. Naprosto klíčová je zde optimalizace informačních toků (komunikace) mezi jednotlivými aktéry CR. Geoparku jistě prospívá, je-li rozvíjen simultánně, nicméně všechny zapojené subjekty musejí respektovat základní pravidla (především zákaz ničení krajinného dědictví) a chovat se naprosto transparentně, aby byla minimalizována neefektivita decentralizovaného systému (zvl. současný rozvoj nekompatibilních aktivit).

Mírně paradoxní nevýhodou je, že takovýto vysoce funkční geopark bude mít zřejmě v současném systému problém se získáním národních nebo evropských certifikátů, neboť jeho demokratičnost prakticky vylučuje klasifikaci aktérů CR (identifikaci klíčových účastníků), všeobecné uznání řídicího subjektu a přesné vytyčení hranic, kteréžto kroky certifikační proces přímo vyžaduje.

Souhrn metodik, doporučení a významných dokumentů pro národní síť geoparků v České republice

V této části je uveden souhrn metodik, doporučení a významných dokumentů pro národní síť geoparků v České republice v obsahu a způsobu zpracování, které odpovídá jejich znění k 15. 7. 2014, kdy byla tato publikace předávána do tisku. Pro zjednodušení a zpřehlednění byly pro potřeby této publikace metodiky upraveny – terminologie z nich byla uvedena souhrnně v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky a byly zjednodušeny jejich hlavičky a formální náležitosti na jejich poslední stránce.

Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika vymezuje závazný postup pro dosažení a obhájení statutu národního geoparku v České republice a udělení certifikátu.

1.2 Cílové skupiny

Členové Rady národních geoparků a řídicí subjekt geoparku, který usiluje o získání či obhájení certifikátu národního geoparku.

1.3 Výchozí a navazující dokumenty

Tato metodika vychází z Charty národních geoparků ČR (Příloha 1), ze Směrnice k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark (Příloha 2), z Postupu provádění mentorství a inspekce v kandidátských geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy (Příloha 13). Navazují na ni další metodiky, doporučující postupy ochrany a interpretace geologického a souvisejícího krajinného dědictví a také rozvoj kvality aktivit, služeb a infrastruktury geoparku (viz přehled v článku 8).

1.4 Právní aspekty geoparku

Geopark není žádná kategorie chráněného území, není nijak upraven právním řádem ČR ani mezinárodním právem. Z poslání a pravidel formulovaných v Chartě národních geoparků (a též v Chartě evropských geoparků a Chartě globálních geoparků), k níž geoparky usilující o příslušný titul (národní geopark, evropský geopark, globální geopark) dobrovolně přistupují, je však zřejmé, že jejich území by měla být příkladem v důsledném dodržování právních norem ochrany přírody a krajiny, kulturního a přírodního dědictví apod.

1.5 Další rozvoj metodiky

Tato metodika bude v souladu s dynamickým rozvojem geoparků dále rozvíjena Radou národních geoparků, přičemž bude vždy doplněno aktuální číslo revize a případně doplněn i kolektiv autorů metodiky.

Článek 2

Vymezení pojmů a zavedení používaných zkratk

Pojmy relevantní pro výklad v metodice byly zpracovány zejména podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky.

Následující zkratky mohou být v textu a schématech využity jako alternativa plného textu: „CR“ pro cestovní ruch, „RNG“ pro Radu národních geoparků, „NG“ pro národní geopark a „KG“ pro kandidátský geopark.

Článek 3

Základní východiska metodiky

3.1. Základními východisky metodiky jsou:

- a. Klíčová role interpretace dědictví Země, zejména geologického a souvisejícího biotického a kulturního dědictví, a to s využitím znalostí odborníků v geovědách (a vědách o Zemi obecněji) a také místních tradičních znalostí.
- b. Administrativní funkce a praktická činnost Rady národních geoparků v celém procesu certifikace národních geoparků (metodická, koordinační, poradenská).
- c. Zavedení kategorie kandidátský geopark na období max. 5 let, což umožní dokončení přípravy na certifikaci pro národní geopark.
- d. Získání certifikátu národního geoparku pouze na období 4 let, v němž je národní geopark průběžně hodnocen a na konci tohoto období revalidován pro získání certifikátu na další období.
- e. Aplikace přístupů managementu kvality v celém procesu certifikace a revalidace.
- f. Zapojení do sítí geoparků na různých geografických úrovních (národní, kontinentální, globální) a sdílení příkladů dobré praxe
- g. Budování zdola se zapojením místních obyvatel, geopark vzniká na podnět místních skupin a s podporou místní samosprávy.

Článek 4

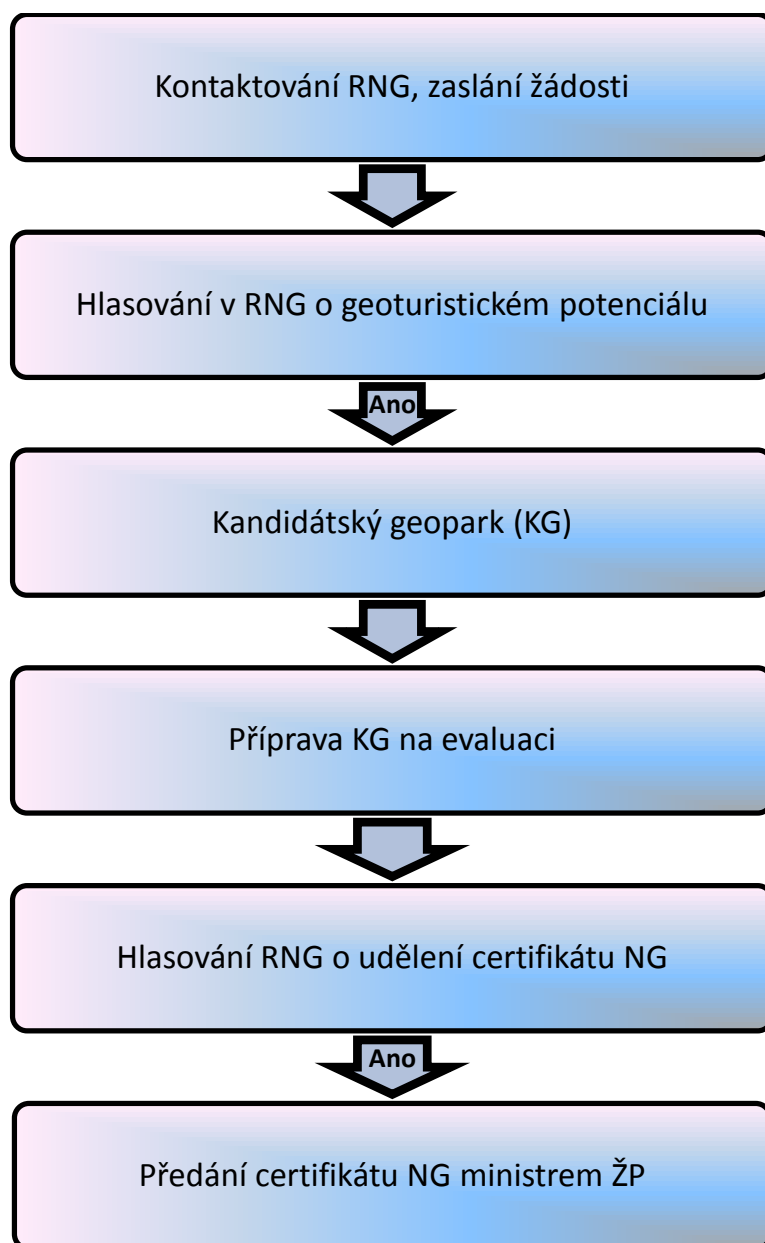
Proces certifikace národního geoparku a jeho opakované revalidace

Proces certifikace národního geoparku a jeho opakované revalidace je znázorněn na Obr. 6 a má dvě základní části – vlastní vznik národního geoparku (Obr. 5) a opakované revalidace certifikátu národního geoparku (cyklický proces v Obr. 6).

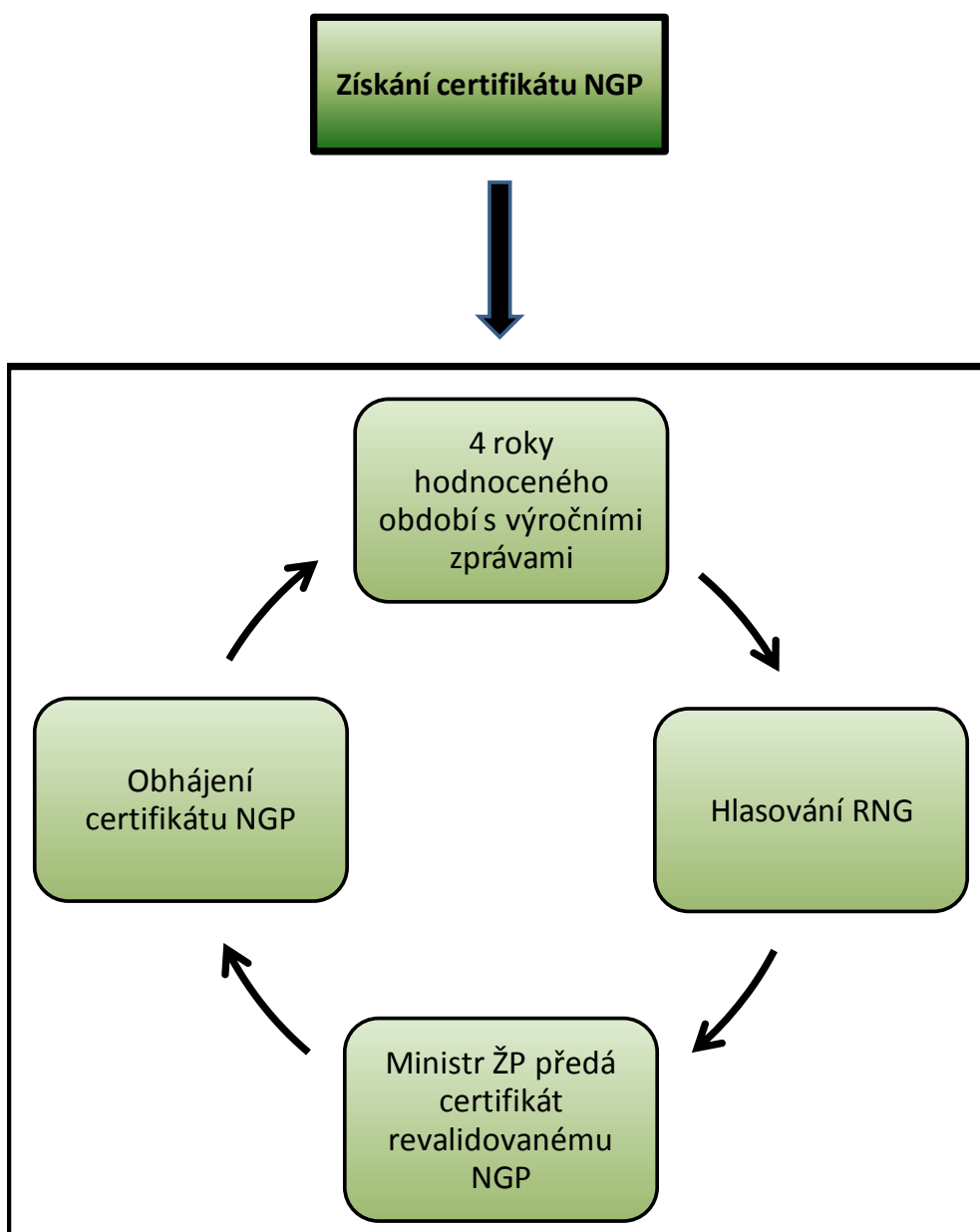
4.1 Vznik národního geoparku kombinuje vlastní přípravu managementu geoparku, rozhodování Rady národních geoparků a garanci certifikace ministrem životního prostředí ČR.

4.2 Předpoklady:

- Území již funguje jako geopark – národní geopark nemůže vzniknout na zelené louce.
- Území je Radou národních geoparků uznáno jako kandidátský geopark, je tedy uznán geoturistický potenciál jeho území.
- Řídící subjekt připravovaného geoparku může začít usilovat o získání certifikátu národní geopark.



Obr. 5 Proces vzniku národního geoparku. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



Obr. 6 Proces vzniku národního geoparku a jeho opakované revalidace.
Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Článek 5

Proces přípravy a certifikace národního geoparku

Proces vzniku národního geoparku je rozdělen do několika etap (Obr. 5), z nichž některé obsahují rozhodování o dalším pokračování celého procesu:

- a. Řídící subjekt připravovaného geoparku postupuje podle „Informačního minima pro zahájení přípravy geoparku“, resp. jeho certifikaci na národní geopark, a také podle Návrhu směrnice MŽP ČR č. xx/2014 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci

území na národní geopark (dále jen „směrnice“; SMĚRNICE, 2014)⁴, které jsou přílohou této metodiky (viz Příloha 10 a Příloha 2).

- b. Řídící subjekt připravovaného geoparku kontaktuje Radu národních geoparků a konzultuje s ní záměr vzniku národního geoparku.
- c. Řídící subjekt připravovaného geoparku zašle žádost Radě národních geoparků, zpracovanou podle směrnice. Doporučenou součástí žádosti je zpracovaný „Projekt přípravy národního geoparku“, vycházející z metodiky jeho zpracování, viz Příloha 11.
- d. V Radě národních geoparků proběhne hlasování o „geoturistickém potenciálu“ území. Pokud Rada národních geoparků odsouhlasí, že území má dostatečný „geoturistický potenciál“, udělí mu titul „kandidátský geopark“ a určí mu dva mentory z řad členů Rady národních geoparků, specializované na geologii a na geoturismus a regionální rozvoj.
- e. Řídící subjekt kandidátského geoparku připraví během kandidátského období (nejdéle 5 let) nominační dokument (viz Příloha 13 Postup provádění mentorství a inspekce v kandidátských a národních geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy) a zašle ho Radě národních geoparků.
- f. Rada národních geoparků poté vyšle dva pověřené mentory/inspektory na hodnotící misi. Ti po skončení hodnotící mise připraví pro Radu národních geoparků hodnotící zprávu, vycházející ze sebehodnotící zprávy řídicího subjektu geoparku u kandidátského geoparku a z šetření v kandidátském geoparku (podle šablony v příloze, viz Příloha 15 Sebehodnocení kandidátských geoparků pro účely přípravy hodnotitelské zprávy). Hodnotící zpráva obsahuje hodnocení aktuálního stavu připravenosti geoparku ve všech hlavních oblastech a také návrhy pro revalidační období a je vypracována podle „Postupu provádění mentorství a inspekce v kandidátských geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy“, viz Příloha 13 této metodiky.
- g. Rada národních geoparků hlasuje o připravenosti geoparku a udělení certifikátu národní geopark. Pokud je udělení certifikátu národní geopark odhlasováno, Rada národních geoparků doporučí ministrovi životního prostředí ČR udělení certifikátu.
- h. Ministr životního prostředí ČR slavnostně předá certifikát národní geopark (Příloha 8) odpovědnému zástupci geoparku.

⁴ V současnosti je platná Směrnice MŽP č.6/2007, v praxi se však využívá již tato směrnice ve fázi návrhu

Článek 6

Rozvíjení a dokumentování služeb národního geoparku

- 6.1. Rozvíjení a dokumentování služeb národního geoparku je dlouhodobý systematický proces, začínající před získáním certifikátu národního geoparku a pokračující po celou dobu jeho existence.
- 6.2. Službami, které jsou rozvíjeny na území geoparku, jsou vždy:
 - a. Informační systém geoparku, zahrnující minimálně webové stránky a tištěné informační materiály. Doporučený postup pro informační systém geoparku je popsán v „Metodice pro informační systém geoparku“ (Zelenka, 2014f), doporučený postup pro tvorbu tištěných informačních materiálů je popsán v „Metodice pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku“ (Zelenka, 2014d).
 - b. Průvodcovské služby, založené na místních a specializovaných průvodcích – geoprůvodcích. Doporučený postup pro realizaci školení geoprůvodců je popsán v „Metodice pro způsob realizace a obsah školení geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích“ (Zelenka, 2014a).
 - c. Vytvoření (alternativně): geologické expozice, geostezky, 3D modelu, návštěvnického centra s interpretací místního geologického a kulturního dědictví. Doporučený postup pro vytváření geologických expozic a naučných geosteze je popsán v „Metodice pro tvorbu geologických expozic a naučných geosteze“ (Zelenka, 2014b), doporučený postup pro vytváření a provozování návštěvnických center geoparků je popsán v „Metodice pro návštěvnická centra geoparků“ (Zelenka, 2014e).
- 6.3. Dalšími službami, které mohou být rozvíjeny na území geoparku, jsou např.:
 - a. Předvádění a expozice místních řemesel, lidových tradic, zapojení místních pamětníků.
 - b. Vytváření naučných stezek s tematikou flóry a fauny, s interpretací zaměřenou na propojení flóry a fauny s neživou přírodou.
 - c. Nabídka místní gastronomie z místních produktů, pokud možno i s geovýkladem.
 - d. Lázeňské služby s geovýkladem (původ pramenů, léčivé rašeliny apod.).
 - e. Informace o historických stavbách a jejich stavebních a dekorativních materiálech, postupech, zdrojích kamene a kamenickém řemesle.
- 6.4. Při realizaci služeb na území geoparku jsou tyto koncipovány s ohledem na udržitelný CR a v rámci možností (technických, finančních, popř. dalších) přiměřeně pro ohrožené skupiny občanů (senioři, handicapovaní vč. asistencí – metodika viz ANONYM, 2014; rodiny s dětmi). Významná je snaha o dosažení co nejvyšší možné míry bezbariérovosti území geoparku, nebo jeho části.

- 6.5. Podmínky pro realizaci služeb v bodě 6.4 deklaruje a vytváří management geoparku, a to nejlépe již ve stádiu jejich projektové přípravy.
- 6.6. Na území geoparku jsou na základě jednotlivých služeb vytvářeny ucelené produkty. Pro společný marketing produktů geoparků a pro inspiraci řídicích subjektů geoparku u dalších geoparků jsou tyto produkty popisovány a evidovány s využitím formuláře v příloze této metodiky (viz Příloha 12 Formulář pro úspěšný produkt geoparku).

Článek 7

Proces revalidace národního geoparku

- 7.1. Revalidační proces se opakuje ve 4-letých cyklech, případně končí vyřazením (nebo vystoupením) území ze sítě národních geoparků.
- 7.2. Rada národních geoparků určí dva nové mentory z řad členů Rady národních geoparků, specializované na geologii a na ČR a regionální rozvoj.
- 7.3. Řídící subjekt národního geoparku rozvíjí své služby s využitím „konzultačního servisu“ jemu určených mentorů. Mentoři přitom vycházejí z doporučení, které uvedli ve své zprávě předchozí inspektoři (mentoři) při certifikaci či předchozí revalidaci.
- 7.4. Řídící subjekt národního geoparku zpracovává každoročně do konce ledna výroční zprávu, jejíž povinnou součástí je popis aktivit, kterými reaguje na připomínky z hodnotící zprávy. Obsah výroční zprávy je uveden v příloze (Příloha 14). Pro popis aktivit geoparku je vhodné využívat benchmarking. Při hodnocení aktivit, kterými reaguje Řídící subjekt geoparku národního geoparku na připomínky z hodnotící zprávy, využívá Rada národních geoparků vizuální markery (viz Tab. 3, sloupec indikátor míry vyřešení). Význam vizuálních markerů: červená – nesplněno, žlutá – splněno z 1/4, hnědá – splněno z 1/2, modrá – splněno ze 3/4, zelená – zcela splněno.
- 7.5. V průběhu 4 roku hodnoceného období připraví řídicí subjekt národního geoparku revalidační dokument, který zašle Radě národních geoparků jako základní podklad pro prodloužení certifikátu národní geopark. Jeho základem je „Sebehodnocení revalidovaných geoparků pro účely přípravy hodnotitelské zprávy“ (Příloha 5).
- 7.6. Rada národních geoparků vyšle dva pověřené mentory/inspektory, kteří celé období na území národního geoparku působili na hodnotící misi. Pověření inspektoři připraví pro Radu národních geoparků hodnotící zprávu (Příloha 13) včetně nových doporučení pro následující revalidační období.
- 7.7. Rada národních geoparků hlasuje o udělení certifikátu národnímu geoparku na další 4 roky. Pokud je udělení certifikátu na další 4 roky odhlasováno, Rada národních geoparků doporučí ministrovi životního prostředí ČR udělení tohoto certifikátu.
- 7.8. Je zahájena další perioda revalidace.

Tab. 3 Hodnocení způsobu řešení připomínek z hodnotitelské zprávy. Sloupec „Indikátor míry vyřešení připomínky“ využívá barevného značení (viz bod 7.4).

Číslo a text připomínky	Způsob jejího řešení	Indikátor míry vyřešení připomínky
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Článek 8

Závěrečná ustanovení

Na předloženou „Metodiku pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice“ navazují zejména následující metodiky:

- „Metodika pro způsob realizace a obsah školení geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích“ (ZELENKA, 2014a),
- „Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geosteze“ (ZELENKA, 2014b),
- „Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“ (ZELENKA, 2014c),
- „Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku“ (ZELENKA, 2014d),
- „Metodika pro návštěvnická centra geoparků“ (ZELENKA, 2014e),
- „Metodika pro informační systém geoparku“ (ZELENKA, 2014f),
- „Metodika pro inventarizaci geologických a geomorfologických útvarů“ (KUBALÍKOVÁ, 2012).

Součástí metodiky jsou následující přílohy:

Příloha 1 Charta národních geoparků České republiky

Příloha 2 Návrh Rady národních geoparků na Směrnici MŽP ČR č. xx/2014 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark (má vlastní přílohy, Příloha 3 až Příloha 9)

Příloha 10 Informační minimum pro zahájení přípravy geoparku, resp. jeho certifikaci na národní geopark

Příloha 11 Projekt přípravy vzniku národního geoparku

Příloha 12 Formulář pro úspěšný produkt geoparku

Příloha 13 Postup provádění mentorství a inspekce v kandidátských a národních geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy

Příloha 14 Výroční zpráva Národního geoparku XY

Příloha 15 Sebehodnocení kandidátských geoparků pro účely přípravy hodnotitelské zprávy

Příloha 1 Charta národních geoparků České republiky

Národním geoparkem se může stát území, které reprezentuje geologické dědictví České republiky a disponuje strategií udržitelného rozvoje. Geopark má jasně definované hranice a zahrnuje dostatečně velkou a osídlenou oblast, která umožňuje prosazovat udržitelný rozvoj a naplňovat myšlenky geoparků. Národní geopark zahrnuje geotopy, které jsou výjimečné z hlediska vědeckého zkoumání, estetické hodnoty, osvětového využití a reprezentují geologické dědictví státu. Tyto lokality jsou vzájemně propojeny systémem značených, veřejně přístupných stezek a udržovány. Většina lokalit prezentovaných v rámci národního geoparku je součástí geologického dědictví, které doplňují ekologické, archeologické, paleontologické, montanistické, historické, etnografické a kulturní památky.

Národní geopark

- je řízen subjektem (právníckou osobou) s jasně definovanou strukturou, který v rámci daného území prosazuje ochranu, prezentaci a propagaci přírodního a kulturního dědictví na základě principu udržitelného rozvoje; prostředkem rozvoje je mj. cestovní ruch, zaměřený na poznávání Země (geoturismus);
- propaguje poznávání a zachování charakteru území v jeho celku, upozorňuje na ovlivnění společnosti a jejího vývoje geologií území;
- upevňuje vazby jeho obyvatel ke krajině, usnadňuje jim pochopení a přisvojení si dědictví krajiny, zapojuje se do obnovy přírodních a kulturních hodnot území a současně posiluje sounáležitost místního společenství;
- podporuje geoturismus, drobné zemědělství, tradiční řemesla a další původní hospodářské aktivity za účelem udržitelného rozvoje území;
- spolupracuje s místními podniky, propaguje a podporuje vytváření nových aktivit spojených s geologickým dědictvím; udržuje spolupráci s ostatními geoparky;
- podporuje environmentální výchovu a vzdělávání, vědecký výzkum v naukách o Zemi, podporuje zachování přirozeného prostředí;
- vytváří, zkouší a aplikuje metody uchování geologického dědictví;
- v rámci svých kompetencí a možností chrání geologické dědictví na svém území;
- nijak se nepodílí na komerčním prodeji vzácných geologických předmětů (zejm. minerálů a zkamenělin).

Certifikát „národní geopark“

Řídící subjekt geoparku je oprávněn užívat certifikát národního geoparku, kterým po dobu jeho platnosti (platnost čtyři roky, poté musí být NG revalidován) prokazuje, že jde o území rozvíjející se v souladu s principy Charty národních geoparků České republiky. Postup získání certifikátu je upraven příslušnou směrnicí Ministerstva životního prostředí České republiky. O splnění podmínek získání certifikátu rozhoduje Rada národních geoparků. Certifikát uděluje řídicímu subjektu národního geoparku ministr / ministryně životního prostředí.

Příloha 2 Návrh Rady národních geoparků na Směrnici MŽP ČR č. xx/2014 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark.

Článek 1

Úvodní ustanovení

1. Ministerstvo životního prostředí (dále jen „ministerstvo“) rozhodlo⁵ o vytvoření systému a sítě národních geoparků České republiky⁶. Sít národních geoparků má sledovat evropsky i světově uznávané cíle v ochraně a prezentaci geologického dědictví, kterými jsou:
 - 1.1. zajištění udržitelného rozvoje pro budoucí generace všech zemí prostřednictvím zajištění ochrany a zabezpečení geologického dědictví;
 - 1.2. přijetí filozofie a strategie Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (dále jen „UNESCO“), týkající se národních geoparků sdružených v globální síti i v síti evropských geoparků, které se zaměřují na zlepšení vědeckého poznání, ochranu zdrojů, místní ekonomický rozvoj, respektování přírodního i kulturního dědictví, popularizaci přírodních věd, vzdělávání a propagaci turismu;
 - 1.3. zamezení aktivitám, které vedou k poškození geologického dědictví, včetně nezákonného obchodu s nerosty a fosiliemi;
 - 1.4. prohloubení mezinárodní spolupráce na poli ochrany i prezentace geologického dědictví a činnosti geoparků.
2. Tato směrnice vymezuje:
 - 2.1. pojmy „geopark“, „národní geopark“ a jejich základní poslání;
 - 2.2. pojmy „Charta národních geoparků České republiky“, „logo národních geoparků“ „sít národních geoparků“ a „Rada národních geoparků“;
 - 2.3. návaznost na síť evropských a globálních geoparků;
 - 2.4. postup při podání žádosti o udělení certifikátu národního geoparku;
 - 2.5. postup při vydání rozhodnutí o udělení certifikátu národního geoparku, jakož i postup při vydání rozhodnutí o neobnovení certifikátu národního geoparku;⁷
 - 2.6. revalidace národních geoparků

⁵ Viz bod č. 7 zápisu z porady vedení č. 1/2006, konané dne 19. 1. 2006.

⁶ V souladu se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (zejm. § 2, § 11 a § 12).

⁷ Popsaný postup se neřídí zákonem č. 500/2004 Sb., správním řádem, ve znění pozdějších předpisů, tj. mimo jiné nelze ani podávat opravné prostředky proti rozhodnutím, vydaným dle této směrnice.

Článek 2

Vymezení pojmu geopark

1. Geopark je území, které:
 - a. zahrnuje geologické jevy zvláštního významu (a to jakékoliv velikosti) a skupiny geotopů, mající regionální a národní význam pro geovědy, geologickou vzácnost a reprezentující krajinu a její geologickou historii;
 - b. kromě geologických hledisek zahrnuje i fenomény geomorfologické, archeologické, paleontologické, ekologické a historické, kulturní a esteticky hodnotné prvky krajiny, které mohou být současně využívány pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu;
 - c. má jasně určenou hranici a dostatečně velkou rozlohu na prezentaci geologických hodnot území tak, aby byl umožněn i udržitelný rozvoj příslušného území.
2. Národním geoparkem se rozumí geopark, nacházející se na území České republiky, jemuž byl udělen certifikát národního geoparku postupem uvedeným v čl. 6 této směrnice (na základě stanovených kritérií pro udělení certifikátu národního geoparku, uvedených v příloze č. 1 této směrnice – viz Příloha 3).
3. Cílem vytvoření národního geoparku je:
 1. podporovat udržitelný rozvoj příslušného regionu;
 2. umožnit vzdělávání veřejnosti o hodnotách příslušného regionu a přispět k výuce a výzkumu v geologických vědách;
 3. prostřednictvím vhodných aktivit, neohrožujících bezprostředně geologickou hodnotu území, vzbudit zájem místní i turistické veřejnosti o poznání geologické hodnoty území;
 4. prostřednictvím řídicího orgánu geoparku⁸ spolupracovat s orgány ochrany přírody a krajiny při vytváření vhodných produktů spojujících interpretaci geologického dědictví a jeho udržitelné využívání s aktivitami ekologicky šetrného cestovního ruchu;
 5. ochrana a zachování geologického bohatství a geologických celků.
4. Kandidátským geoparkem se rozumí území připravující se na získání certifikátu národního geoparku. Tento přechodný titul území získává na základě rozhodnutí Rady národních geoparků dle bodu 5 článku 4. Pokud dané území certifikátu národního geoparku nedosáhne do 5 let od data uvedeného v žádosti, ztrácí přechodný titul kandidátský geopark. Poté již není možné žádost opětovně podat.

⁸ Viz čl. 6 odst. 3 této směrnice.

Článek 3

„Charta národních geoparků České republiky“, „logo národních geoparků“, „certifikát národního geoparku“, „sít národních geoparků“ a „Rada národních geoparků“

1. Charta národních geoparků České republiky je základním ideovým dokumentem sítě národních geoparků, vyjadřující jejich poslání a principy (viz Příloha 1).
2. Logo národních geoparků je marketingovým symbolem národních geoparků, které získávají právo jej užívat v okamžiku udělení certifikátu národního geoparku a ztrácejí jej v okamžiku jeho odnětí. Logo je vlastnictvím ministerstva, jde o registrovanou značku (viz Příloha 9).
3. Certifikát národního geoparku (viz Příloha 8) je osvědčením, které na základě podpisu Charty národních geoparků opravňuje řídicí subjekt geoparku užívat titul „národní geopark“ a logo národního geoparku (viz Příloha 9).
4. Sít národních geoparků sdružuje národní geoparky České republiky, kterým byl na základě rozhodnutí Rady národních geoparků udělen ministrem životního prostředí (dále jen „ministr“) certifikát národní geopark. Seznam národních geoparků, které tvoří síť národních geoparků, vede odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva.
5. Rada národních geoparků je poradním orgánem ministra a je složena ze zástupců a odborníků institucí z oblasti geologie, vzdělávání, archeologie, ochrany přírody a krajiny, památkové péče a specialistů na udržitelný rozvoj a cestovní ruch; ve své činnosti se řídí vlastním statutem a jednacím řádem (dále jen „Rada“).

Článek 4

Podání žádosti a rozhodnutí o udělení přechodného titulu „kandidátský geopark“

1. Žadatel, který má zájem získat pro navrhované území certifikát národní geopark a stát se členem sítě národních geoparků musí být nejdříve zařazen na seznam kandidátských geoparků (viz odst. 6 tohoto článku). Za tímto účelem zasílá odboru ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva ve trojím vyhotovení svoji žádost o udělení certifikátu národního geoparku (dále jen „žádost“)⁹. Povinný obsah žádosti je blíže specifikován v odst. 1 a 2 přílohy č. 2 této směrnice (viz Příloha 6).
2. Žadatelem, zodpovědným za naplňování cílů budoucího národního geoparku, může být fyzická osoba, právnická osoba (např. i sdružení, obecně prospěšná společnost, nevládní nezisková organizace, územní samosprávný celek, muzeum nebo jiná instituce). Žadatel musí být klíčovým účastníkem¹⁰ v rámci regionu, jehož součástí je navrhovaný národní geopark, nebo musí předložit

⁹ viz příloha č. 3 k této směrnici

¹⁰ klíčovým účastníkem se rozumí subjekt s výrazným vlivem na navrhované území, zejm. ve smyslu ekonomickém, kulturně vzdělávacím či environmentálním

žádost společně s nejméně jedním klíčovým účastníkem, eventuálně doložit dohodu o spolupráci ve věci navrhovaného geoparku nejméně s jedním klíčovým účastníkem. Je-li území navrhovaného geoparku součástí některého velkoplošného zvláště chráněného území, je povinným klíčovým účastníkem příslušná správa chráněné krajinné oblasti nebo správa národního parku.

3. Odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva zaeviduje každou doručenou žádost a zkontroluje, zda obsahuje všechny požadované náležitosti; v případě nedostatků vyzve žadatele k jejich odstranění. Neodstranění vytknutých nedostatků žadatelem do jednoho roku od doručení výzvy k jejich odstranění bude odborem ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva považováno za zpětvzetí žádosti.
4. Odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva odešle zaevidovanou žádost k posouzení členům Rady nejpozději měsíc před jejím jednáním. Rada na svém nejbližším jednání posoudí pro účely svého rozhodnutí o zařazení na seznam kandidátských geoparků kvalitu a reprezentativnost geologického dědictví příslušného území, způsob jeho ochrany a prezentace. Znění tohoto posouzení je uvedeno v zápise z příslušného jednání Rady.
5. Odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva vede seznam žádostí o udělení certifikátu národního geoparku (dále jen „seznam“), do kterého zařazuje žádost na základě rozhodnutí Rady.
6. O zařazení na seznam, případně o zamítnutí žádosti rozhoduje Rada na svém zasedání hlasováním. Při hodnocení navrhovaného území vychází z kritérií uvedených v příloze č. 1 této směrnice (Příloha 3) s důrazem na jedinečnost geologického tématu navrhovaného geoparku a představě jeho prezentace v rámci geoturismu.
7. Zařazením na seznam podle bodu 5 tohoto článku dané území získává přechodný titul „kandidátský geopark“ podle bodu 4 článku 2.

Článek 5

Rozhodnutí o udělení certifikátu národního geoparku

1. Odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva písemně oznamuje žadateli rozhodnutí Rady o zařazení navrhovaného území na seznam do 15 dnů od zasedání Rady, na kterém bylo rozhodnutí přijato.
2. V případě záporného rozhodnutí Rady odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva vyzve žadatele, aby žádost doplnil¹¹. Součástí výzvy je kromě zápisu z příslušného jednání Rady obsahujícím znění posouzení kvality a reprezentativnosti geologického dědictví příslušného území, způsobu jeho ochrany a prezentace ze strany Rady také výčet konkrétních nedostatků, případně bodů, které navrhované území nesplňuje a pro které nebude žádost

¹¹ Pokud se nejedná o smysluplný požadavek, je žadatel o uvedeném názoru Rady ve stanovisku informován.

zařazena na seznam. Neodstranění vytknutých nedostatků žadatelem v termínu do jednoho roku od doručení výzvy k jejich odstranění bude odborem ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva považováno za zpětvzetí žádosti.

3. V případě kladného rozhodnutí Rady odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva žadatele vyzve k vypracování nominačních dokumentů s podrobným popisem aktivit, které se v národním geoparku budou uskutečňovat, s návrhem formy a způsobu řízení národního geoparku (ustavení řídicích, výkonných a poradních orgánů geoparku), s popisem plánu udržitelného rozvoje území, včetně popisu geoturistických aktivit (viz Příloha 3, body III., IV., V. a příloha č. 2 této směrnice – viz Příloha 6).
4. Žadatel po obdržení rozhodnutí o zařazení na seznam zasílá vypracovanou nominační dokumentaci¹² ve trojím vyhotovení odboru ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva.
5. Rada zaslanou dokumentaci zhodnotí a při zjištění nedostatků vyzve žadatele prostřednictvím odboru ekonomických a dobrovolných nástrojů ministerstva, aby požadované dokumenty doplnil; součástí výzvy je i výčet konkrétních nedostatků, případně bodů, které navrhované území nesplňuje. O tom, zda nominované oblasti lze udělit certifikátu národního geoparku a zařadit ji do sítě národních geoparků rozhoduje Rada hlasováním na svém zasedání. Rada do jednoho měsíce od příslušného zasedání zasílá toto rozhodnutí žadateli.¹³
6. Certifikát národního geoparku uděluje ministr. Certifikát, vymezující název a řídicí subjekt národního geoparku, slavnostně předává ministr žadateli do jednoho měsíce od rozhodnutí Rady.

Článek 6

Revalidace národních geoparků

1. Revalidace národního geoparku probíhá formou opětovného zhodnocení území národního geoparku ve smyslu nominační dokumentace. Revalidaci provádějí vždy dva zvolení členové Rady (dále „inspektoři“), a to jednou za čtyři roky.
2. Inspektoři zejména sledují, zda rozvoj geoparku probíhá v souladu se skutečnostmi uvedenými v nominační dokumentaci, zda v jednotlivých oblastech činnosti národního geoparku dochází k pokroku a zda je naplňována Charta národních geoparků ČR.
3. Inspektoři podávají písemnou zprávu o výsledku revalidace s doporučením hodnocení národního geoparku Radě na jejím nejbližším zasedání po provedení revalidace. Toto hodnocení se vyjadřuje pomocí systému barevných karet. Zelená karta znamená uspokojujívý pokrok národního geoparku ve

¹² viz příloha č. 2 (Příloha 6) k této směrnici

¹³ národní geopark je po svém vyhlášení automaticky zařazen do sítě národních geoparků

smyslu Charty národních geoparků ČR a tedy obnovení certifikátu národního geoparku. Žlutá karta se uděluje při zjištění výrazných nedostatků v činnosti národního geoparku, přičemž Rada vyzve písemně řídící subjekt národního geoparku, aby do dvou let nežádoucí stav napravit; v opačném případě nebude obnoven certifikát národního geoparku. Červená karta je vystavena v případě zjištění porušení či nenaplňování Charty národních geoparků ČR, případně při zjištění nedostatečného pokroku v jednotlivých oblastech činnosti národního geoparku, což znamená neobnovení certifikátu národního geoparku.

Článek 7

Návaznost na Sít' evropských geoparků

V rámci Evropy působí Sít' evropských geoparků¹⁴ (dále jen „SEG“), která je součástí sítě globálních geoparků podporovaných UNESCO, takže člen SEG se následně stává i členem sítě globálních geoparků podporovaných UNESCO. Rada vydá na požádání národnímu geoparku vyjádření k jeho nominační dokumentaci, resp. žádosti o členství v SEG, a to s ohledem na kvality posuzované ze strany SEG z hlediska jedinečnosti interpretace geologických jevů daného území, personálního a finančního řízení národního geoparku, strategie udržitelného rozvoje s důrazem na rozvoj geoturismu a vtažení místních obyvatel do aktivit národního geoparku.

Článek 8

Závěrečná ustanovení

Tato směrnice nabývá účinnosti dnem ... a je závazná pro všechny zaměstnance ministerstva.

Odborný gestor: odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů
Zpracovatel: Ing. Martina Pásková, Ph.D.

Mgr. Richard Brabec
ministr

Přílohy:

- Č. 1: Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark (viz Příloha 3)
- Č. 2: Náležitosti nominační dokumentace k žádosti o udělení certifikátu národního geoparku (viz Příloha 6)
- Č. 3: Vzor žádosti o udělení certifikátu národního geoparku (viz Příloha 7)
- Č. 4: Charta národních geoparků České republiky (viz Příloha 1)
- Č. 5: Vzor certifikátu národního geoparku (viz Příloha 8)
- Č. 6: Logo národních geoparků (viz Příloha 9)

¹⁴ Blíže na www.mzp.cz – „příroda a krajina“/, „obecná ochrana přírody a krajiny“/“geoparky“

Příloha 3 Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark

I. Geologie a terén území navrhovaného národního geoparku

I. 1 Území

- dostatečně velké území vymezené geologickými oblastmi, nebo katastry obcí;
- strategie ochrany před poškozováním geologického materiálu na celém území budoucího národního geoparku.

I. 2 Geologické dědictví

- různé typy geotopů.

I. 3 Přírodní a kulturní dědictví

Z hlediska environmentální osvěty, pěstování vztahu k životnímu prostředí a výkladu i následného chápání vzájemných souvislostí je přínosné, když kromě geologicky významných lokalit oblast nominující se na národní geopark disponuje i dalšími přírodními, případně kulturními hodnotami, které mají vztah k prezentovanému geologickému dědictví.

II. Řídící orgán národního geoparku

II. 1 Právní forma řídicího orgánu národního geoparku není exaktně dána, tj. může se jednat o fyzickou i právnickou osobu. Národní geopark musí být řízen subjektem, který je zodpovědný za komunikaci s dalšími subjekty v národním geoparku a za vypracování plánu na řízení národního geoparku.

II. 2 Národní geopark má již existující infrastrukturu cestovního ruchu, případně plán na její zřízení obsahující:

- informační/interpretační centrum;
- informační/interpretační panely;
- geologické stezky;
- muzeum orientované mimo jiné na geologické dědictví.

II. 3 Národní geopark má připravenou marketingovou strategii.

II. 4 Popis, jakým způsobem jsou naplňovány hlavní cíle národního geoparku, ochrana geologického dědictví a jeho interpretace, geoturismus.

II. 5 Jsou definovány zdroje financování chodu, správy národního geoparku – systém, dlouhodobý plán financování.

III. Informační, interpretační a výzkumné aktivity a environmentální osvěta:

III. 1 Informace a vzdělávací programy spojené s územím národního geoparku.

III. 2 Různé druhy výukových materiálů.

III. 3 Různé typy informací, interpretačních technik, propagačních materiálů o národním geoparku.

III. 4 Nabídky národního geoparku pro školy, univerzity a další vzdělávací, případně výzkumná zařízení, i pro děti předškolního věku.

III. 5 Geo-průvodci – nabídka a systém jejich služeb, minimálně 30 % průvodců musí být obyvatelé obcí ležících na území národního geoparku, povinné minimum znalostí určeno Radou národních geoparků, zbytek územních specifikací, podmínek akreditace může být doplněn subjektem oprávněným k řízení národního geoparku.

III. 6 Výzkum a monitoring geotopů.

IV. Geoturismus

IV. 1 Existující informační centrum národního geoparku, včetně doby (denní, roční) jeho otevření pro veřejnost, nabídka, zaměření či specializace.

IV. 2 Veřejná doprava v národním geoparku, dostupné informace o možnostech jejího využití.

IV. 3 Informační a propagační materiály geoturistické nabídky.

IV. 4 Zajištěná infrastruktura pro turistické aktivity v národním geoparku.

IV. 5 Existující a doplňující služby geoturismu.

IV. 6 Systém návštěvnického managementu zahrnující průběžný monitoring pohybu návštěvníků, vzorců chování a názorů návštěvníků národního geoparku a vlivů cestovního ruchu nejen na horninové prostředí.

V. Regionální udržitelný rozvoj

V. 1 Podpora regionálních produktů.

V. 2 Tvorba a podpora regionálních geoproductů – např. knihy a další propagační materiály národního geoparku (keramika, upomínkové předměty, oděvy atd.).

V. 3 Aktivní zapojení místních obyvatel do činností národního geoparku.

Příloha 4 Hodnoticí zpráva Národního geoparku XY

Hodnoticí zpráva Národního geoparku XY 
--

Hodnotitelé:

	Zaměření	Jméno hodnotitele	Podpis
1.	Geologie, geovědy		
2.	Regionální rozvoj a cest. ruch		

I. ÚVOD

1. Stručný všeobecný popis geoparku, resp. jeho současné situace

II. POKROK GEOPARKU VE SLEDOVANÝCH OBLASTECH

1. **Geologické dědictví** (rozvoj geověd, výzkum, inventarizace geotopů i negeologických atraktivit, dobrovolná ochrana geodědictví)
2. **Geoturismus** (služby, produkty, instituce, infrastruktura, kvalita a kvantita geoprůvodců, účast na veletrzích, geoturistický katalog, účast na veletrzích cestovního ruchu atd.)
3. **Posilování a obnovování vztahu člověk - Země** (environmentální vzdělávání, osvěta, interpretace - interpret. centra, muzea, geostezky, BeeTagy, letáky, webové stránky, periodikum geoparku)
4. **Aktivity udržitelného (neturistického) rozvoje** (zapojování místních obyvatel (ekologické zemědělství, značení místní produktů, ekologické stavitelství, šetrná energie, umění a řemesla, pěstování tradic atd.)
5. **Spolupráce v rámci Sítě národních geoparků** (účast na společných akcích RNG - na jednáních a konferencích RNG, pořádání týdne národních geoparků, regionálních a národních konferencí, workshopů, soutěží)
6. **Mezinárodní spolupráce** (účast na mezinárodních konferencích zejména EGN a GGN, společné projekty, výměny, zahraniční stáže a návštěvy)
7. **Management a financování NG** (sídlo a rozpočet geoparku, investice, počet stálých i externích pracovníků, změny v manažerské struktuře)

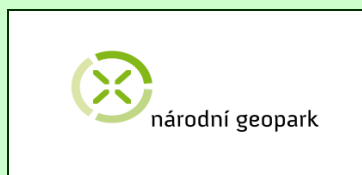
III. ZÁVĚR

1. Zásadní rizika a problémy NG
2. Příkladný pokrok
3. Doporučení k vyřešení identifikovaných problémů a rizik
4. Doporučení pro hlasování členů Rady národních geoparků

Datum provedení mise:

Příloha 5 Sebehodnocení revalidovaných geoparků pro účely přípravy hodnotitelské zprávy

Rada národních geoparků (RNG)



**Sebehodnocení revalidovaných geoparků
pro účely přípravy hodnotitelské zprávy**

(Dokument B)

červen 2014

1. Jméno národního geoparku

--

2. Revalidační období

Čtyřleté (režim zelené karty)	ANO	NE
Dvouleté (režim žluté karty)	ANO	NE
Termín revalidační mise		

3. Kontaktní osoba

Ředitel	
Geolog (geovědně zaměřený odborník)	
Odborník na regionální rozvoj	

Dokument Sebehodnotitelský dokument	B: Sebehodnocení	Úsudek hodnotitelů
Celkem dosažených bodů		
		Jméno:

Výsledný přehled hodnocení				
	Kategorie	Max. bodů	Sebe hodnocení	Hodnocení revalidátorů
I	Geologické dědictví (rozvoj geověd, výzkum, inventarizace geotopů i negeologických atraktivit, dobrovolná ochrana geodědictví)	100		
II	Geoturismus (služby, produkty, instituce, infrastruktura, kvalita a kvantita geoprůvodců, účast na veletrzích, geoturistický katalog, účast na veletrzích CR atd.)	200		
III	Posilování a obnovování vztahu člověk - Země (environmentální vzdělávání, osvěta, interpretace - interpret. centra, muzea, geostezky, BeeTagy, letáky, webové stránky, periodikum geoparku)	200		
IV	Aktivity udržitelného (neturistického) rozvoje (zapojování místních obyvatel (ekologické zemědělství, značení místní produktů, ekologické stavitelství, šetrná energie, umění a řemesla, pěstování tradic atd.)	200		
V	Spolupráce v rámci Sítě národních geoparků (účast na společných akcích RNG - na jednáních a konferencích RNG, pořádání týdne národních geoparků, regionálních a národních konferencí, workshopů, soutěží)	100		
VI	Mezinárodní spolupráce (účast na mezinárodních konferencích zejména EGN a GGN, společné projekty, výměny, zahraniční stáže a návštěvy)	100		
VII	Management a financování NG (sídlo a rozpočet geoparku, investice, počet stálých i externích pracovníků, změny v manažerské struktuře)	100		
celkem		1000		

Tento formulář slouží jako podklad pro posouzení pokroku dosaženého ze strany revalidovaného geoparku za účelem obnovení certifikátu Národní geopark. Zástupci revalidovaného geoparku proto vyplní požadované údaje a v souladu se reálnou situací v území dle svého úsudku a svědomí obodují míru naplnění jednotlivých kritérií v rámci 7 kategorií a každé bodové hodnocení doplní velkým krátkým (v tezích, výčtem atd.) komentářem prokazujícím opodstatnění bodového sebehodnocení. Úkolem hodnotitelů je pak toto hodnocení přehodnotit vlastním úsudkem, a to na základě ověření uvedených faktů v terénu.

Neočekává se, že by revalidovaný geopark mohl dosáhnout 1000 bodů, avšak pokud nebude dosaženo v rámci každé ze 7 kategorií alespoň 50% z uvedeného maxima bodů, nemůže být v Radě národních geoparků hlasováno o schválení obnovení certifikátu Národní geopark.

Uvádějí a hodnotí se pouze skutečnosti a data, vztahující se k revalidačnímu období!

Příloha 6 Náležitosti nominační dokumentace k žádosti o udělení certifikátu národního geoparku

1. Identifikace území

- 1.1. název nominovaného národního geoparku;
- 1.2. přesné vymezení území národního geoparku;
- 1.3. určení geografického regionu, kde se národní geopark bude nacházet;
- 1.4. rozloha národního geoparku;
- 1.5. popis osoby (subjektu) zodpovědné za řízení nominovaného národního geoparku (fyzická osoba: jméno a příjmení, trvalé bydliště, rodné číslo; právnická osoba: název, statutární orgán, sídlo, identifikační číslo).

2. Vědecký popis území

- 2.1. geologická územní charakteristika;
- 2.2. určení geologických lokalit, geotopů a jejich detailní popis;
- 2.3. charakteristika současného statusu ochrany územních hodnot;
- 2.4. seznam a popis nejvýznamnějších přírodovědně a kulturně cenných a významných lokalit, nacházejících se na území navrhovaného národního geoparku.

3. Argumenty pro nominaci území na národní geopark

- 3.1. analýza potenciálu území pro geoturismus a související udržitelně rozvojové a osvětové aktivity;
- 3.2. přehled stávajících institucí zabývajících se geologií v regionu navrhovaného národního geoparku;
- 3.3. způsob prosazování ochrany geologického dědictví, popis budoucích plánovaných akcí (vzájemné dohody o postupu, techniky řízení, spolupráce s krajskými i obecními samosprávami atd.);
- 3.4. doložení zájmu subjektů a klíčových účastníků působících v území (zejména souhlas dotčených obcí, případně klíčových podnikatelských subjektů v oblasti cestovního ruchu) o zapojení se do aktivit národního geoparku.

4. Současná situace území

- 4.1. popis hlavních ekonomických aktivit na území navrhovaného národního geoparku;
- 4.2. seznam a stručný popis spolupráce hlavních institucí spolupracujících na zajišťování udržitelnosti rozvoje navrhovaného území na národní geopark (např. agentury regionálního rozvoje, správy chráněné krajinné oblasti Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, referáty životního prostředí obecních a krajských úřadů, referáty regionálního rozvoje

krajských úřadů, místní nevládní organizace, sdružení zaměřená na udržitelný rozvoj regionu);

4.3. seznam a stručný popis spolupráce stávajících zařízení využitelných se souhlasem vlastníka pro poslání a potřeby národního geoparku.

5. Stručný návrh plánu aktivit navrhovaného geoparku na období 10 let a výhled na 20 let, zahrnující:

5.1. do budoucna plánovaná zařízení na podporu geoturismu;

5.2. plánované investice do inventarizace, interpretace a udržitelného využívání geologických hodnot národního geoparku;

5.3. finanční rozvahy aktivit navrhovaných v plánu a výhledu, forma zdroje finančních prostředků na realizaci projektů.

6. Popis politiky udržitelného rozvoje a význam geoturismu v tomto kontextu

7. Vyjádření zástupce územně dotčených obcí a místně příslušného hejtmana (hejtmanů).

8. Další dokumentační podklady

8.1. povinné:

- mapa s podrobným zakreslením hranice území národního geoparku;
- mapa významných geologických a nejvýznamnějších přírodních a kulturních lokalit;
- mapa infrastruktury národního geoparku s vyznačením cyklostezek, naučných tras, dopravních linek a informačních center.

8.2. nepovinné:

- fotografie
- videonahrávky;
- doložení shody záměrů národního geoparku s územně plánovací dokumentací obcí ležících v národním geoparku;
- dohody, stanovy právnických osob (obecně prospěšná společnost, sdružení).

Příloha 7 Vzor žádosti o udělení certifikátu národního geoparku

Žádost o udělení titulu národní geopark

1. Název navrhovaného území (národního geoparku):

.....

Kraj:

2. Žadatel:

Fyzická osoba

.....

Trvalé bydliště:

Rodné číslo:

Právnícká osoba

.....

Statutární orgán právnické osoby (jméno, příjmení, funkce, bydliště):

.....

Tel: Fax:

Sídlo:

IČ:

3. Klíčový účastník (účastníci):

Fyzická osoba

Jméno, příjmení, titul:

.....

Trvalé bydliště:

Rodné číslo:

Právnícká osoba

Název a právní forma:

Statutární orgán právnické osoby (jméno, příjmení, funkce, bydliště):

.....

Tel: Fax:

Sídlo:

IČ:

Klíčový účastník bezvýhradně souhlasí s použitím a zveřejněním své identifikace.¹

.....

(podpis klíčového účastníka)¹⁵

¹⁵ není potřeba, pokud je předkládána dohoda s klíčovým účastníkem, nebo je klíčový účastník současně žadatelem

4. Rozloha a vymezení území geoparku:

5. Stručný popis geologických lokalit a geotopů:

6. Stručný popis přírodních a kulturních hodnot území:

Žadatel bezvýhradně souhlasí s použitím a zveřejněním své identifikace¹⁶.

Jméno, příjmení, titul žadatele:

podpis žadatele:

V dne

Žádost se předkládá trojmo na adresu:

Ministerstvo životního prostředí, odbor ekonomických a dobrovolných nástrojů
ministerstva

Vršovická 65, Praha 10

¹⁶ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 8 Vzor certifikátu národního geoparku. Zdroj: NÁRODNÍ GEOPARK (2012)

 národní geopark	Ministerstvo životního prostředí	Certifikát č. xx / Certificate No. xx Pro období / for the period xx. xx. 20xx – xx. xx. 20xx
--	----------------------------------	--

Ministerstvo životního prostředí České republiky / Ministry of the Environment of the Czech Republic
uděluje / grants

Certifikát
Certificate

Národní geopark
National Geopark

XXXX
Název geoparku / Name of the Geopark

XXXX
Řídící subjekt geoparku / Managing Subject of the Geopark

XXXXX
Ředitel/ka geoparku / Manager of the Geopark

Certifikace je udělena na základě podpisu Charty národních geoparků.
The certificate is granted on the base of signature of the Charter of National Geoparks.

V případě Radou národních geoparků doloženého porušení jejích principů budou certifikát
a logo národního geoparku certifikovanému území odebrány.
In the case of a violation of principles Charter of National Geoparks (proved by the Council of the National
Geoparks) the certificate and logo of the National Geopark will be taken away.

xx. xxx. 20xx / xx. of xxx. 20xx

Richard Brabec
Ministr životního prostředí

 Vytisknuto na papíru původem z lesů se standardem FSC

Příloha 9 Logo národních geoparků



Obr. 7 Logo národních geoparků ČR. Zdroj: NÁRODNÍ GEOPARK (2012)

Příloha 10 Informační minimum pro zahájení přípravy geoparku, resp. jeho certifikaci na národní geopark

Jako národní geopark **lze certifikovat pouze již dobře fungující geopark!**

Certifikát „Národní geopark“ je platný na dobu 4 roky, poté je nutné jej obhájit před Radou národních geoparků prokázáním dosaženého pokroku ve sledovaných oblastech, zejména v prezentaci, interpretaci, ochraně a výzkumu geologického dědictví (resp. dědictví Země), v zapojení místních obyvatel a v zodpovědném a k životnímu prostředí přátelském cestovním ruchu (geoturismu) a souvisejícím regionálním rozvoji.

Procedurální postup nominace je popsán na stránkách národních geoparků: **<http://www.narodnigeoparky.cz>** (Rada národních geoparků/Materiály RNG, zejm. směrnice).

V první fázi je dobré si vypracovat **studii proveditelnosti s důrazem na hodnocení tzv. geoturistického potenciálu** (geologická významnost – národní úroveň a přitažlivost pro environmentálně ohleduplný cestovní ruch zaměřený na geologický výklad všech aspektů krajiny, tedy geoturismus) a dle směrnice zpracovat Žádost o udělení titulu národní geopark (Příloha č.3 k č.j. ke Směrnici).

Především je nutné si uvědomit, že **geopark je projektem celé na něm žijící komunity** a je tedy nezbytné v první řadě tuto záležitost předběžně konzultovat a diskutovat se zástupci odborných, zájmových i občanských sdružení v regionu a v případě jejich podpory získat jasnou představu o tom, co by geopark jako geoturistický projekt měl jeho návštěvníkům i obyvatelům přinést), **jaké bude jeho ústřední moto (tzv. geoturistické téma geoparku), v čem bude reprezentativní a tedy jedinečný a jaké budou jeho dlouhodobé cíle co se týče kvalitativních změn zejm. v prezentaci, interpretaci, ochraně a výzkumu geologického dědictví, zapojení místních obyvatel, zodpovědném cestovním ruchu (geoturismu).**

Naprosto nezbytné je zajistit:

- **kvalifikovaného geologa a odborníka na regionální rozvoj a CR**, oba s detailní znalostí území geoparku, jako interní členy týmu plánovaného geoparku,
- **financování provozu a rozvoje geoparku pokud možno na 4 roky dopředu** (doporučuje se vícezdrojové financování na základě uzavření dohody),
životaschopnou organizační strukturu a efektivní management geoparku.

Příloha 11 Projekt přípravy vzniku národního geoparku

1. ZDŮVODNĚNÍ PROJEKTU

1.1 Geoturistický potenciál území

- Doložit významnost a zaměření geoturistického potenciálu, neuvádět pouze geologické úkazy, ale představit též další, např. kulturně historické, archeologické a krajinně ekologické zajímavosti. Uvést, které krajinné dědictví má obzvláštní význam pro místní obyvatele.
- Představit nosné téma připravovaného národního geoparku (NG) a způsob jeho stávající a/nebo zamýšlené prezentace a interpretace v rámci udržitelného cestovního ruchu, environmentálního vzdělávání a osvěty.
- Zmínit stávající a zamýšlené směry vědeckého výzkumu území.
- Doložit zájem místních obyvatel o vznik NG a připravenost klíčových aktérů ČR (od mezinárodní a lokální úroveň) spolupracovat na vzniku a fungování geoparku. Představit koordinační tým přípravy geoparku, zejména experta na geologii a experta na regionální rozvoj a ČR, doporučuje se mít v týmu odborníky také z dalších oborů (např. archeolog, antropolog, ekonom, manažer, zoolog, botanik).

1.2 Vazba na strategické dokumenty

Uvést strategické dokumenty, pokud možno konkrétní pasáže a cíle, ze kterých se při koncipování daného NG vychází, např.:

- Charta národních geoparků,
- Charta Evropských geoparků,
- Evropská úmluva o krajině,
- strategické dokumenty EU (např. Evropa jako přední světová destinace cestovního ruchu),
- Strategický rámec udržitelného rozvoje v ČR,
- Koncepce státní politiky cestovního ruchu ČR (MMR ČR),
- Státní politika životního prostředí,
- Státní program ochrany přírody a krajiny,
- Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR,
- Krajské koncepce ochrany přírody a krajiny,
- strategie rozvoje příslušného regionu (mikro)regionu či MAS,
- Strategie regionálního rozvoje ČR (MMR ČR),
- Základní směry pro udržitelný evropský cestovní ruch; Usnesení Evropského parlamentu o nových perspektivách a nových výzvách pro udržitelný evropský cestovní ruch (2004/2229 (INI)), Úřední věstník Evropské unie 33, C 193 E/325 - C 193 E/333, 17. 8. 2006.

2. REALIZACE PROJEKTU

2.1 Popis současného stavu

- Nezabývat se minulým vývojem na úkor popisu současného stavu, ale jasně popsat stávající způsob řízení připravovaného NG, kvantitu i kvalitu lidských zdrojů (kmenoví i smluvní pracovníci), způsob koordinace cestovního ruchu na území plánovaného NG, prezentace a výkladu geologického a souvisejícího krajinného dědictví návštěvníkům (návštěvnická infrastruktura – geostezky, návštěvnické a interpretační centra, průvodcovská činnost, propagační a osvětový materiál, programy, akce) včetně přehledu prezentovaných atraktivit (v minim. členění na geotopy a další atraktivity krajiny), formu a intenzitu spolupráce s místními aktéry CR, motivace a způsob zapojení místních obyvatel do vznikajícího národního geoparku.
- Stav a výsledky výzkumu v rámci navrhovaného NG.
- Doložit fyzicko-geografickou mapu NG (s vyznačením turistických atraktivit a administrativním členěním) s jasně stanovenými hranicemi NG.
- Uvést, co a proč je třeba dopracovat, rozvinout a financovat – identifikovat, co chybí, aby vznikl kvalitní národní geopark. Klíčové je včasné a intenzivní zapojení místních obyvatel.
- Uvést možnosti bezbariérového zpřístupnění (resp. popsat jeho potenciál) alespoň části atraktivit v území geoparku, jakož i příp. infrastruktury (zejména ubytovací a stravovací kapacity, dopravní možnosti, instituce a úřady apod.)

2.2 Popis stavu, kterého má být realizací projektu dosaženo

Představit vizi řešeného území po skončení projektu:

- Uvést jméno a podrobněji popsat nosné geoturistické téma připravovaného NG
- Popsat způsob řízení budoucího NG, zejména právní formu řídicího subjektu NG, sídlo/kancelář NG, vlastní organizační strukturu, finanční management a způsob zapojení místních aktérů CR do ní).
- Popsat cílový stav výzkumu v rámci navrhovaného NG.
- Charakterizovat propagační a medializační chování NG – cílový stav PR internetové stránky, občasník NG, propagační materiál atd.)
- Zmínit případnou ambici stát se Evropským geoparkem pod patronací UNESCO.
- Popsat cílový stav systému zvyšování kvalifikace místních obyvatel v oblasti udržitelného cestovního ruchu (školení geoprůvodců, podnikatelů v ekoturismu, geoturismu atd.).
- Popsat cílový stav spolupráce s institucemi geovědního a turistického charakteru, zejména s univerzitami, muzei, organizacemi destinačního managementu, regionální pobočkou KČT.

- Popsat cílový stav řízení (geo)turismu – návštěvnická infrastruktura, rezervační a regulační systémy, způsob spolupráce s destinačním managementem, geoturistické produkty (program pro děti a rodiny s dětmi, studenty, seniory, handicapované návštěvníky, dílny, exkurze atd.).
- Popsat formu a intenzitu zapojení jednotlivých skupin místních obyvatel a dalších klíčových aktérů CR do činnosti geoparku.

2.3 Způsob, jakým bude tohoto stavu dosaženo

Uvést aktivity, které povedou k odstranění mezery mezi cílovým (2.2) a stávajícím (2.1) stavem – popsat dílčí aktivity projektu včetně postupu jejich technického provedení:

- Uvést, jakým způsobem bude zpracována nominační dokumentace na NG (kdo, jak, za kolik, do kdy).
- Popsat, jakým způsobem bude dosaženo funkčního managementu NG (po organizační i finanční stránce, včetně zvyšování kvalifikace).
- Jakým způsobem bude vybudováno administrativní zázemí geoparku (kancelář, výpočetní technika, telefon atd.) a jak bude financován jeho provoz, včetně konkrétního rozpočtu na příští 4 roky.
- Jakým způsobem bude vytvořena internetová stránka, kdo a jak ji bude spravovat, spolupracovat s médii, připravovat tiskové zprávy, články, letáky.
- Popsat způsob mapování, resp. vytváření databáze geologických, geomorfologických a dalších geoturistických atraktivit a návrhu jejich prezentace a interpretace (avšak do procesu rozhodování, které geolokality a krajinné atraktivity budou či nebudou zpřístupněny pro cestovní ruch, musí být zapojeni klíčoví aktéři – jde o velmi citlivou záležitost s velmi podceňovaným dopadem na kvalitu života místních obyvatel). V rámci návrhu prezentace atraktivity by měla být uvedena „únosná“ forma intenzity a „únosná“ forma návštěvnosti.
- Popsat, jakým způsobem bude vybudována navržená návštěvnická infrastruktura, jak bude zajištěno její provozování a údržba.
- Popsat, jak budou vypracovány a realizovány geoturistické produkty.
- Popsat konkrétní způsoby motivace a vlastního zapojení klíčových aktérů CR a jednotlivých skupin místních obyvatel do činnosti geoparku (participace na přípravných aktivitách NG, anketární šetření, propagace hráčů ze strany NG, společné plánování činnosti NG, soutěže, brigády, (vele)trhy, slavnosti, školení atd.). Uvést efekty ostatních aktivit projektu z hlediska získávání podpory ze strany místní komunity a jejího aktivního zapojení.
- Popsat podrobně agendy jednotlivých členů projektového týmu.

3. CÍLOVÉ SKUPINY

3.1 Vymezení cílových skupin

Uvést konkrétní klíčové aktéry CR v rámci zásadních cílových skupin, např.:

- pracovníky návštěvnických a turistických informačních center, muzeí, knihoven atd.,
- vlastníky pozemků,
- odbornou veřejnost (vzdělávací a výzkumné organizace, profesní sdružení, Rada národních geoparků atd.),
- umělce,
- podnikatele,
- zájmová sdružení a spolkové organizace,
- místní obyvatelé (vč. rodin s dětmi, studentů, seniorů a handicapovaných občanů a jejich asistencí),
- místní samosprávu,
- média,
- návštěvnickou veřejnost (resp. konkrétní segmenty návštěvníků, na které chce NG zacílit).

4. VÝSTUPY A RIZIKA PROJEKTU

4.1 Výstupy (indikátory) projektu

Výstupy projektu vyjádřit pokud možno ve formě měřitelných indikátorů.

4.2 Analýza rizik projektu

Provést detailní a územně specifickou analýzu rizik, a to včetně návrhu preventivních opatření, posoudit tedy např.:

- rizika nezájmu o navrhovaný NG ze strany návštěvníků,
- riziko nedostatku financí na tematicky a časové návazné aktivity,
- možnost zamítnutí nominace ze strany Rady národních geoparků,
- nedostatečné odborné zázemí při budování NG,
- neshoda aktérů CR při přípravě strategie ochrany a udržitelného využívání geologického dědictví,
- možné střety s ochranou přírody či památkovou péčí.

5. ROZPOČET

Předložit tabulky s podrobným rozpočtem a časovým harmonogramem projektu.

5.1 Slovní komentář k rozpočtu

Zhodnotit vyváženost rozpočtu z hlediska poměru osobních nákladů, investic a externích dodávek. Osobní náklady i honoráře externistů musí být přiměřené nárokům na kvalifikaci vyžadovanou pro jejich kvalitní provedení. Náklady na koordinátora (manažera) projektu by neměly přesáhnout 60 %. Největší část prostředků projektu by měla směřovat na pokrytí aktivit, jejichž výstupy přispějí zásadním způsobem k dlouhodobému fungování NG.

Příloha 12 Formulář pro úspěšný produkt geoparku

Název produktu

Název geoparku, v rámci kterého se produkt uskutečnil

Datum konání (příp. časové rozmezí trvání)

Místo konání

Stručný popis produktu – cca 10 vět (co bylo impulsem pro vznik produktu, jaká je jeho náplň, čím je atraktivní, co návštěvníkům nabízí, významné součásti produktu apod.)

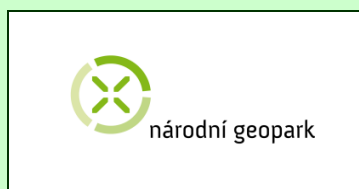
Cílová skupina (komu je produkt určen)

Zájem médií – pokud se informace o produktu objevily v jakékoli formě v médiích (případně je možné přiložit webový odkaz)

Fotografie produktu zasílejte prosím jako přílohu e-mailu, nebo je vložte do tohoto dokumentu.

Příloha 13 Postup provádění mentorství a inspekce v kandidátských a národních geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy

Rada národních geoparků (RNG)



Postup provádění mentorství a inspekce v kandidátských a národních geoparcích a přípravy hodnotitelské zprávy

ÚVOD

Tento dokument je návodem pro provádění poradenských (mentorských) a hodnotitelských (evaluačních a revalidačních) inspekcí v kandidátských a národních geoparcích za účelem posuzování jejich připravenosti stát se národním geoparkem či (v případě revalidace) posuzování míry pokroku naplňování Charty národních geoparků ČR pravidelně po 4 letech. Též uvádí postup zpracování hodnotitelské zprávy.

Tento návod vychází z obdobného materiálu Sítě evropských geoparků pod patronací UNESCO a ze zkušeností z inspekcí, prováděných v rámci této sítě.

Role hodnotitelů (mentorů)

Hodnotitelé (mentori) kandidátských a národních geoparků poskytují technické a poradenské služby při:

- dosahování žádoucího pokroku ze strany národního geoparku v rámci revalidačního období;
- hodnocení žádostí aspirujících území (kandidátských geoparků);
- přípravě nominační dokumentace kandidátského geoparku;
- monitoringu stavu a pokroku stávajících národních geoparků;
- školeních a seminářích;
- managementu informací;
- komunikaci a propagačních aktivitách;

- zprostředkování mezinárodní asistence (poradenství, návštěvy atd.),
- nastavení obecného standardu managementu a rozvoje národních geoparků.

Za účelem transparentnosti a věrohodnosti celého procesu je každý hodnotitel (mentor) povinen doručit předsedovi RNG svůj životopis, vyzdvihující relevantní zkušenosti.

HODNOCENÍ / REVALIDACE (MENTORSTVÍ)

Procedura

Shromažďování dat

Doručená nominační dokumentace je předsedou a místopředsedou RNG zkontrolována z hlediska kompletnosti dle Směrnice k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark a poté elektronicky postoupena hodnotitelům i ostatním členům RNG. V případě revalidační inspekce musí být jmenovaným hodnotitelům ze strany hodnoceného národního geoparku poskytnuty též původní nominační dokumentace, původní hodnotitelská zpráva a jakékoliv předchozí hodnotitelské zprávy (např. žádost o udělení certifikátu národního geoparku) či sebehodnotitelské zprávy, a to nejpozději měsíc před vlastní inspekcí.

Inspekce v terénu

Inspekce jsou prováděny 2 hodnotiteli, kteří jsou vysláni posoudit nominaci (revalidaci) na místě a diskutovat ji s řídícím subjektem geoparku, zástupci krajských a místních samospráv, podnikatelů, občanských iniciativ a zájmových sdružení atd. Skutečnosti uvedené v nominační dokumentaci musí být ověřeny na místě ve spolupráci se zodpovědným manažerem, stejně jako obsah sebehodnotitelského dokumentu (Dokument A). Hodnotitelé radí zástupcům hodnoceného území, jak dosáhnout zlepšení apod., ale **nenaznačují nijak výsledek inspekce**. V případě revalidační inspekce je procedura obdobná, s tím, že hodnotitelé ověřují ještě informace uvedené v revalidačním dokumentu (Dokument B).

Hodnocení v terénu

Hodnotitelská zpráva je součástí celé procedury hodnocení a je vnitřním materiálem RNG, která rozhoduje o jeho distribuci. Hodnotitelé v ní mohou RNG poskytnout na zvážení 2 nebo 3 alternativy rozhodnutí.

Při hodnocení žadatelského (hodnoceného) území jako geoparku je třeba vzít v úvahu kritéria vycházející z Charty národních geoparků ČR a v rámci revalidace při hodnocení pokroku geoparku je nutné se zaměřit také na doporučení uvedená v předchozí hodnotící zprávě (v rámci předchozí evaluace / revalidace).

Závěrečná doporučení. Hodnotitelé i zástupci hodnoceného území si musí být vědomi, že v rámci vlastní inspekce se nečiní žádná rozhodnutí. Hodnotitelé nesmí za žádných okolností naznačit pravděpodobný výsledek inspekce. Toto rozhodnutí je výsostně v rukou RNG.

Hodnotitelská / revalidační zpráva

A. Hodnotitelská zpráva (pro kandidátský geopark)

Délka hodnotitelské zprávy (bez grafiky) nesmí přesáhnout 6 normostran. Text by měl být výstižný a stručný s minimem odborné terminologie. V závěru musí být doporučení pro geopark (ve struktuře výroční zprávy) a doporučení (návrh) pro rozhodnutí RNG.

Alternativy doporučení (návrhu) pro rozhodnutí RNG:

1. Kandidátský geopark vyhlásit národním geoparkem (bez výhrad).
2. Kandidátský geopark vyhlásit národním geoparkem s doporučeními (jejich splnění bude posuzováno až v rámci revalidace).
3. Kandidátský geopark nevyhlásit národním geoparkem, ale odložit toto rozhodování do té doby, dokud nebudou připomínky implementovány, maximálně však do 5 let od data žádosti o udělení certifikátu národního geoparku.
4. Kandidátský geopark nevyhlásit národním geoparkem (odmítnutí nominace).

Není zde žádný prostor pro podmíněčné udělení certifikátu „národní geopark“. Hodnotitelé musí být v jejich hodnoceních maximálně striktní. Jejich komentáře a doporučení (zejm. v oblasti územní integrity) a managementu budoucího NG jsou často zásadní pro další nominační postup kandidátského geoparku, představují v podstatě diagnózu žadatelského území.

B. Revalidační zpráva (pro hodnocení národní geoparku po 4 letech)

Alternativy doporučení (návrhu) pro rozhodnutí RNG:

- “Zelená karta” je navržena, pokud národní geopark dosáhl požadovanou úroveň v revalidačním dokumentu a jestliže hodnotitelé usoudili, že národní geopark nemá žádné zásadní problémy, že je provozován v souladu s principy Charty národních geoparků ČR a že ve sledovaných oblastech vykazuje prokazatelný pokrok. V tom případě je národní geopark revalidován na další 4 roky, resp. RNG navrhne ministru životního prostředí certifikát „národní geopark“ prodloužit).
- “Žlutá karta” je navržena, pokud národní geopark nedosáhl požadovanou úroveň v revalidačním dokumentu a/nebo jestliže hodnotitelé usoudili, že národní geopark má nějaké zásadní problémy, že není provozován v souladu s principy Charty národních geoparků ČR a/nebo že ve sledovaných oblastech nevykazuje dostatečný pokrok. V tom případě národní geopark obdrží seznam nalezených nedostatků včetně doporučení a návrhů opatření pro jejich řešení. národní geopark má 2 roky na zlepšení situace a realizaci sady doporučení a opatření, poté bude provedena další revalidační inspekce. Tato další inspekce sice prověřuje zejm. míru naplnění sady doporučení a návrhů opatření z minulé revalidace, ale je to kompletní revalidační mise.

- Jestliže je národní geopark již držitelem “Žluté karty” a jestliže v rámci další revalidační inspekce není dosažen standard “Zelené karty” pak mu RNG udělí “Červenou kartu” a nenavrhne ministru životního prostředí certifikát „národní geopark“ prodloužit.

Role hodnotitele (mentora)

Hodnotící inspekce (mentorství) jsou prováděny dvěma hodnotiteli. Hodnotitelé jsou vybíráni na základě jejich profesního zázemí a zkušenosti s geoparky, jejich obeznámenosti s dokumenty a pravidly fungování RNG a případně Sítě evropských a Sítě globálních geoparků a pro jejich vhléd, který mohou přinést hodnocenému území.

Inspekční (mentorská) návštěva území navrhovaného (revalidovaného) národního geoparku hodnotiteli je sice jen součástí celého evaluačního procesu, ale má velký význam díky pozornosti místních a regionálních médií a setkání s významnými regionálními politiky. Je tedy potřebné disponovat znalostmi o fungování a pravidlech národních, evropských a globálních geoparků a schopností srozumitelně objasnit tyto koncepty a způsob jejich realizace.

Hlavní cíle mentorství

- 1) systematicky sledovat postup a pokrok geoparku v rámci plnění doporučení uvedená v poslední hodnotící zprávě (v rámci poslední evaluace/revalidace) a doporučení učiněných ze strany RNG obecně;
- 2) monitorovat též stav a pokrok v oblastech sledovaných výroční zprávou
- 3) poskytovat konzultaci při každoroční přípravě této zprávy
- 4) usilovat o průběžné stanovování diagnózy navrhovaného či revalidovaného geoparku z hlediska jeho silných a slabých stránek, včetně jeho příležitostí a rizik
- 5) sledovat, do jaké míry aktivity a instituce geoparku korespondují s jeho ústředním tématem.

Hlavní cíle inspekce

- 1) seznámit se se všemi aspekty navrhovaného (revalidovaného) národního geoparku
- 2) projít jeho nominační dokumentaci a sebehodnocení a další k nominaci přiložené dokumenty
- 3) pozorně prošetřit jeho limity, hrozby a management
- 4) diskutovat a zdůraznit zejména způsob vzájemné spolupráce geoparků
- 5) předložit konstruktivní komentáře a případně doporučení.

Čas potřebný na provedení hodnotitelské inspekce je do značné míry závislý na velikosti a komplexitě území hodnoceného kandidátského (revalidovaného) národního geoparku. Doporučuje se minimálně 2 celé dny (bez cesty tam i zpět).

Je důležité, aby si hodnotitelé byli vědomi toho, že jsou v území jen nezávislími posuzovateli. Rozhodnutí o udělení (či prodloužení platnosti) certifikátu Národní geopark není činěno v průběhu inspekce a hodnotitelská zpráva je interním

dokumentem RNG. Nezbytnost zůstat nestranný je zásadní a neopominutelná. Hodnotitelé si musí být vědomi příslušných etických a kulturních ohledů, které protokol vyžaduje.

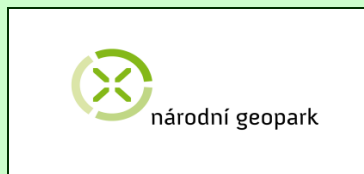
Logistika

Veškerá organizace inspekční cesty je zajištěna navrhovaným (revalidovaným) národním geoparkem. Je nutné zejména připravit program hodnotící či mentorské inspekce, resp. itinerář a zajistit související dopravní přesuny a v případě hodnotící inspekce poskytnout tyto podklady Radě národních geoparků a hodnotitelům nejméně 3 týdny před jejím uskutečněním. Navrhovaný (revalidovaný) geopark hradí hodnotitelům veškeré náklady. Ty zahrnují dopravu do navrhovaného (revalidovaného) národního geoparku i zpět, místní dopravu, stravu i ubytování a jakékoli další náklady, které hodnotitelům v rámci inspekce vznikly, jako např. parkování, kopírování.

Hodnotitelé by měli být vhodně vybaveni do terénu. Musí si s předstihem nastudovat nominační dokumentaci a měli by si obstarat základní reference a propagační materiál o hodnoceném území či národních, evropských či globálních geoparcích obecně.

Příloha 14 Výroční zpráva Národního geoparku XY

Rada národních geoparků (RNG)



Výroční zpráva Národního geoparku XY

Uváděny jsou pouze skutečnosti, které jsou nové za sledovaný rok!!!

- Geovědy, výzkum, inventarizace geotopů i negeologických atraktivit
- Geoturismus (služby, produkty, instituce, infrastruktura), kvalita a kvantita geoprůvodců, účast na veletrzích, geoturistický katalog atd.
- Environmentální vzdělávání, osvěta, interpretace – návštěvnická a interpretační centra, muzea, fyzicky i virtuálně (Bee Tagg, QR kódy) značené geostezky a naučné stezky, letáky, webové stránky, periodikum geoparku aj.
- Aktivita udržitelného (neturistického) rozvoje, zapojování místních obyvatel (ekologické zemědělství, značení místní produktů, ekologické stavitelství, šetrná energie, umění a řemesla, pěstování tradic, aktivity směřující vstříc ohroženým skupinám spoluobčanů, tj. rodinám s dětmi, seniorům, handicapovaným, atd.)
- Spolupráce v rámci Sítě národních geoparků, účast na společných akcích RNG (účast na jednáních a konferencích RNG, pořádání týdne geoparků, regionálních a národních konferencí, workshopů, soutěží)
- Mezinárodní spolupráce (účast na mezinárodních konferencích zejm. EGN a GGN, společné projekty, výměny, zahraniční stáže a návštěvy)
- Management a financování NG (sídlo a rozpočet geoparku, investice, počet stálých i externích pracovníků, změny v manažerské struktuře)
- Přednosti a příležitosti geoparku, co se povedlo – příklad dobré praxe pro ostatní geoparky
- Rizika a problémy NG, co se nepovedlo – příklad dobré praxe pro ostatní geoparky
- Reakce na nález hodnotitelů, revalidační zprávu.

- 7.9. Řídící subjekt národního geoparku zpracovává každoročně do konce ledna výroční zprávu, jejíž povinnou součástí je popis aktivit, kterými reaguje na připomínky z hodnotící zprávy. Obsah výroční zprávy je uveden v příloze (Příloha 14). Pro popis aktivit geoparku je vhodné využívat benchmarking. Při hodnocení aktivit, kterými reaguje Řídící subjekt geoparku národního geoparku na připomínky z hodnotící zprávy, využívá Rada národních geoparků vizuální markery (viz Tab. 3, sloupec indikátor míry vyřešení).
- 7.10. V průběhu 4 roku hodnoceného období připraví řídící subjekt národního geoparku revalidační dokument, který zašle Radě národních geoparků jako základní podklad pro prodloužení certifikátu národní geopark.
- 7.11. Rada národních geoparků vyšle dva pověřené mentory/inspektory, kteří celé období na území národního geoparku působili na hodnotící misi. Pověření inspektoři připraví pro Radu národních geoparků hodnotící zprávu včetně nových doporučení pro následující revalidační období.
- 7.12. Rada národních geoparků hlasuje o udělení certifikátu národnímu geoparku na další 4 roky. Pokud je udělení certifikátu na další 4 roky odhlasováno, Rada národních geoparků doporučí ministrovi životního prostředí ČR udělení tohoto certifikátu.
- 7.13. Je zahájena další perioda revalidace.

Tab. 4 Hodnocení způsobu řešení připomínek z hodnotitelské zprávy. Sloupec „Indikátor míry vyřešení připomínky“ využívá barevného značení – červená – nesplněno, žlutá – splněno z 1/4, hnědá – splněno z 1/2, modrá – splněno ze 3/4, zelená – zcela splněno.

Číslo a text připomínky	Způsob jejího řešení	Indikátor míry vyřešení připomínky
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Příloha 15 Sebehodnocení kandidátských geoparků pro účely přípravy hodnotitelské zprávy

Rada národních geoparků (RNG)



národní geopark

**Sebehodnocení kandidátských geoparků
pro účely přípravy hodnotitelské zprávy
(Dokument A)**

1. Jméno kandidátského geoparku

--

2. Adresa kandidátského geoparku

Adresa sídla kandidátského geoparku:	
Telefon:	
Email:	

3. Velikost území (km²)

--

4. Kontaktní osoba

Ředitel	
Geolog (geovědně zaměřený odborník)	
Odborník na regionální rozvoj	

5. Prohlášení O přijetí pravidel Charty národních geoparků ČR: „Četli jsme Chartu národních geoparků ČR a souhlasíme s jejími principy a pravidly“

Jméno	Pozice	Datum
Podpis		

Dokument A: Sebehodnotitelský dokument	Sebehodnocení	Úsudek hodnotitelů
Celkem dosažených bodů		
		Jméno:

Výsledný přehled hodnocení

Kategorie		Max. bodů	Sebe hodnocení	Úsudek hodnotitelů
I	Výběr území	100		
II	Geologické a krajinné dědictví a jeho interpretace	300		
III	Geoturismus, environmentální vzdělávání, udržitelný rozvoj	300		
IV	Management navrhovaného NG	200		
V	Nominační dokumentace	100		
celkem		1000		

I. Výběr území (max. 100 bodů)

1. jméno navrhovaného NG – nakolik symbolizuje geoturistické téma navrhovaného geoparku (max. 30 bodů)
2. vhodnost lokalizace NG – nakolik jde o reprezentativní geologický jev v ČR a není již prezentován jiným NG? (max. 40 bodů)
3. rozloha a kompaktnost území – míra žádoucího překryvu území navrhovaného NG s územním celkem geologického fenoménu, který prezentuje (max. 30 bodů)

II. Geologické a krajinné dědictví a jeho interpretace (max. 300 bodů)

1. výstižnost definování geologického fenoménu, který bude (pokud možno společně s vybraným kulturním fenoménem) hlavním tématem navrhovaného NG (max. 70 bodů)
2. seznam a popis hlavních geologických a geomorfologických lokalit na území navrhovaného NG (jejich reprezentativnost vzhledem ke geoturistickému tématu navrhovaného NG; max. 70 bodů)
3. seznam a popis hlavních negeologických lokalit krajiny navrhovaného NG (jejich různorodost a vhodnost v kontextu geoturistického tématu navrhovaného NG; max. 40 bodů)
4. stávající a /nebo plánovaný způsob interpretace vedených geologických a ostatních lokalit – pro odborníky, běžné návštěvníky, postižené, děti

(i nejmenší), použití moderních technologií (3D, Bee tagg atd.) a inovativních přístupů k interpretaci (napojení na umění atd.; max. 70 bodů)

5. současný status ochrany těchto lokalit a péče o ně (max. 50 bodů)

III. Geoturismus, environmentální vzdělávání, aktivity udržitelného rozvoje (max. 300 bodů)

1. geoturistický potenciál navrhovaného NG (přitažlivost geoturistického tématu; max. 50 bodů)
2. kvalita a kvantita geoturistické infrastruktury (přístupné a interpretované geotopy, geostezky, návštěvnická centra, muzea atd.; max. 50 bodů)
3. lidský potenciál – kvantita a kvalita geoprůvodců, jejich školení atd. (max. 50 bodů)
4. kvantita a kvalita stávajících geoinstitucí a geoaktivit v navrhovaném NG (max. 50 bodů)
5. způsob napojení prezentace negeologických atraktivit v území navrhovaného NG na geoturistické téma navrhovaného NG (max. 50 bodů)
6. současné a plánované neturistické aktivity udržitelného rozvoje provozované ve spolupráci s navrhovaným NG (ekol. zemědělství, značení místní produktů, ekologické stavitelství, šetrná energie...; max. 50 bodů)

IV. Management navrhovaného NG (max. 200 bodů)

1. řídicí subjekt území – vhodnost formy, připravenost řídicího subjektu (max. 50 bodů)
2. sídlo geoparku – adekvátnost pro fungování NG (max. 30 bodů)
3. míra podpory místními autoritami a dalšími aktéry CR v geoparku (univerzity, NNO, soukromé firmy, profesní i občanská sdružení) – existence dohod s těmito aktéry CR (max. 40 bodů)
4. existence, kvalita a reálnost strategie ochrany, prosazování a rozvoje geologického a souvisejícího krajinného dědictví území - stávající a připravované aktivity, současné a budoucí akce (např. v rámci strategie kraje, mikroregionu, MAS atd.; max. 30 bodů)
5. současná a budoucí finanční situace geoparku (max. 50 bodů)

V. Nominační dokumentace (max. 100 bodů)

1. aktuálnost a úplnost dat (max. 20 bodů)
2. věrohodnost a faktičnost uvedených informací (jsou doloženy či alespoň uvedeny zdroje; max. 30 bodů)
3. reálnost a smysluplnost budoucích záměrů (max. 50 bodů)

VI. Rizika a problémy navrhovaného NG (sestupně dle míry závažnosti – nebodováno)

VII. Přednosti a příležitosti navrhovaného NG (sestupně dle významu – nebodováno)

Tento formulář slouží jako podklad pro posouzení připravenosti kandidátského geoparku na udělení certifikátu Národní geopark. Zástupci kandidátského geoparku proto vyplní požadované údaje a v souladu se svou nominační dokumentací a reálnou situací v území dle svého úsudku a svědomí obodují míru naplnění jednotlivých kritérií v rámci 5 kategorií a každé bodové hodnocení doplní velkým krátkým (v тезích, výčtem atd.) komentářem prokazujícím opodstatnění bodového sebehodnocení. Úkolem hodnotitelů je pak toto hodnocení přehodnotit vlastním úsudkem, a to na základě ověření v nominační dokumentaci uvedených faktů v terénu.

Neočekává se, že by kandidátský geopark mohl dosáhnout 1000 bodů, avšak pokud nebude dosaženo v rámci každé z 5 kategorií alespoň 50% z uvedeného maxima bodů, nemůže být v Radě národních geoparků hlasováno o schválení udělení certifikátu Národní geopark.

Metodika pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Předložená metodika popisuje doporučený způsob a obsah školení certifikovaných geoprůvodců jako povinný předpoklad akreditování organizace pro udělování certifikátu geoprůvodce. Toto školení certifikovaných geoprůvodců může být zaměřeno na průvodcování v českém jazyce (základní část) a na průvodcování také v dalších jazycích (rozšířená část školení). Tato metodika je zaměřena na obsah školení geoprůvodců a metodiku jeho realizace, včetně pojetí způsobu kontaktní výuky, využití studijních opor, aktivní domácí přípravu účastníků kurzu a způsob závěrečného testování kompetencí účastníků kurzu.

1.2 Motivace metodiky

V posledních letech se dynamicky rozvíjí geoturismus vytvářením celosvětových, makroregionálních i národních sítí a neformálním vznikem geoparků bez oficiálního statutu, resp. připravujících se na získání oficiálního statutu (např. národního geoparku). Významnou součástí aktivit geoparku je interpretace jeho geologického dědictví a dalších přírodních a kulturních atraktivit. Dynamickou součástí této interpretace jsou geoprůvodci, kteří současně ovlivňují spokojenost návštěvníků a vytvářejí podmínky pro předávání pozitivní zkušenosti s geoparkem dalším potenciálním návštěvníkům. Důležitou podmínkou kvality činnosti geoprůvodců je získání odpovídajících kompetencí, jejichž základem je vedle jejich osobní zkušenosti a znalostí získaných negraduálním studiem i individuálním celoživotním vzděláváním zejména kvalitní proškolení kurzem pro geoprůvodce.

1.3 Navazující dokumenty

Základním dokumentem, s nímž se účastník kurzu geoprůvodců musí seznámit a jehož znalost bude v kurzu průběžně i v závěrečném ověřování znalostí vyžadována, je Charta národních geoparků. Zaměření a obsah předložené metodiky vychází z „Metodiky vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“ (ZELENKA, 2014c).

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky.

Článek 3

Základní východiska metodiky

- 3.1. Způsob realizace kurzu je navržen tak, aby:
 - a. byl časově a tím i ekonomicky efektivní,
 - b. využíval aktivní zapojení účastníků kurzu do jeho realizace,
 - c. kombinoval vhodně kontaktní způsob výuky a samostatnou přípravu účastníků kurzu,
 - d. při ověřování kompetencí účastníků kurzu kombinoval průběžné ověřování kompetencí a závěrečné ověření,
 - e. umožňoval volbu způsobu realizace jazykové části kurzu.
- 3.2. Závěrečné ověření kompetencí v českém jazyce obsahuje ověření teoretických znalostí, praktických znalostí a schopností výkladu, prezentování a interpretace území a místní komunity.
- 3.3. Závěrečné ověření kompetencí v cizím jazyce obsahuje ověření praktických znalostí, schopností výkladu, prezentování a interpretace území a místní komunity v cizím jazyce.
- 3.4. Odborné znalosti průvodců zahrnují následující okruhy:
 - a. Geologie s důrazem na geologické procesy v historii Země i v současnosti, znalosti geologických útvarů a způsobu jejich vzniku, znalosti hornin a nerostů (poznávání, jejich těžba, úprava a využívání v praxi).
 - b. Paleontologie – souvislost s horninovým podložím a s vývojem života na Zemi, a to na základě zkoumání pravěkých rostlin a živočichů z fosilních záznamů, které se dochovaly v horninách jako zkameněliny.
 - c. Ekosystémy - souvislost výskytu rostlin a živočichů a celých ekosystémů s horninovým podložím, ochrana živé přírody a obecněji životního prostředí.
 - d. Geoparky – jejich sítě, způsob vzniku, poslání, aktivity v geoparcích, propojení s místní komunitou, geoturismus (např. Dowling – Newsome, 2012; Gray, 2013).
 - e. Aktivity CR v území s důrazem na jejich dlouhodobou udržitelnost a jejich vhodné rozvíjení v geoparku (obecně a jejich realizace v geoparku): různé formy turistiky a jejich specifika (geoturistika,

pěší turistika, cykloturistika, hipoturistika), horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus.

f. Metodika průvodcování:

- i. metodika výkladu,
- ii. interkulturální specifika výkladu a práce se skupinou,
- iii. informační příprava průvodce,
- iv. psychologické a andragogicko-pedagogické aspekty průvodcování,
- v. způsob přípravy trasy podle specifických požadavků a charakteru skupiny.

g. První pomoc: základní přístupy, důraz na typické problémy návštěvníků, na vybavenost geoprůvodce pro práci se skupinou (podrobněji rozsah znalostí viz „Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“).

h. Specifické znalosti o regionu geoparku:

- i. geografické (poloha, vymezení regionu, možnosti výletů do okolních regionů),
- ii. nejzajímavější geologické útvary v geoparku,
- iii. kulturně historický vývoj a kulturně historické zajímavosti v geoparku,
- iv. další téma/témata specifická pro region (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství)

3.5. Jazykové znalosti průvodců zahrnují terminologii a aktivní komunikaci (výklad, porozumění mluvenému textu) z následujících okruhů:

- a. Geologie a paleontologie.
- b. Rostliny a živočichové.
- c. Turistika a další aktivity ČR (geoturistika, pěší turistika, cykloturistika, hipoturistika), horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus.
- d. Specifické znalosti o regionu geoparku – terminologie a výklad podle místních specifik: (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství).

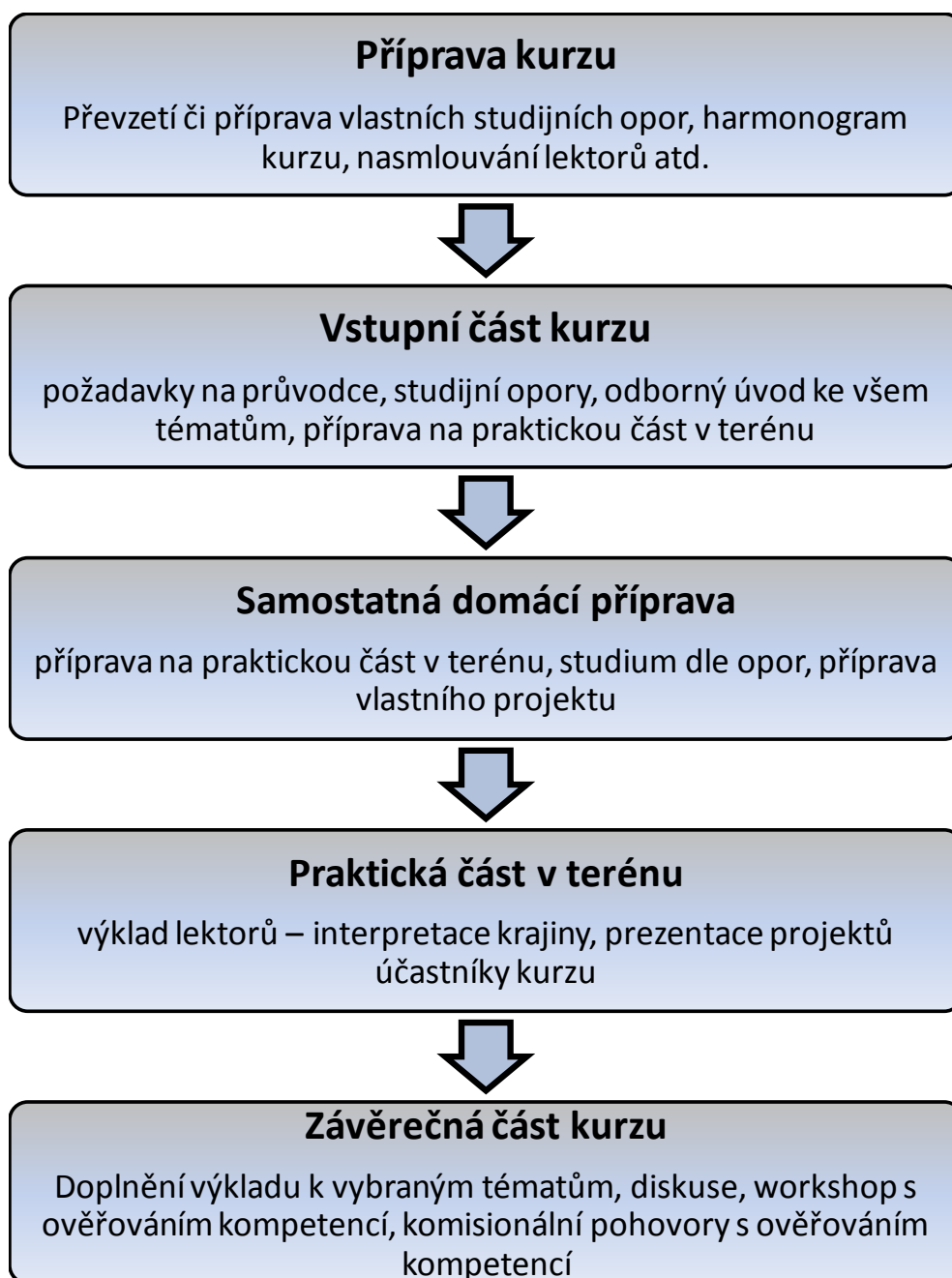
3.6. Specifické znalosti vybraných geoprůvodců zahrnují kompetence pro provádění ohrožených skupin – handicapovaných a seniorů, vč. asistencí (znalosti jejich potřeb, příp. komunikace, umět se o ně postarat v případě náhlého zhoršení počasí, náhlé zdravotní příhody nebo zhoršení zdravotního stavu apod.)

Článek 4

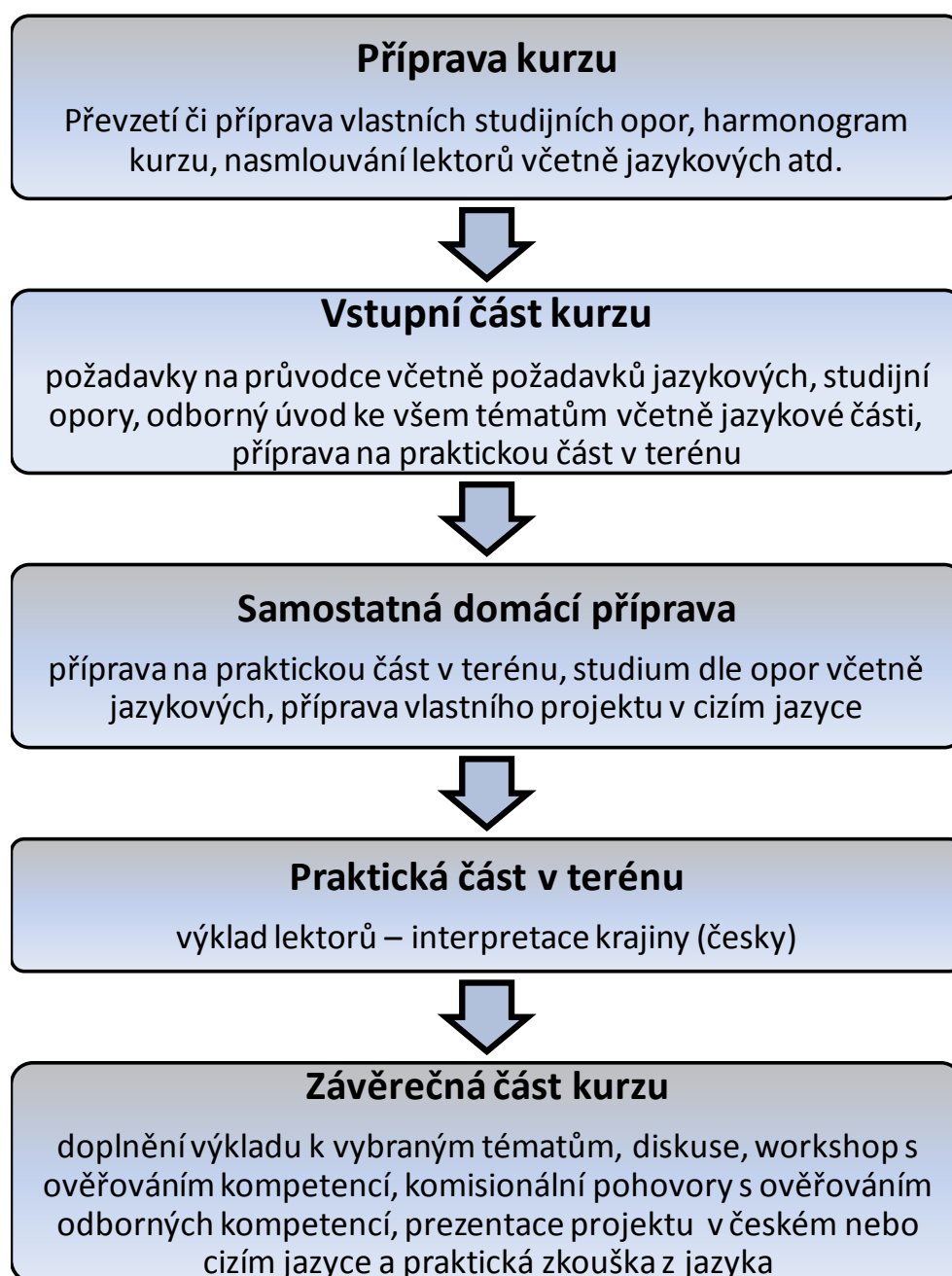
Doporučený postup realizace školení geoprůvodců

- 4.1 Školení geoprůvodců je realizováno formou kurzu.
- 4.2 Doporučený počet účastníků kurzu je 5 – 25, při větším počtu účastníků je vhodné realizovat další běh kurzu.
- 4.3 Školení geoprůvodců je realizováno ve dvou základních modulech – školení geoprůvodců v českém jazyce a školení v jednom cizím jazyce (resp. ve více cizích jazycích). Tyto moduly mohou být vzájemně integrovány (viz Obr. 9), resp. mohou být realizovány ve vzájemné návaznosti (viz Obr. 8 a Obr. 10).
- 4.4 Při samostatné přípravě mohou být využívány tištěné studijní opory, připravené online zdroje pro e-learning a doporučené zdroje na webu.
- 4.5 Školení v českém jazyce a integrované školení v českém a cizím jazyce bude probíhat z hlediska účastníků kurzu ve čtyřech částech (viz Obr. 8 a Obr. 9): Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava, Praktická část v terénu a Závěrečná část kurzu. Školení v českém jazyce a následné školení v cizím jazyce bude probíhat z hlediska účastníků kurzu v sedmi částech (viz Obr. 8 a Obr. 10): Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava, Praktická část v terénu a Závěrečná část kurzu (vše pro český jazyk) a Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava a Závěrečná část kurzu (vše pro cizí jazyk).
- 4.6 Doporučená délka jednotlivých tematických částí (délka některých částí, zejména praktická část v terénu a závěrečná část kurzu, závisí také na počtu účastníků kurzu):
 - a. Geologie: 2 hod (Vstupní část kurzu), 20 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)
 - b. Paleontologie: 1 hod (Vstupní část kurzu) a 6 hod (samostatné studium)
 - c. Ekosystémy: 2 hod (Vstupní část kurzu), 10 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)
 - d. Geoparky: 2 hod (Vstupní část kurzu) a 2 hod (samostatné studium)
 - e. Aktivita CR v území: 2 hod (Vstupní část kurzu), 4 hod (samostatné studium)
 - f. Metodika průvodcování: 2 hod (Vstupní část kurzu), 10 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)
 - g. První pomoc: 2 hod (Vstupní část kurzu), 4 hod (samostatné studium)
 - h. Specifické znalosti o regionu geoparku: 2 - 4 hod (Vstupní část kurzu, rozsah dle specifik geoparku), 10 - 20 hod (samostatné studium) a 3 hod (Závěrečná část kurzu)
 - i. Praktická část v terénu: 6 až 8 hod (viz Obr. 14 až Obr. 16)
- 4.7 Doporučený časový harmonogram kurzu – navazující realizace kurzu v českém jazyce a následně v cizím jazyce:

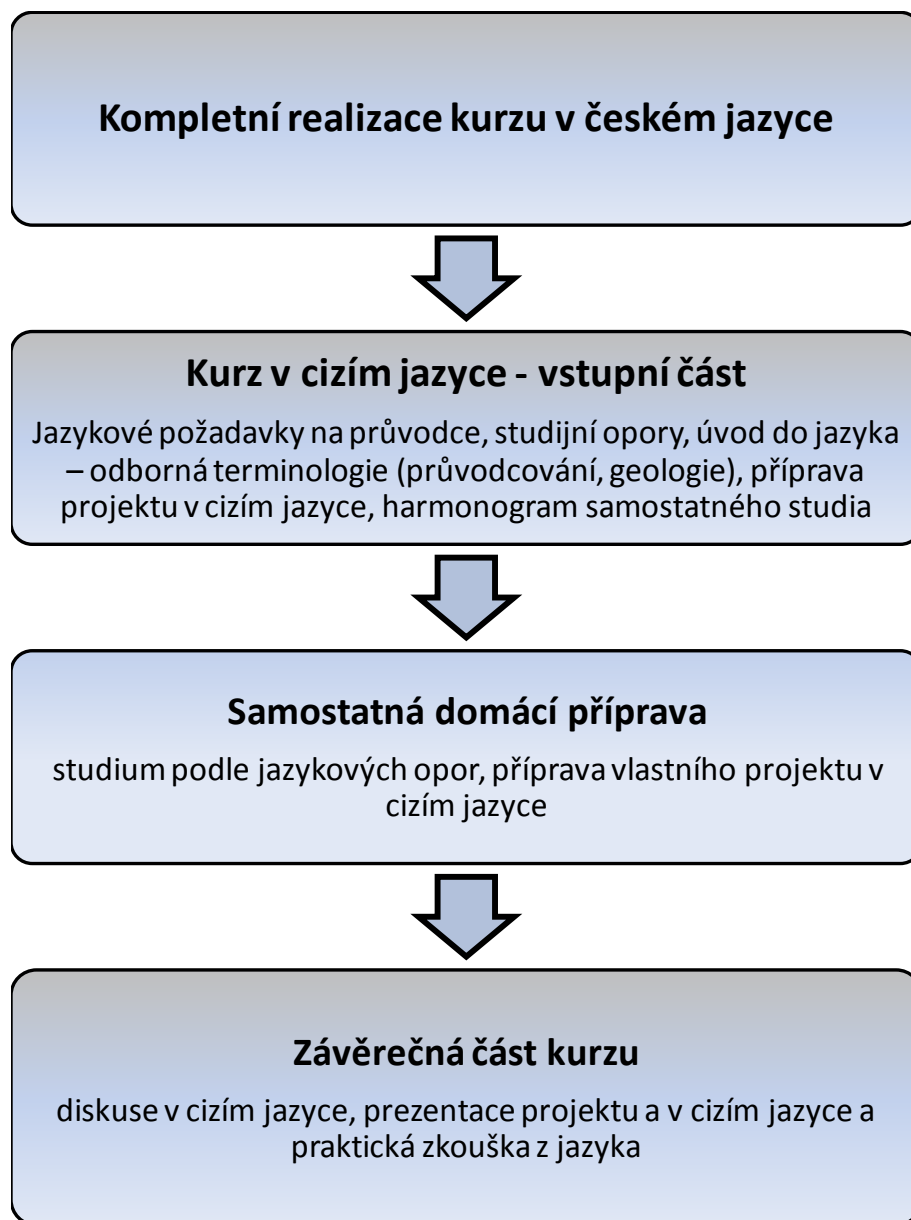
Kurs školení v českém jazyce bude v souladu s Obr. 11 probíhat ve 4 celodenních blocích s dostatečně dlouhou přestávkou na samostatné studium mezi vstupní dvoudenní částí a praktickou částí v terénu. Závěrečná část může následovat bezprostředně po praktické části v terénu, resp. může být určen čas na samostatnou přípravu před závěrečnou částí.



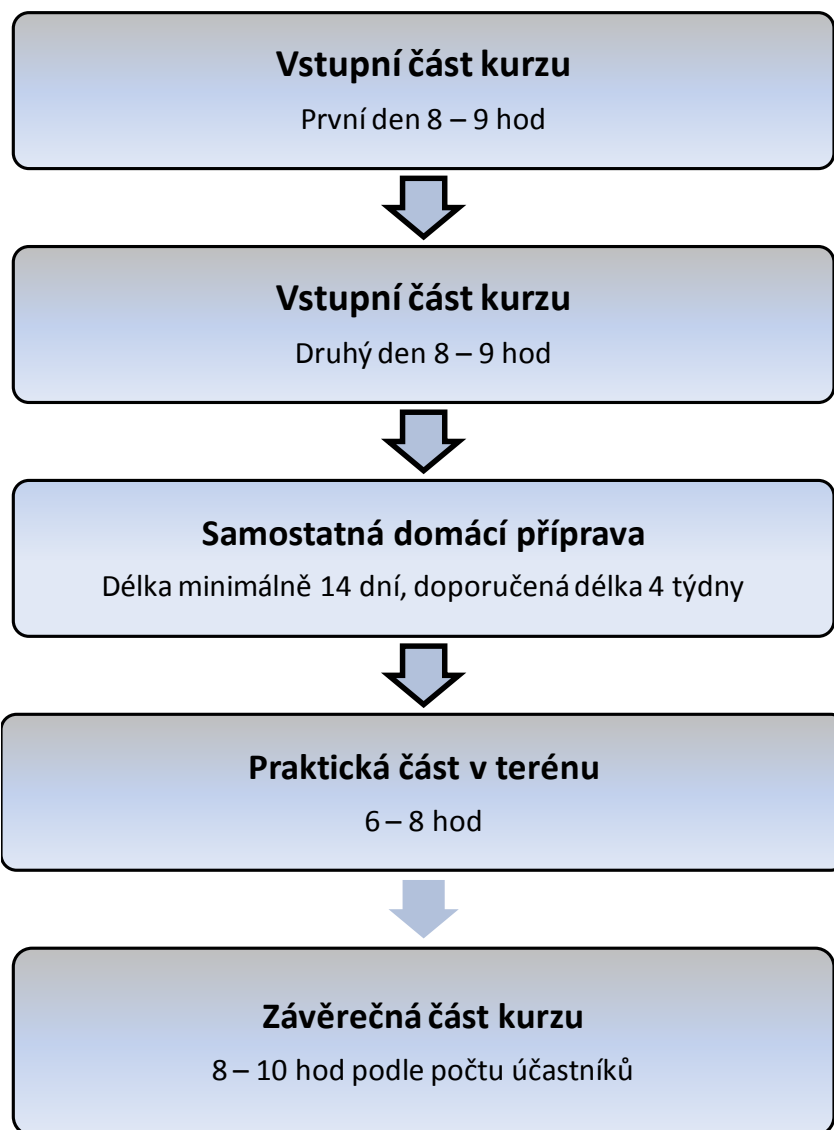
Obr. 8 Schéma realizace školení geoprůvodců v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



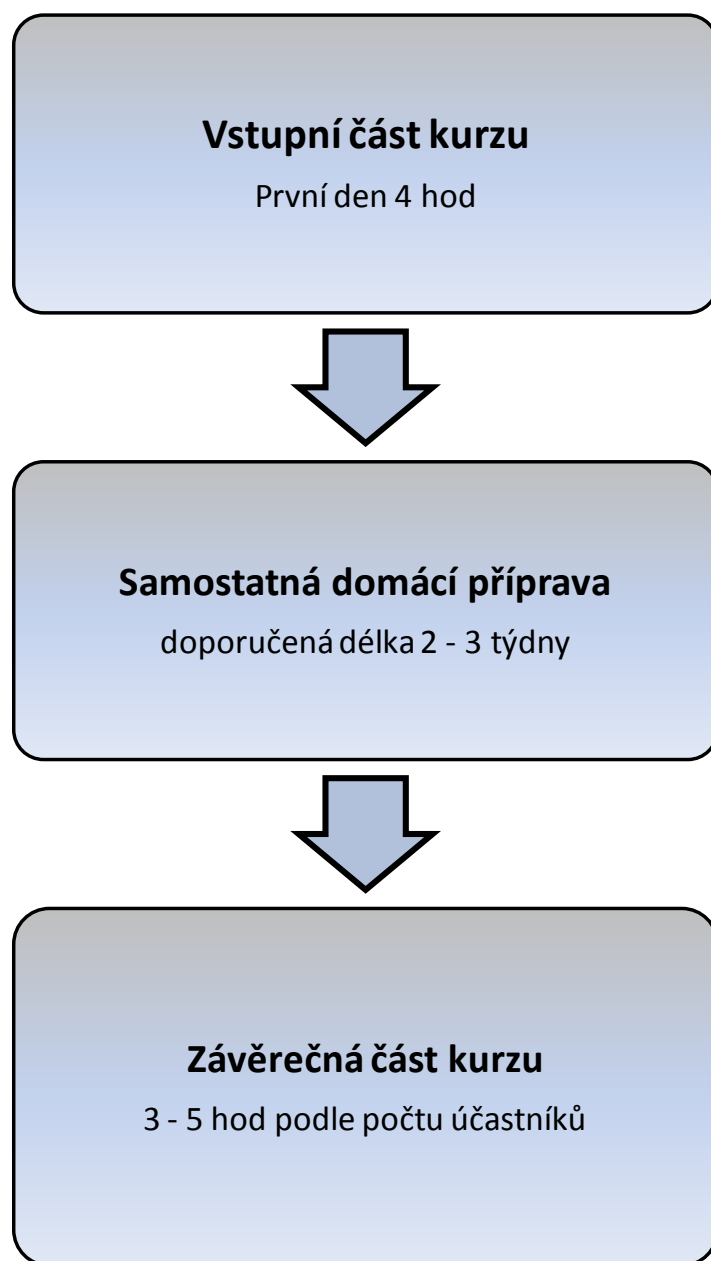
Obr. 9 Schéma realizace školení geoprůvodců v cizím jazyce – integrovaná varianta. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



Obr. 10 Schéma realizace školení geoprůvodců v cizím jazyce – varianta s návazností na kurs v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



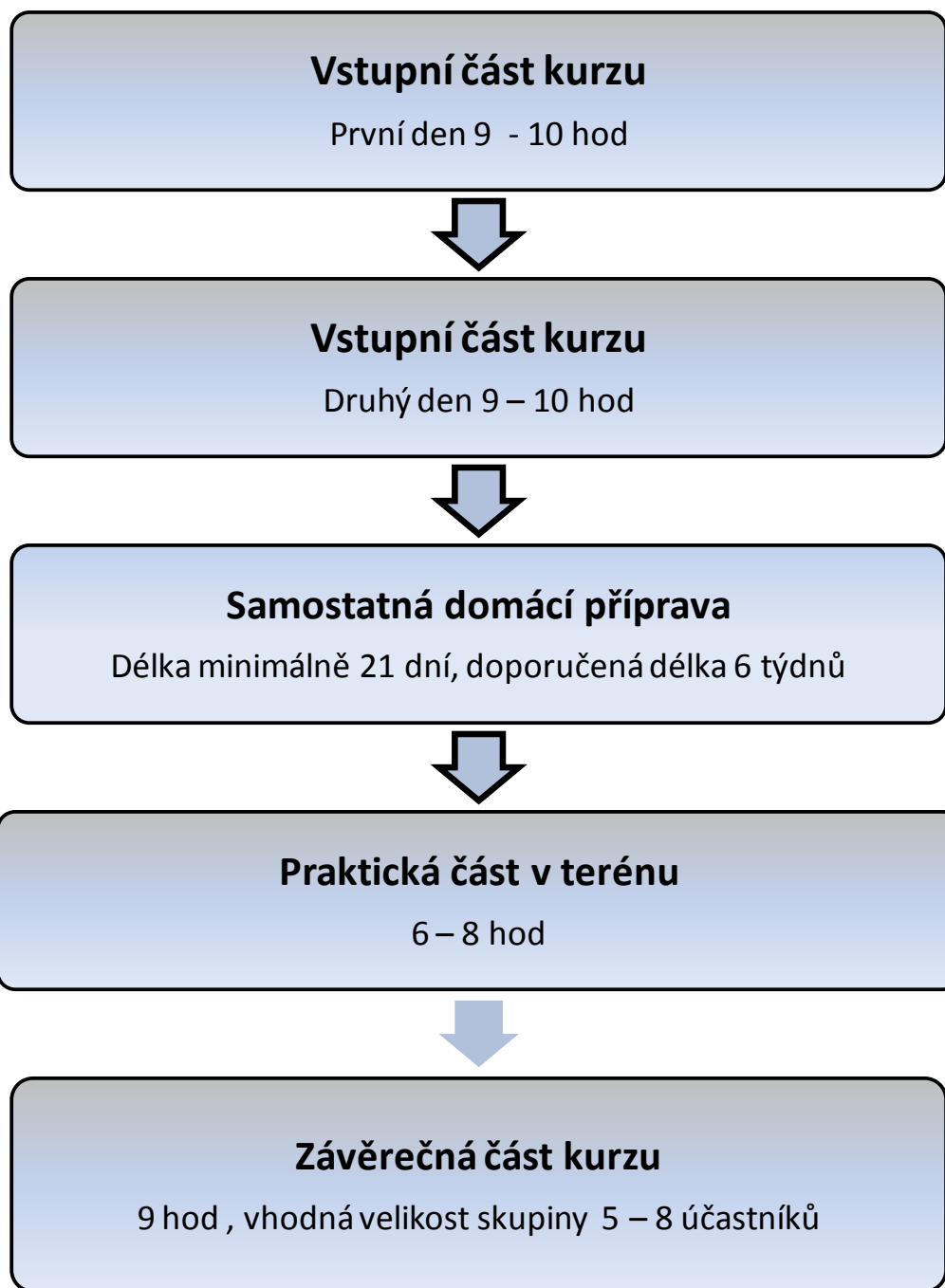
Obr. 11 Časový harmonogram školení v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



Obr. 12 Časový harmonogram školení geoprůvodců v cizím jazyce – varianta s návazností na kurs v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

4.8 Doporučený časový harmonogram kurzu – integrovaná realizace v českém a cizím jazyce:

Integrovaný kurs školení v českém a cizím jazyce bude v souladu s Obr. 13 probíhat ve 4 celodenních blocích s dostatečně dlouhou přestávkou na samostatné studium mezi vstupní dvoudenní částí a praktickou částí v terénu. Závěrečná část může následovat bezprostředně po praktické části v terénu, resp. může být určen čas na samostatnou přípravu před závěrečnou částí. Doporučená velikost skupiny pro závěrečnou část je 5 – 8 účastníků.



Obr. 13 Časový harmonogram školení geoprůvodců - integrovaná realizace v českém a cizím jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování



Obr. 14 Účastníci kurzu geoprůvodců se seznamují s výbrusy různých druhů hornin. Muzeum obuvi a kamene ve Skutči. Foto: J. Doucek



Obr. 15 Vhodné je do exkurze zařadit výklad ke způsobu těžby s využitím autentických artefaktů. Berlova vápenka. Foto: J. Doucek



Obr. 16 Muzeum obuvi a kamene ve Skutči nabízí pro získání znalostí geoprůvodců o způsobu těžby expozici těžebních zařízení, doplněnou naučnými panely. Foto: J. Doucek

Článek 5

Doporučený obsah a metodika ověřování kompetencí účastníků kurzu

- 5.1. Ověřování kompetencí účastníků kurzu kombinuje průběžné ověřování kompetencí a závěrečné ověření.
- 5.2. Průběžné ověřování kompetencí využívá zadání, vypracování, prezentaci (a případné obhájení) vlastního projektu účastníka kurzu a prokázání aktivních odborných i jazykových kompetencí zapojením do diskusí na kurzu.
- 5.3. Závěrečné ověření znalostí a praktických kompetencí je realizováno komisí, sestavenou tak, aby jejími členy byli experti z vysokých škol i praxe k příslušným odborným tématům dle bodu 3.4.
- 5.4. Závěrečné ověření znalostí a praktických kompetencí z cizího jazyka je realizováno jazykovým expertem s vysokoškolskou kvalifikací, který ověřuje praktické znalosti v oblastech geoprůvodcování k příslušným tématům dle bodu 3.5.

Článek 6

Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....

Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence certifikovaných geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika vymezuje roli, znalosti a kompetence certifikovaných geoprůvodců a způsob jejich rozvíjení. Její součástí je vymezení požadovaného rozsahu znalostí, způsobu jejich využití při průvodcovské činnosti a jejich dlouhodobého rozvíjení.

1.2 Navazující dokumenty

Na tuto metodiku navazuje „Metodika pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích“ (ZELENKA, 2014a), která popisuje základní způsob získání znalostí a praktických kompetencí certifikovaných geoprůvodců.

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník.

Článek 3

Základní východiska metodiky

Základními východisky metodiky jsou:

- a. Geoprůvodce může provázet v českém jazyce i v cizím jazyce (jazycích).
- b. Geoprůvodce by měl být schopen přizpůsobit se různým skupinám návštěvníků.
- c. Základním způsobem získání znalostí a praktických kompetencí geoprůvodců je školení geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích.
- d. Získávání kompetencí probíhá dlouhodobě, celoživotně, viz Obr. 17.

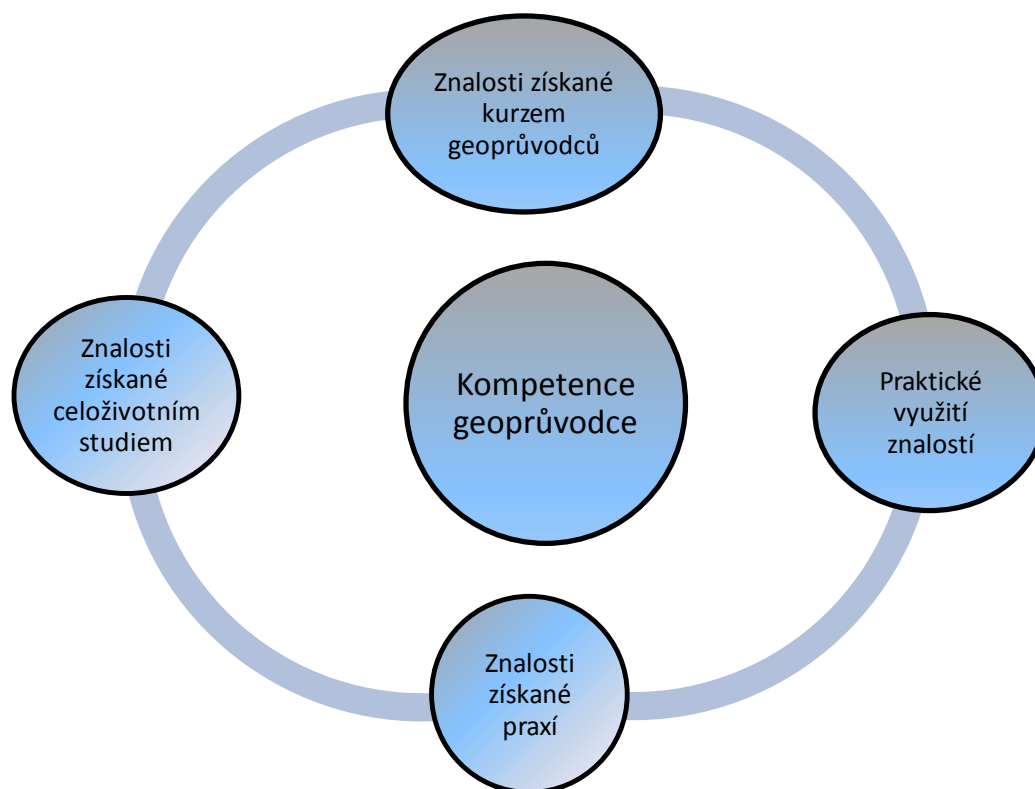
Článek 4

Rozsah znalostí a kompetencí geoprůvodců a jejich praktické využití

- 4.1 Znalosti a kompetence geoprůvodců jsou výrazně prakticky zaměřeny. Vzhledem k rozsahu vědních oborů, z nichž tyto znalosti pocházejí, a vzhledem k tomu, že geoprůvodce nemusí být odborníkem v daných oborech, musí být

kladen velký důraz na pečlivý výběr klíčových znalostí zejména vzhledem k potenciálním dotazům návštěvníků geoparku a s ohledem na jejich zajímavost pro návštěvníky geoparku.

- 4.2 Kompetence geoprůvodce jsou rozvíjeny dlouhodobě, celoživotně a v úzkém sepetí s praktickou aplikací rozvíjených znalostí, viz Obr. 17.
- 4.3 Pro rozvíjení svých kompetencí geoprůvodce využívá i postupně rozvíjených zdrojů na webu, které jsou mu nabízeny v rámci e-learningových kurzů pro geoprůvodce (Obr. 20, Obr. 21).



Obr. 17 Kompetence geoprůvodce jsou rozvíjené celoživotně. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

- 4.4 Odborné znalosti průvodců zahrnují následující okruhy, je uveden i předpokládaný způsob jejich využití:
 - a. **Geologie**, včetně terminologie oboru a terminologie vztahující se k těžbě nerostných surovin, a to s důrazem na geologické procesy v historii Země i v současnosti, znalosti geologických útvarů a způsobu jejich vzniku, znalosti hornin a nerostů (poznávání, jejich těžba a využívání v praxi). Tyto znalosti jsou základem výkladu o vývoji a současném vzhledu geologických útvarů na území geoparku.
 - b. **Paleontologie** – souvislost výskytu zkamenělin v souvislosti s historií území a s horninovým podložím. Případné nálezy na území geoparku, v jeho okolí, v České republice, pro srovnání i jinde ve světě.

- c. **Ekosystémy, rostliny, živočichové** – souvislost výskytu rostlin a živočichů a celých ekosystémů s horninovým podložím, ochrana živé přírody a obecněji životního prostředí.
- d. **Geoparky** – jejich sítě, způsob vzniku, poslání, aktivity v geoparcích, propojení s místní komunitou geoturismus (např. DOWLING – NEWSOME, 2012; GRAY, 2013). Tyto znalosti jsou typickou součástí výkladu geoprůvodce.
- e. **Aktivity CR na území geoparku** s důrazem na jejich dlouhodobou udržitelnost a jejich vhodné rozvíjení v geoparku (obecně a jejich realizace v geoparku): různé formy turistiky a jejich specifika (geoturistika, pěší turistika, cykloturistika, hipoturistika, horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus). Tyto znalosti lze využít pro doporučení dalších aktivit návštěvníkům po skončení průvodcované prohlídky geoparku.
- f. **Základní právní povědomí** vztahující se k ochraně přírody a krajiny (zejména zákon o ochraně přírody a krajiny – ZÁKON, 1992 a zákon o ochraně sbírek muzejní povahy – ZÁKON, 2000) a podmínkách vstupu do krajiny včetně lesů.
- g. **Metodika průvodcování:**
- metodika výkladu – přizpůsobení výkladu různým skupinám (např. děti – viz Obr. 18, senioři), volba místa výkladu (Obr. 19), způsob výkladu, obsah výkladu atd. (viz např. ZELENKA A KOL., 2007),
 - na vlastním příkladu prezentovat návštěvníkům základní principy šetrné turistiky – praktická ekovýchova (desatero šetrné turistiky, resp. ekoturistiky, např. odnášet si pouze fotografie, vlastní odpadky si odnášet s sebou nebo do nádob a na místech k tomu určených, šetřit místními zdroji – zejména vodou a energiemi – viz DESATERO, 2007)
 - interkulturální specifika výkladu a práce se skupinou (viz např. VENCLOVÁ – ŠTÝRSKÝ – ŠÍPEK, 2013) – přizpůsobení se skupině, prevence případných interkulturálních problémů, zvýšení efektivity výkladu,
 - informační příprava průvodce – dlouhodobá i konkrétní příprava na danou prohlídku (viz např. ORIEŠKA, 2007; ZELENKA A KOL., 2007; RUX, 2007a),
 - psychologické a andragogicko-pedagogické aspekty průvodcování (viz např. ORIEŠKA, 2007; ZELENKA A KOL., 2007; RUX, 2007a),
 - způsob přípravy trasy podle specifických požadavků a charakteru skupiny,
 - řešení problémových situací (viz např. ZELENKA A KOL., 2007; RUX, 2007b).

- h. **První pomoc:** základní přístupy – schopnost v podmínkách geoparku poskytnout první pomoc a zajistit (přivolat) následnou odbornou pomoc, důraz na typické problémy návštěvníků, na vybavenost geoprůvodce pro práci se skupinou, na prevenci s důrazem na místní podmínky v geoparku.
- i. **Specifické znalosti o regionu geoparku** (viz např. DOUCEK A KOL. 2013) – kombinace přehledových znalostí, zajímavostí, unikátnosti, neobvyklosti, vytváření vztahu ke geoparku, přiblížení života místních obyvatel v minulosti i současnosti:
- geografické (poloha, vymezení regionu, možnosti výletů do okolních regionů),
 - nejzajímavější geologické útvary v geoparku,
 - kulturně historický vývoj a kulturně historické zajímavosti v geoparku,
 - místní pověsti,
 - další téma/témata specifická pro region (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství)
- 4.5 Jazykové znalosti průvodců zahrnují terminologii a aktivní komunikaci (výklad, porozumění mluvenému textu) z následujících tematických okruhů:
- a. Geologie a paleontologie.
 - b. Rostliny a živočichové.
 - c. Turistika a další aktivity CR (geoturistika, pěší turistika, cykloturistika, hipoturistika), horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus.
 - d. Specifické znalosti o regionu geoparku – terminologie a výklad podle místních specifik: (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství).
- 4.6 Geoprůvodce musí být schopen uceleného výkladu k území geoparku v cizím jazyce a v něm odpovídat na všechny dotazy, týkající se území geoparku i běžných potřeb doprovázené skupiny.

Článek 5

Role geoprůvodce a metodika jeho práce

- 5.1. Geoprůvodce je specializovaným a současně i místním průvodcem.
- 5.2. Certifikovaný geoprůvodce je zástupcem geoparku, vhodně ho reprezentuje a ručí za dodržování rozsahu domluvených/nasmlouvaných služeb.
- 5.3. Geoprůvodce přizpůsobí trasu, obsah i způsob výkladu charakteru provázené skupiny, včetně jejích věkových i kulturních specifik a časových možností.
- 5.4. Geoprůvodce spolupracuje s provázenou skupinou, je s ní v průběžném verbálním i očním kontaktu, bezprostředně reaguje na otázky členů skupiny a případně i přizpůsobí program členům skupiny.
- 5.5. Geoprůvodce způsobem výkladu, jeho obsahem, volbou průvodcované trasy a svým chováním podporuje udržitelnost rozvoje CR a pozitivní prožívání území geoparku a života místních obyvatel návštěvníky.

Článek 6

Závěrečná ustanovení

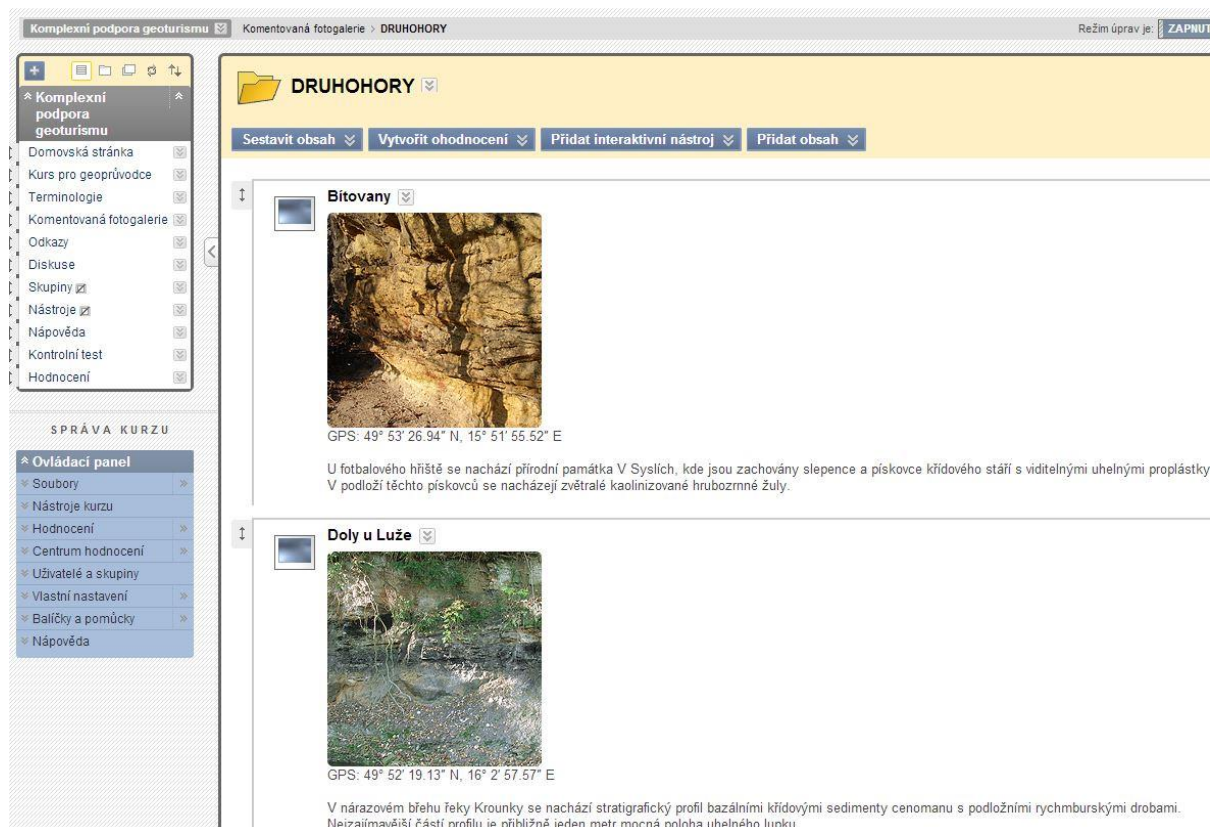
Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....



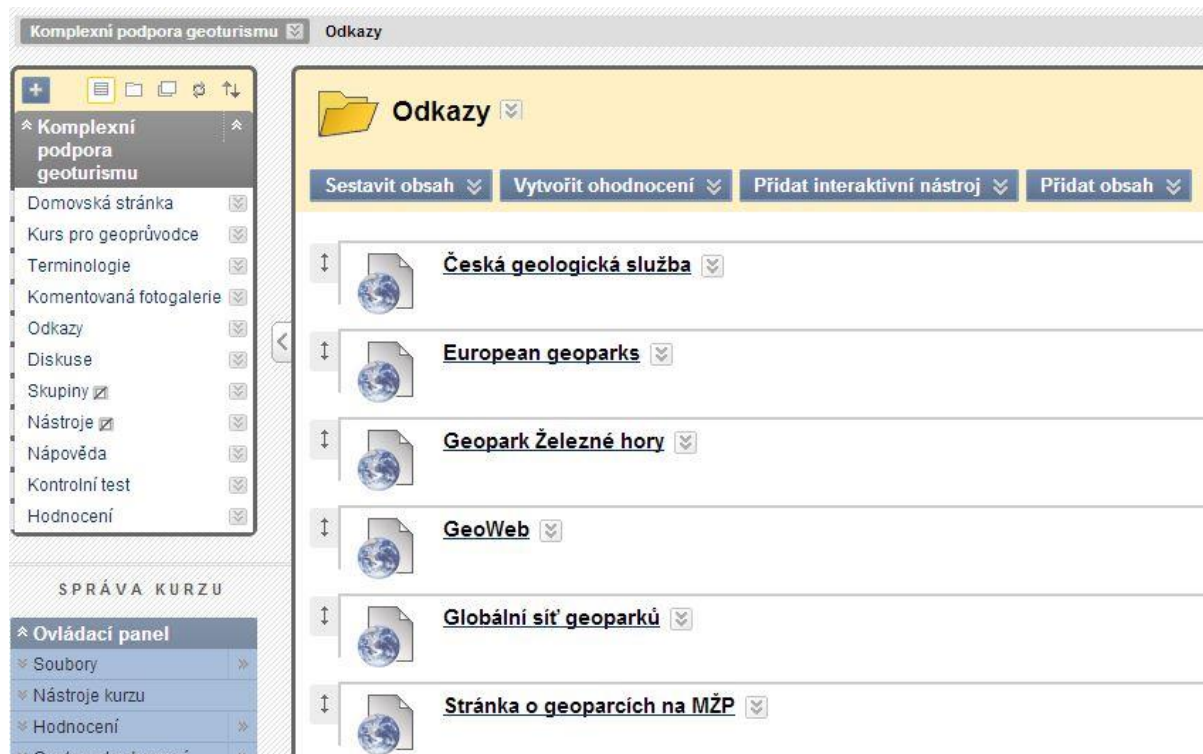
Obr. 18 Geoprůvodce v Apuánských Alpách zaujal dětské návštěvníky. Foto: M. Pásková



Obr. 19 Vhodná volba místa výkladu (Mgr. Doucek) – panorama prachovického lomu. Foto: P. Sádovská



Obr. 20 Ukázka části komentované fotogalerie jako součást e-learningového kurzu pro geoprůvodce v Železných horách. Zdroj: KURS GEO (2014)



Obr. 21 Ukázka využití významných webových zdrojů jako součást e-learningového kurzu pro geoprůvodce v Železných horách. KURS GEO (2014)

Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika je doporučením a souborem příkladů dobré praxe pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek. Přináší tak inspiraci pro alternativní možnosti zpřístupnění a interpretace geologického dědictví, včetně propojení geotopů do naučně poznávacích produktů geoparku. Touto svojí strukturou metodika plně respektuje rozdílnost podmínek různých geoparků a není proto uceleným návodem pro tvorbu uniformních geologických expozic a naučných geostezek.

1.2 Navazující dokumenty

Tato metodika volně navazuje na „Metodiku pro informační systém geoparku“ (ZELENKA, 2014f), neboť geologické expozice a naučné geostezky jsou součástí informačního systému geoparku a představují typickou součást interpretační infrastruktury přírodního a kulturního dědictví geoparku. Pro tvorbu naučných geostezek lze dobře využít „Metodiku pro prezentaci sídelního a krajinného prostoru a kulturního dědictví prostřednictvím tvorby naučných stezek“ (WOITSCH – PAUKNEROVÁ, 2013).

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník.

Článek 3

Základní východiska metodiky

Základními východisky metodiky jsou:

- a. geologické expozice a naučné geostezky představují typickou součást interpretační infrastruktury geoparku,
- b. vytvoření geologických expozic a naučných geostezek vždy vychází z konkrétních záměrů daného geoparku, jeho konceptu zpřístupnění a interpretace přírodního a kulturního dědictví geoparku a z finančních možností geoparku,
- c. pro vytvoření geologických expozic a naučných geostezek lze využít několika různých postupů a technologií, které lze také různě kombinovat, doplňovat,

- d. geologické expozice a naučné geostezky mohou vhodně doplňovat nabídku návštěvnických center geoparků a jeho informačních center, resp. turistických informačních center (dále jen „TIC“),
- e. u geologických expozic a naučných geostezek je třeba dbát na interaktivitu, která může mít různou podobu. Vždy je třeba do expozic, případně na trasu stezky zapojit nějaký herní prvek, který přitáhne dětské návštěvníky a vybídne je nejlépe k opakované návštěvě.

Článek 4

Geologická expozice

- 4.1 Pro **geologickou expozici** by se měl nejdříve stanovit předmět/zaměření expozice a poté hlavní sdělení, které musí být co nejsrozumitelnější a nejzajímavější. Toto hlavní sdělení může být dále rozpracováno do podrobnějších dílčích sdělení, souvisejících s tématy expozice a s rozsahem expozice. Teprve poté by měla být zvolena média a formy interpretace předmětu expozice. Fotky, mapy, popisky jsou tou nejjednodušší/minimalistickou formou, využito může být i sdělení prostorovým obrazem, zvukem, dotyky a různou kombinací smyslových vjemů.
- 4.2 **Geologická expozice** může mít podle způsobu její realizace a návaznosti na další služby v geoparku zejména následující význam a účel:
 - a. Seznamuje návštěvníky s horninami, minerály, zkamenělinami a geologickými útvary (fotografie, mapy, popisky), typickými pro území geoparku i jeho okolního regionu.
 - b. Vhodně popisuje a interpretuje návštěvníkům expozicí zpřístupněné geologické dědictví.
 - c. Dotváří atmosféru návštěvy geoparku.
 - d. Tematicky vhodně doplňuje nabídku návštěvnických center a informačních center geoparků.
 - e. Motivuje návštěvníky k delšímu pobytu v geoparku a případně i využití služeb certifikovaného průvodce (motivace navštívit geologické útvary na fotografiích a mapách).
- 4.3 **Geologická expozice** může být instalována v interiéru (typicky v návštěvnickém centru geoparku, resp. v sídle geoparku) i exteriéru.
- 4.4 **Instalace v interiéru** typicky zahrnuje:
 - a. rozměrově menší ukázky hornin, minerálů a zkamenělin, vždy doplněných popiskami v českém jazyce a anglicky, podle národnosti návštěvníků případně i v dalších jazycích.
 - b. Součástí popisky může být lokalita, kde se horniny, minerály a zkamenělin typicky nacházejí, způsob jejich těžby, využití, způsob jejich vzniku.

- c. Exponáty je vhodné doplnit fotografiemi nalezišť, geomorfologických útvarů, které nejen na území geoparku vytvářejí, porovnáním s jejich výskytem jinde v ČR, Evropě či ve světě.
- d. Pokud to dostupnost a hodnota exponátů umožní, jsou vystavovány volně, bez vitrín.
- e. Pro seznámení s vnitřní strukturou hornin a minerálů je vhodné část z nich vybrousit a umožnit prohlédnout si výbrus se zvětšením.
- f. Součástí expozice může být i fyzicko-geografický model části či celého geoparku.

4.5 **Instalace v exteriéru** má nejčastěji podobu okružní naučné mikrostezky a typicky zahrnuje:

- a. rozměrově větší ukázky hornin a minerálů (případně hornin se zkamenělinami; Obr. 22), vždy doplněných popiskami v českém jazyce a anglicky, podle národnosti návštěvníků případně i v dalších jazycích.
- b. Popiska obdobná popisům exponátů v interiéru je umístěna nejčastěji na informačních a interpretačních panelech.
- c. Součástí geologické expozice může být i altán s interpretačními panely, vykládající např. projevy jednotlivých geologických období na území geoparku, případně s modely geologických jevů (Obr. 23).
- d. Součástí expozice může být i realistický model biotopu, ilustrující jeho souvislost s geologickým podložím.

Článek 5

Naučná geostezka

5.1. **Naučná geostezka** může mít podle způsobu její realizace a návaznosti na další služby v geoparku zejména následující význam a účel:

- a. Seznamuje návštěvníky s geotopy, typickými pro území geoparku.
- b. Vhodně geotopy popisuje a interpretuje návštěvníkům.
- c. Je jedním ze základních produktů geoparku a může být významnou motivací k jeho návštěvě.
- d. Motivuje návštěvníky k delšímu pobytu v geoparku a případně i využití služeb certifikovaného průvodce, který by je provedl i dalšími lokalitami, o nichž se interpretační tabule na geostezce zmiňují.

5.2. **Naučná geostezka** může být v terénu vyznačena fyzicky (turistické značky, směrovky, rozcestníky, informační a interpretační tabule), fyzicky s odkazem na webové zdroje s využitím tabulek s QR kódy a Bee taggy (Obr. 44) a zcela virtuálně s využitím tematických geocache stanovišť v rámci geocachingu (pro inspiraci viz GEO ŽH, 2013).

Článek 6

Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....



Obr. 22 Ukázka provedení naučné mikrostezky v exteriéru. Foto: M. Pásková



Obr. 23 Model sopky v exteriéru v altánu, doplněný výkladem pro dětské návštěvníky. Geopark Papuk. Foto: M. Pásková

Metodika pro návštěvnická centra geoparků

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika je doporučením a souborem příkladů dobré praxe pro návštěvnická centra geoparků a je tak inspirací pro alternativní možnosti zpřístupnění a interpretace geologického dědictví. Touto svojí strukturou metodika plně respektuje rozdílnost podmínek různých geoparků a není proto uceleným návodem pro tvorbu uniformních návštěvnických center geoparků.

1.2 Navazující dokumenty

Tato metodika volně navazuje na „Metodiku pro informační systém geoparku“ (ZELENKA, 2014f), neboť návštěvnická centra geoparků jsou součástí informačního systému geoparku a představují typickou součást interpretační infrastruktury přírodního a kulturního dědictví geoparku.

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky.

Článek 3

Základní východiska metodiky

Základními východisky metodiky jsou:

- a. geopark by měl nejen prezentovat geologický potenciál dané oblasti na vybraných lokalitách (geotopech), ale měl by v návštěvnických centrech nabízet také možnost strávit volný čas díky nabídce koncentrovaných vzdělávacích, informačních, zábavných a poučných aktivit.
- b. návštěvnická centra geoparků představují typickou součást interpretační infrastruktury geoparku,
- c. vytvoření návštěvnických center geoparků z hlediska jeho zaměření, podoby a rozsahu nabízených služeb vždy vychází z konkrétních záměrů řídicího subjektu daného geoparku (zejména z jeho konceptu zpřístupnění a interpretace přírodního a kulturního dědictví geoparku), z finančních možností geoparku a z nutnosti

nalezení konsenzuálního názoru místních aktérů CR, orgánů státní správy a řídicího subjektu geoparku,

- d. návštěvnické centrum může nabízet jednu, několik či všechny tyto služby: vzdělávání, informace, zábava, ubytování, sport a adrenalin, sociální zázemí, stravování a prodej suvenýrů, regionálních produktů, případně dalších výrobků,
- e. pro vytvoření návštěvnických center geoparků lze využít několika různých postupů a technologií, které lze různě kombinovat, doplňovat,
- f. nabídku služeb návštěvnických center geoparků mohou vhodně doplňovat geologické expozice a naučné geostezky.

Článek 4

Význam a účel návštěvnických center geoparků

Návštěvnické centrum geoparků může mít podle způsobu jeho realizace a návaznosti na další služby v geoparku zejména následující význam a účel:

- a. Vhodně popisuje a interpretuje návštěvníkům geologické, přírodní a kulturní dědictví geoparku.
- b. Motivuje návštěvníky k delšímu pobytu v geoparku i využití služeb certifikovaného geoprůvodce.
- c. Poskytuje návštěvníkovi širší přehled o problematice geoparků v Evropě a ve světě a motivuje k jejich návštěvě.
- d. Poskytuje kvalitní informace o službách na území geoparku.

Článek 5

Služby poskytované návštěvnickým centrem geoparku

5.1. Návštěvnické centrum geoparků může podle způsobu jeho realizace a návazností na další služby v geoparku poskytovat zejména následující služby:

- a. Při popisu a interpretaci geologického, přírodního a kulturního dědictví geoparku seznamuje návštěvníky zejména s horninami, minerály, zkamenělinami a geologickými útvary, typickými pro území geoparku i jeho okolního regionu, a také s využitím místních hornin a minerálů v kultuře a řemeslech na území geoparku.
- b. Pro prezentaci hornin a minerálů využívá vedle exponátů upravených výbrusy, řezy apod. také popisky exponátů, fotografie a mapy jejich výskytu, případně i porovnání jejich výskytu v geoparku s dalšími výskyty v ČR, Evropě, ve světě. Popis je vhodné koncipovat formou příběhu a propojit prezentování hornin a minerálů s prezentováním geotopů.

- c. Pro návštěvníky zajímavým způsobem prezentování je „okno do minulosti“, pomocí kreseb, map, popisů ukazující krajinu geoparku v minulých geologických etapách.
- d. Návštěvníkům pomocí tištěné a obrazové informace a prostřednictvím videosekvencí a propojení na webové stránky poskytuje informace o konceptu geoparků v Evropě a ve světě. Prezentuje také vybrané atraktivity a produkty těchto geoparků jako motivaci k jejich návštěvě.
- e. Návštěvnické centrum poskytuje také služby pro fyzický komfort návštěvníka a jeho relaxaci, k nimž patří WC, občerstvení a možnost relaxace na vybavených místech v exteriéru a interiéru.
- f. Pro celkovou spokojenost návštěvníka je vhodné nabízet i doplňkový prodej (mapy, pohlednice, knižní publikace o regionu, upomínkové předměty – viz Obr. 24). Zvláštní pozornost by měla být věnována prodeji typických regionálních produktů (Obr. 25, Obr. 26), včetně produktů oceněných různými značkami kvality (bioprodukty, certifikované regionální produkty) a nápaditých produktů, odkazujících na místní geologické, archeologické (Obr. 27), paleontologické a kulturní dědictví.

5.2. Způsob poskytování služeb

- a. při sestavování geovědního obsahu návštěvnického centra je vhodné vsadit na jednoduchost a únosnou míru popularizace pro běžného návštěvníka - např. model zkameněliny v nadživotní velikosti s možností taktilního podnětu přiláká víc návštěvníků, než celosvětově unikátní nález zkameněliny velké několik centimetrů, kterou je nutné umístit v prosklené vitríně;
- b. geovědní obsah je vhodné, jak odpovídá i poslání geoparků, kombinovat s živou přírodou, místní kulturou, řemesly, a to s důrazem na jejich propojení s geovědním obsahem;
- c. pro prezentování je vhodné využít kombinaci různých audio a video zobrazovacích technik, včetně nejmodernějších 3D zobrazovacích technik.



Obr. 24 Nabídka upomínkových předmětů v návštěvnickém centru geoparku Sobrarbe, Pyreneje. Foto: M. Pásková



Obr. 25 Nabídka místních produktů v návštěvnickém centru geoparku Sobrarbe, Pyreneje. Foto: M. Pásková



Obr. 26 Nabídka místních produktů v návštěvnickém centru geoparku Sobrarbe, Pyreneje. Foto: M. Pásková



Obr. 27 Gastroprodukt (cukrovinky s „geovýkladem“) ze Sobrarbe. Foto: M. Pásková

Článek 6

Další metodiky, využitelné při vytváření návštěvnických center geoparků

- 6.1. Vedle této metodiky lze při vytváření návštěvnických center geoparků využít také „Jednotný architektonický koncept – manuál pro navrhování návštěvnických středisek“ (DAVID – VELKOVÁ A KOL., 2009), který byl zpracován pro AOPK ČR.
- 6.2. Geologické expozice a naučné geostezky jako typická součást interiérů a exteriérů návštěvnických center geoparků jsou popsány v „Metodice pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek“ (ZELENKA, 2014b).

Článek 7

Informační centra geoparků

- 7.1 Informační centra geoparků mohou v geoparcích nahrazovat či doplňovat návštěvnická centra geoparků.
- 7.2 Informační centrum geoparku může vzniknout spoluprací řídicího subjektu geoparku s TIC tak, že jsou služby TIC doplněny o informace a služby geoparku.
- 7.3 Informační centrum geoparku může vzniknout také jako samostatný subjekt geoparku. Inspirací k jeho vzniku může být manuál „Informační středisko AOPK. Doplněk k Jednotnému architektonickému konceptu pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR“ (VELKOVÁ – KUBÍKOVÁ – NIELSEN, 2013).

Článek 8

Navigační systém v terénu a s využitím dalších médií

- 8.1 Aby návštěvnická centra geoparků a informační střediska geoparků byla plně využívána návštěvníky, je vhodné podpořit jejich nalezení navigačním systémem v terénu, informacemi na TIC a informacemi poskytovanými v dalších médiích.
- 8.2 Pro navigaci návštěvníků v terénu jsou využity:
 - a. směrové tabule, nejčastěji umístěné u dopravních terminálů, v městských centrech či na jiných navštěvovaných místech,
 - b. plánky a mapy s umístěním geotopů, naučných stezek, geologických expozic, návštěvnických center, informačních center geoparku a aktivit v geoparku a jeho okolí.

Článek 9

Modelové příklady návštěvnických center

Návštěvnická centra geoparků mohou mít podle článku 3.1a různý základní koncept, různé primární cílové skupiny a různé základní zaměření poskytovaných

služeb. Modelové inspirativní příklady z Národního geoparku Železné hory jsou uvedeny v přílohách (Příloha 16, Příloha 17 a Příloha 18).

Článek 10

Propagace návštěvnických center

10.1. Pro využití potenciálu návštěvnických center je velmi důležitá jeho kvalitní propagace.

10.2. Pro propagaci návštěvnických center je vhodné využít:

- a. publicity v různých médiích v rámci publicity geoparku;
- b. webové stránky geoparku;
- c. sociálních sítí, zejména virálního marketingu, facebooku.
- d. dalších přístupů – geocachingu, napojení na naučné stezky, informování v TIC atd.

Článek 11

Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....

Příloha 16 Modelový projekt návštěvnického centra „Podhůra – brána do Železných hor“

Projekt vzniká ve spolupráci řídicího subjektu geoparku, města Chrudim a CHKO Železné hory. Návštěvnické centrum propojuje tři fenomény Železných hor - Rekreační lesy Podhůra, Chráněnou krajinnou oblast Železné hory a Národní geopark Železné hory. Názorná interaktivní expozice bude sloužit jako prvotní zdroj informací o geoparku a zároveň jako návěstí pro další geoturistické cíle. Vzdělávací součástí projektu je zázemí učebny a pracovních dílen pro plánované vzdělávací programy. V objektu bude zároveň i sociální zázemí a informační pult. Službami poskytovanými návštěvníkům v okolí návštěvnického centra jsou rozhledna, občerstvení, lanový park a venkovní posilovna. V současné době se návštěvnost této lokality pohybuje v rozmezí 20 000 až 30 000 lidí.



Obr. 28 Projektované vzdělávací a návštěvnické centrum Podhůra. Vizualizace návrhu venkovní expozice. Autor: Med Pavlík Architekti



Obr. 29 Projektované vzdělávací a návštěvnické centrum Podhůra. Vizualizace návrhu – dílna. Autor: Med Pavlík Architekti



Obr. 30 Projektované vzdělávací a návštěvnické centrum Podhůra. Vizualizace návrhu – zázemí partnerů. Autor: Med Pavlík Architekti

Příloha 17 Modelový projekt „Návštěvnické centrum pro Národní geopark Železné hory“ v záchranné stanici Pasíčka

Záchranná stanice volně žijících živočichů Pasíčka u Proseče je největším subjektem tohoto typu v Pardubickém kraji. Zároveň se nachází na východním konci geoparku. V rámci rozvoje celé stanice je připravován projekt na rozšíření expozic o voliéry a volné výběhy. Součástí projektu je i samostatná geovědní expozice, která je složena především z interaktivních a hravých prvků (hmatové objekty, makety zkamenělých zvířat, prolézačky s geologickou tematikou a další). V kombinaci s expozicí hendikepovaných živočichů nabízí celá expozice široké spektrum volnočasových aktivit pro děti a rodiny s dětmi na jeden půlden.

Příloha 18 Modelový projekt návštěvnického centra „Natura park - do Železných hor za poznáním“

Projekt je realizován ve spolupráci s Ekocentrem Paleta Pardubice. Součástí nové budovy Ekocentra Paleta bude zázemí pro návštěvnické centrum, expozice zaměřená na chráněná území Pardubického kraje a také interiérová a exteriérová expozice, zaměřená na propagaci Národního geoparku Železné hory hravou a poutavou formou. Cílovým návštěvníkem jsou žáci a studenti základních a středních škol celého Pardubického kraje a expozice je proto na tuto skupinu zaměřena. Ekocentrum Paleta eviduje ročně kolem 25 000 návštěvníků. Řídící subjekt Národního geoparku Železné hory vnímá tento projekt jako zásadní, důvodem je pozice Ekocentra v Pardubickém kraji.

Metodika pro informační systém geoparku

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika vymezuje terminologii, základní přístupy, postupy a základní součásti informačního systému geoparku. Je koncipována jako doporučení pro vytváření informačního systému geoparku, přičemž konkrétní způsob jeho realizace se vždy přizpůsobí potřebám geoparku a jeho návštěvníků dle místních podmínek. Proto vedle obecnější metodiky realizace informačního systému geoparku stručně popisuje také dílčí možnosti jeho realizace s odkazem na další zdroje.

1.2 Obecná východiska metodiky

Metodika vychází z trendů rozvoje využívání informačních a komunikačních technologií (dále jen „ICT“) obecně i specificky v cestovním ruchu (např. ZELENKA, 2009; ZELENKA, 2012), z metodiky vytváření regionálního informačního systému v cestovním ruchu (ZELENKA – KYSELA, 2013), z metodiky pro životní cyklus informačního systému, ze specifického významu geostezek, geologických expozic a návštěvnických center v informační a interpretační infrastruktuře geoparku, ze zkušeností s návštěvnickými středisky AOPK ČR (DAVID – VELKOVÁ A KOL., 2009), z konceptu informačních středisek AOPK ČR (VELKOVÁ – KUBÍKOVÁ – NIELSEN, 2013), z existujících doporučení, standardů a zavedených postupů pro značení v terénu (KČT, 2013), z žádoucího propojení geoparku se službami cestovního ruchu v regionu a ze spolupráce řídicího subjektu geoparku s destinačním managementem, KČT a dalšími aktéry ČR při vytváření informačního systému geoparku.

1.3 Cílová skupina

Cílovou skupinou metodiky je řídicí subjekt geoparku, který rozvíjí služby na území geoparku.

1.4 Navazující dokumenty

- a. Na tuto metodiku volně navazuje „Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku“, neboť tištěné mapy a průvodci jsou v souladu s publikací Zelenka – Kysela (2013) součástí širšího pojetí informačního systému geoparku.
- b. Navazuje na ní také „Metodika pro návštěvnická centra geoparků“, neboť i návštěvnická centra geoparků jsou součástí interpretační infrastruktury a širšího pojetí informačního systému geoparku.

- c. Navazuje na ní také „Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geosteze“, které jsou součástí interpretační infrastruktury geoparku a širšího pojetí informačního systému geoparku.

Článek 2

Vymezení pojmů a zavedení používaných zkratk

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky.

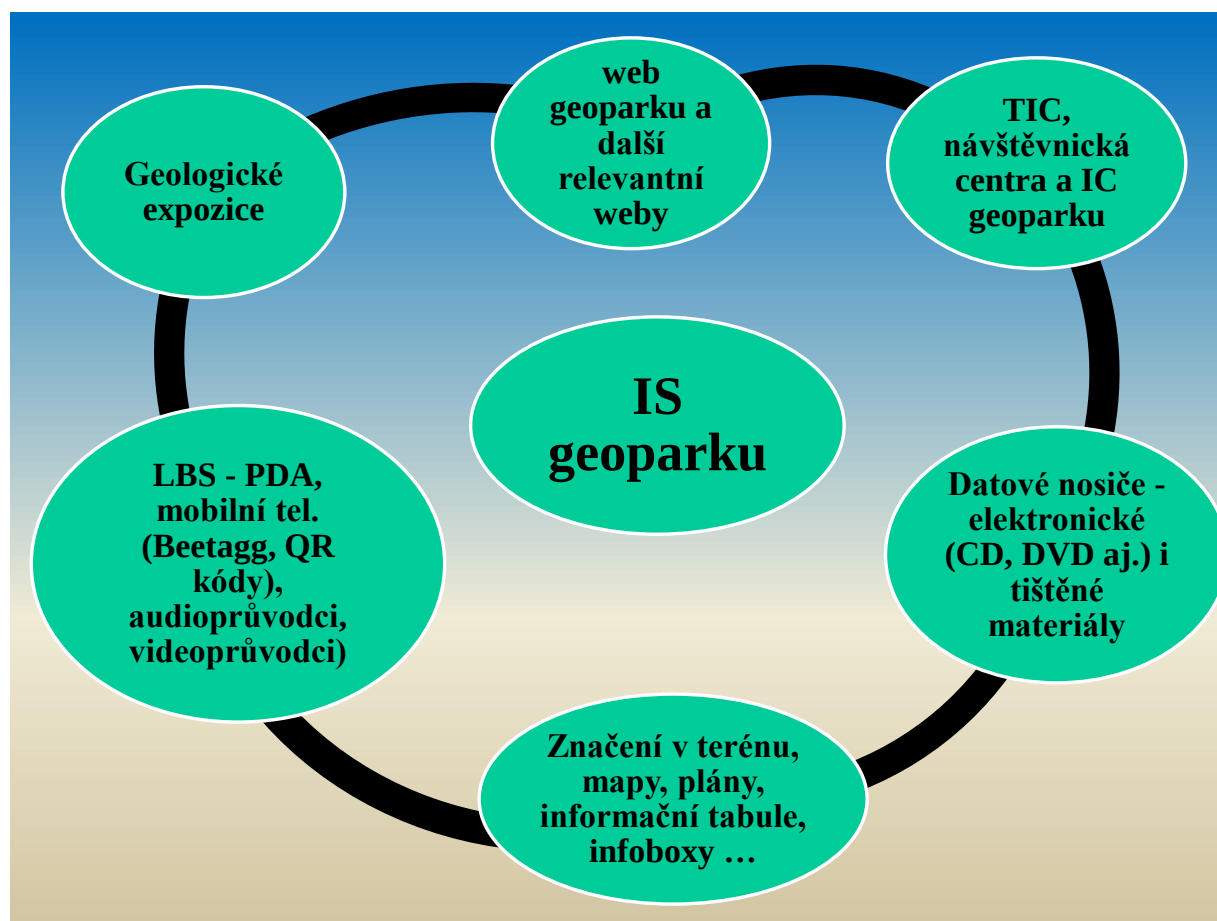
Článek 3

Základní východiska realizace informačního systému geoparku

Základními východisky realizace informačního systému geoparku jsou:

- 3.1. Informační systém geoparku je kombinací online informací na webu a informací poskytovaných s využitím LBS, dále značení v terénu a map, plánů a interpretačních panelů v terénu, geologických expozic a naučných stezek, tištěných materiálů, informací na datových nosičích, informací poskytovaných v TIC, v návštěvnických centrech geoparku, v informačních centrech geoparku, pomocí informačních stojanů (infoboxů), audioprůvodců a případně i dalších technických zařízení (Obr. 31).
- 3.2. Informační systém geoparku je rozvíjen dlouhodobě a koncepčně, přičemž východiskem je koncept životního cyklu informačního systému s nejčastěji uváděnými fázemi a jejich zaměřením, záměrem (tyto fáze jsou dále upraveny pro specifika IS geoparku):
 - a. Předběžná analýza se specifikací podmínek realizace a cílů.
 - b. Konceptuální analýza informačního systému se specifikací požadavků na IS.
 - c. Projektová studie s technologickou (procesní) úrovní modelu (pro digitální IS s vytvořením modelu logických datových struktur a modelem programové/procesně implementační struktury).
 - d. Implementace (pro digitální IS programování, úprava datových podkladů do vytvořených datových struktur atd.).
 - e. Testování informačního systému.
 - f. Zavádění informačního systému.
 - g. Zkušební provoz informačního systému.
 - h. Rutinní provoz, údržba, získávání zkušeností, požadavků na úpravy IS.
 - i. Změny v IS a další rutinní provoz.
- 3.3. Významnou součástí realizace informačního systému geoparku je vstupní analýza podmínek pro realizaci IS geoparku a jeho průběžná evaluace.

- 3.4. Vzhledem ke kontinuálnosti vývoje IS je důležité průběžně vést konceptuální, projektovou i implementační dokumentaci. Pro dokumentaci je nutné volit standardizovaný způsob jejího zápisu s využitím standardů, např. UML.
- 3.5. Informační systém geoparku je propojován na další IS v regionu i mimo něj, využívá tedy další IS (např. databáze ubytovacích služeb) jako zdroje s cílem poskytovat komplexní informační služby pro návštěvníky geoparku.
- 3.6. Informační systém geoparku plní následující funkce:
- Propagace geoparku a jeho okolí (zde spolupráce s destinačním managementem a dalšími partnery) a podpora vytváření vztahu k němu.
 - Prezentace atraktivit geoparku.
 - Prezentace (a rezervace) služeb geoparku.
 - Poskytování důležitých informací (kontakty, mapy, dopravní spojení, atd.).



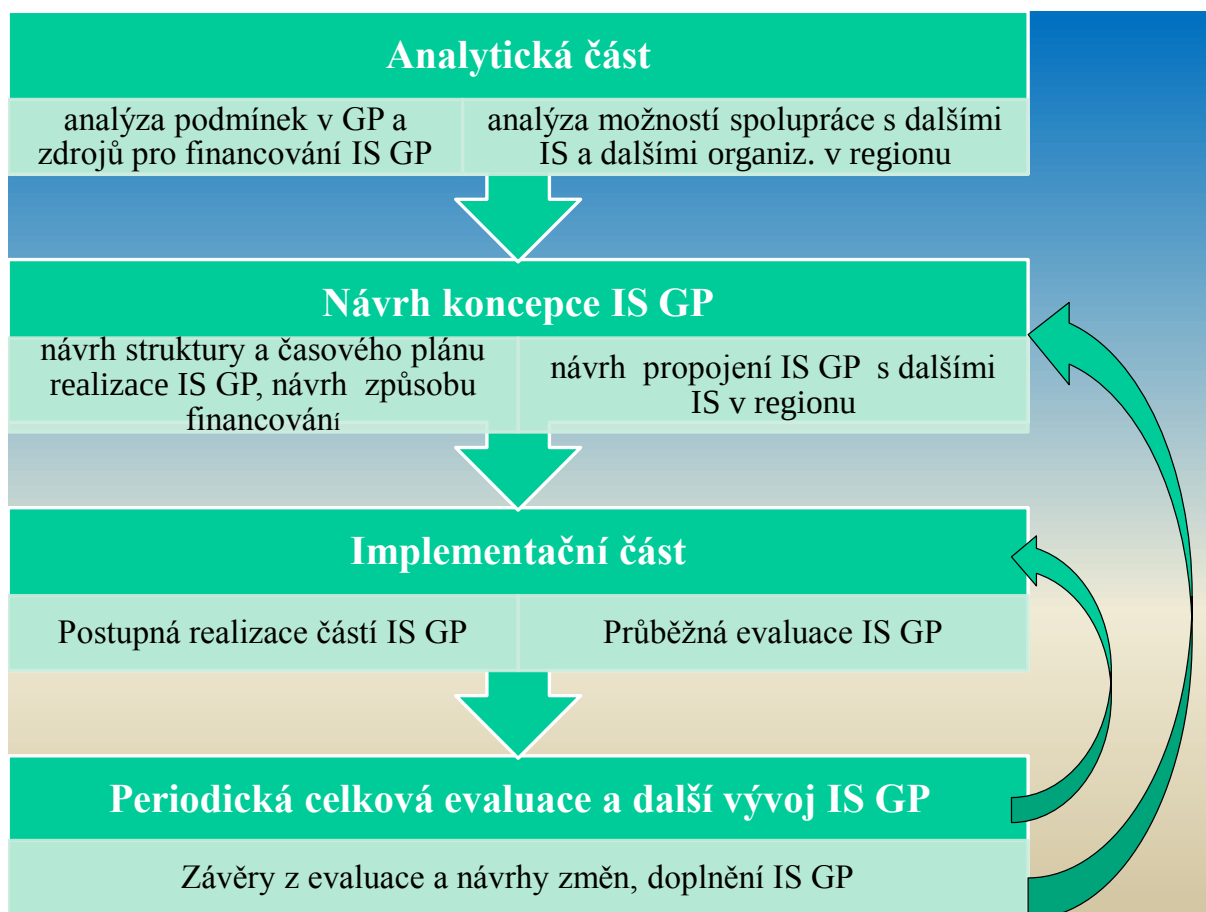
Obr. 31 Součásti informačního systému geoparku. Zdroj: upraveno podle ZELEŇKA – KYSELA (2013)

Článek 4

Základní přístupy pro realizaci informačního systému geoparku

- 4.1. Informační systém geoparku je rozvíjen dlouhodobě a koncepčně, což zahrnuje:
- a. Provedení vstupní analýzy podmínek pro realizaci IS geoparku, způsobu jeho financování, vyhodnocení jeho stavu a přijetí a realizace jeho vhodných změn,
 - b. Stanovení priorit rozvoje vzhledem k cílům geoparku a dostupným finančním prostředkům vzhledem k aktuálním možnostem financování,
 - c. Stanovení způsobu propojení jeho jednotlivých částí – např. LBS typicky využívají propojení na datové zdroje na webu, způsoby propojení na web jsou v současnosti zejména Bee Tagg a QR kódy,
 - d. Nalezení vhodného způsobu jeho (nejlépe vícezdrojového) financování,
 - e. Vytvoření koncepce obsahu a struktury (případně i designu, pravidel realizace) jeho jednotlivých částí,
 - f. Vytvoření systému sběru, aktualizace a kontroly správnosti dat.
- 4.2. Základní schéma zdůrazňující význam vstupní analýzy podmínek pro realizaci IS geoparku, způsobu jeho financování, vyhodnocení jeho stavu a přijetí a realizace jeho vhodných změn (včetně rozvoje jeho dalších částí) je na Obr. 32. Vstupní analýza zahrnuje analýzu podmínek v geoparku ve vztahu k požadavkům na IS geoparku (rozmístění geotopů, plánované či reálné rozmístění geostezek, vstupní brány do geoparku atd.), zdrojů pro financování IS geoparku (dostupná grantová schémata, příspěvky místní správy), analýza možností spolupráce s dalšími IS (propojení dalších IS na web geoparku, propagace geoparku na dalších webech v regionu) a dalšími organizacemi v regionu (společnost destinačního managementu, KČT, MAS aj.).
- 4.3. Pokud v regionu působí společnost destinačního managementu, může s ní řídicí subjekt geoparku spolupracovat při koordinaci, propojování, společném využívání a případně i společném vytváření informačního systému geoparku a informačního systému pro cestovní ruch v destinaci. Na Obr. 32 je zdůrazněno propojení a spolupráce řídicího subjektu geoparku nejen s organizací destinačního managementu, ale případně i s provozovateli dalších IS v regionu.
- 4.4. Řídicí subjekt geoparku může spolupracovat také s KČT při optimalizaci značení v terénu ve vztahu k atraktivitám geoparku (např. označení stezek tak, aby přivedly návštěvníky ke geotopům).
- 4.5. Jednotlivé části informačního systému geoparku jsou vytvářeny v souladu s příslušnými částmi této metodiky. Mohou být vytvářeny i na základě dalších metodik, vytvořených pro geoparky, resp. jiných vhodných dostupných metodik. Konkrétně:

- a. Webové stránky geoparku jsou vytvářeny podle článku 5 této metodiky.
 - b. Informační panely geoparků jsou vytvářeny podle článku 6 této metodiky.
 - c. Tištěné průvodce územím geoparku jsou vytvářeny podle „Metodiky pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku“ (Zelenka, 2014d).
 - d. Návštěvnická centra geoparků a informační centra geoparků jsou vytvářena podle „Metodiky pro návštěvnická centra geoparků“ (Zelenka, 2014e), využít lze také „Jednotný architektonický koncept – manuál pro navrhování návštěvnických středisek“ (David – Velková a kol., 2009) a „Informační středisko AOPK. Doplněk k Jednotnému architektonickému konceptu pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR“ (Velková – Kubíková – Nielsen, 2013).
 - e. Geologické expozice a naučné geostezky jsou vytvářeny podle „Metodiky pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezek“ (Zelenka, 2014b).
 - f. Pro značení v terénu a jako základ spolupráce s KČT využívat existující doporučení, standardy a zavedené postupy pro značení v terénu (KČT, 2013).
- 4.6. Informace dostupné online musí být pravidelně aktualizovány a kontrolována jejich správnost. Velmi nepříznivý pro propagaci geoparku je výskyt zastaralých informací (např. pozvánky na akce, které kdysi proběhly, pokud není zřetelně označeno např. jako archiv akcí). Vhodné je vytvořit systém (ucelený postup) aktualizací, jehož součástí jsou vytvoření redakčního systému pro web, pověřené osoby a stanovení jejich přístupových práv, popis způsobu aktualizace a zdroje dat pro aktualizaci.
- 4.7. Velkou pozornost je nutné věnovat způsobu vlastní komunikace s návštěvníky přes různé typy komunikačních rozhraní, konkrétně:
- a. Pro komunikaci s návštěvníky je vhodné využívat zavedené piktogramy, které komunikaci přehlední a zrychlí (Obr. 33).
 - b. Mnohé možnosti nabízí moderní interaktivní rozhraní – např. na Obr. 34 je využití bezdotykového ukazovátka pro audio informování.



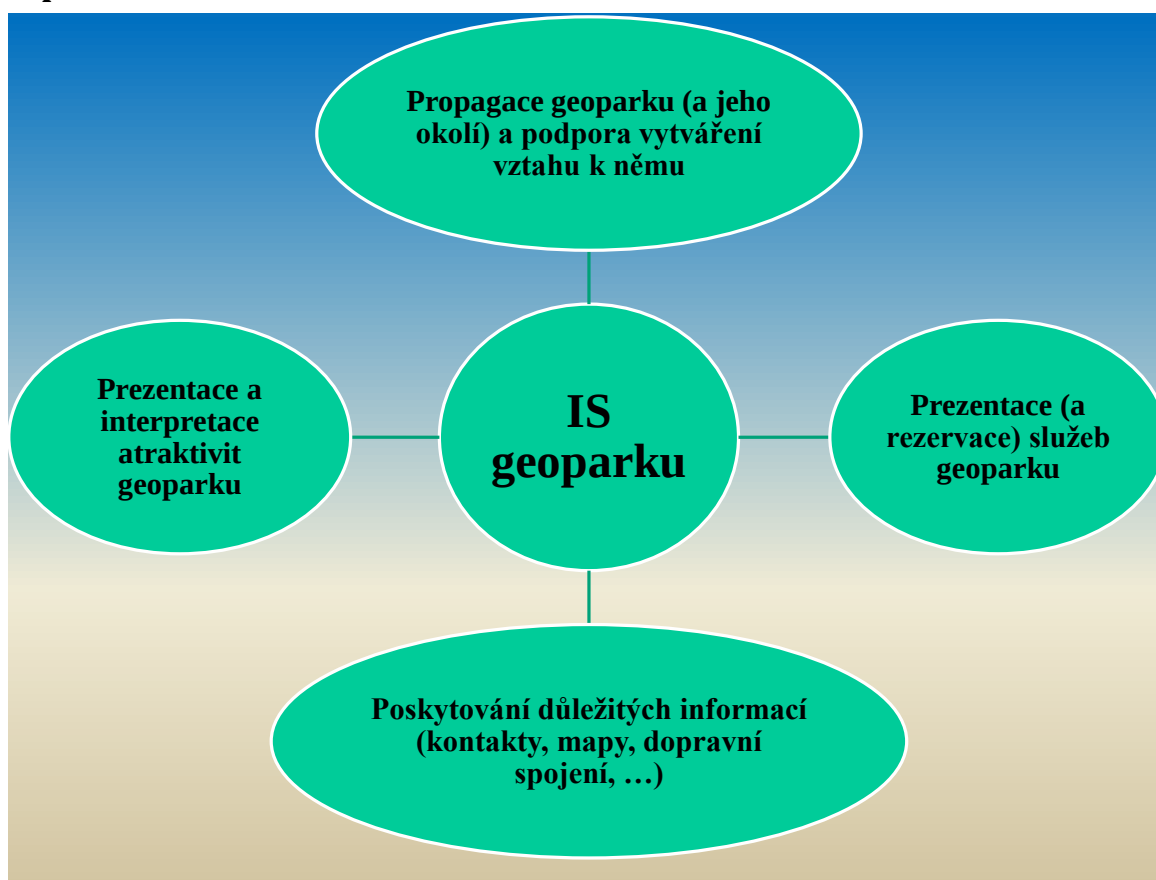
Obr. 32 Dlouhodobý rozvoj informačního systému geoparku. Zdroj: autor podle ZELENKA – KYSELA (2013)



Obr. 33 Ukázka použití „zákazových“ piktogramů v národním parku Ordesa y Monte Perdido, Španělsko. Foto: M. Pásková



Obr. 34 Bezdotykové ukazovátko zaměřované na různá místa mapy regionu zprostředkovává přes sluchátka audio výklad. Návštěvnické centrum Geoparku Sobrarbe. Foto: M. Pásková



Obr. 35 Funkce informačního systému geoparku. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Článek 5

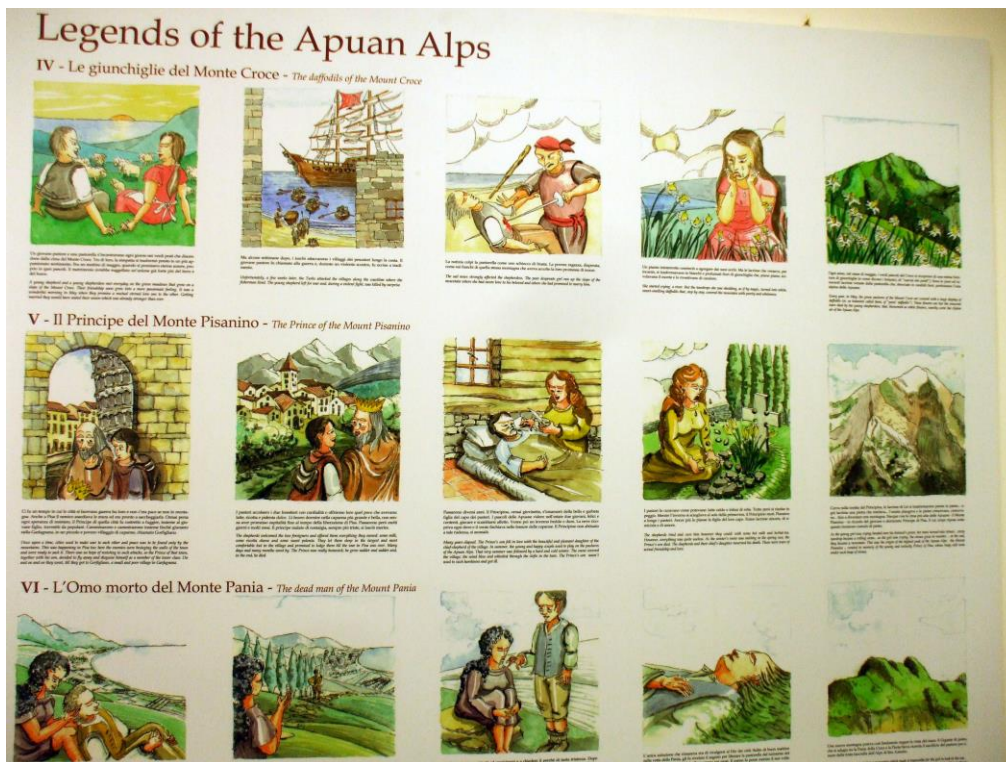
Rozsah informací na webu geoparku a doporučení pro jeho funkcionalitu

- 5.1 Základními informacemi na webu geoparku jsou:
- a. Logo geoparku,
 - b. Mapa geoparku,
 - c. Lokalizace geoparku v regionu, v České republice – mapa a slovní popis,
 - d. Motivační fotografie geotopů a dalších atraktivit v území,
 - e. Atraktivity geoparku – fotografie a popis,
 - f. Produkty geoparku s jasným popisem, komu jsou určeny,
 - g. Propojení na weby s geoparkem spolupracujících subjektů, které jsou často zapojeny do produktů geoparku – typicky muzea.
- 5.2 Doporučenými informacemi na webu geoparku jsou:
- a. Propojení na weby v regionu: web společnosti destinačního managementu, databáze ubytovacích služeb, weby atraktivit.
 - b. Propojení na weby dalších geoparků v ČR.
 - c. Propojení na web evropských geoparků.
 - d. Propojení na web globálních geoparků.

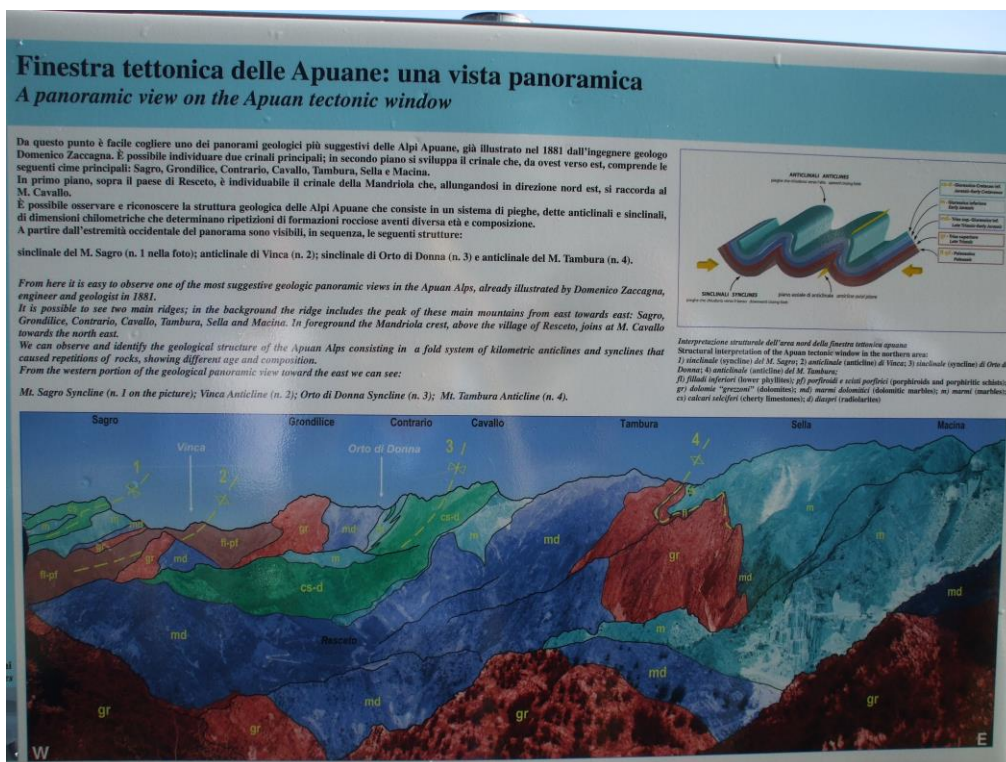
Článek 6

Koncepce informačních panelů

- 6.1. Informační panely jsou součástí informační infrastruktury geoparku a jsou umístovány:
- a. K významným geotopům.
 - b. Na místa soustředění návštěvníků geoparku – dopravní terminály, pěší zóny.
 - c. Jako součást naučných stezek, vyhlídkových a poznávacích okruhů.
- 6.2. Umístění a způsob provedení informačních panelů by neměly vizuálně narušovat vzhled místa a měly by být odolné proti počasí i vandalům. To dobře splňují šikmé informační panely zakryté odolným plastem.
- 6.3. Obsahově by mělo být vyvážené množství obrázků a textu. Text by neměl být příliš odborný, složitý a měl by propojovat obrazovou část s jevy v okolní krajině.
- 6.4. Formou sdělení na informačním panelu může být příběh krajiny, místních obyvatel a místních produktů, resp. místní legendy a pověsti (Obr. 36).
- 6.5. Ukázky vhodného provedení informačních panelů jsou na Obr. 36 až Obr. 43.



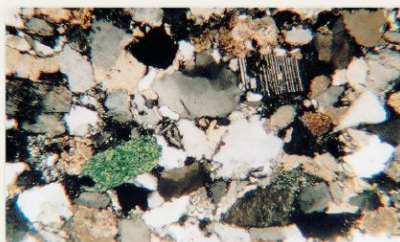
Obr. 36 Legendy Apuánských Alp. Foto: M. Pásková



Obr. 37 Panoramatická mapa s popisem geologických jevů, Apuánské Alpy. Foto: M. Pásková

> ŠKROVÁD

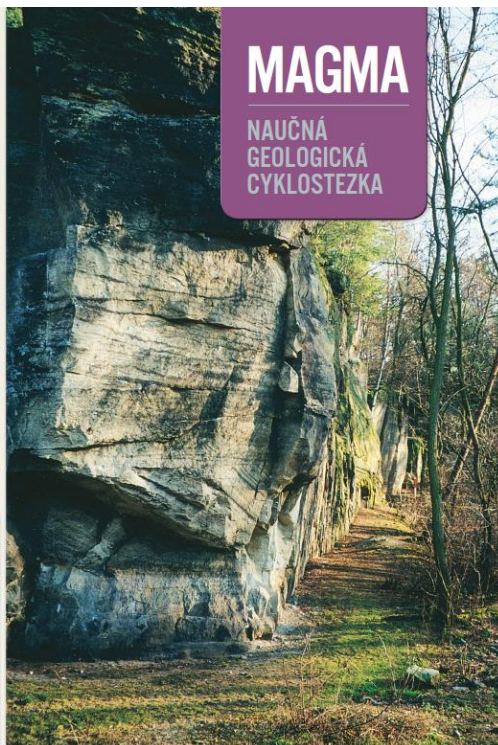
> Při nástupu křídového moře před zhruba 96 miliony let docházelo při okraji Železných hor k akumulaci a sedimentaci písků, které se po zpevnění staly pískovci. Jejich mocnost dosahuje místy až 70 metrů. To, že pískovce vznikly v moři, dokládá zelený šupinkový minerál glaukonit. Na příčném průřezu skalního výchozu je patrný způsob ukládání písků, je zde vidět křížové zvrstvení, čerňiny a generální úklon vrstev. Pro svoji kompaktnost byl pískovec v okolí Škrovádu v minulosti těžen jako stavební kámen pro významné stavby v Chrudimi a okolí.



> Krystaly glaukonu na mikrofotografu



> Lom ve Škrovádi v době své Gipsnosti



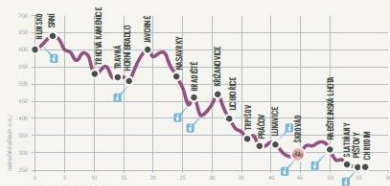
MAGMA

NAUČNÁ
GEOLOGICKÁ
CYKLOSTEZKA



> Lom ve Škrovádi v době své Gipsnosti

VÝŠKOVÝ PROFIL A TRASA CYKLOSTEZKY MAGMA



- Informační tabule na trase
- Místo nebo obec na trase
- Číslo značených cyklostezek
- Trasa cyklostezky MAGMA
- Zde stojí



Stejnou trasu sledujeme na území chráněné krajinné oblasti Železné hory a v rámci projektu MAGMA. Ochranné podmínky pro přípravu a realizaci projektu Železné hory a v rámci projektu MAGMA. Ochranné podmínky pro přípravu a realizaci projektu Železné hory a v rámci projektu MAGMA.



AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

Obr. 38 Ukázka vhodného provedení informačního panelu a dobrý nápad názvu i zaměření produktu – naučná cyklostezka MAGMA v Geoparku Železné hory. Zdroj: Archiv Geoparku Železné hory



Obr. 39 Zajímavé provedení více-stranného informačního panelu. Apuánské Alpy. Foto: M. Pásková



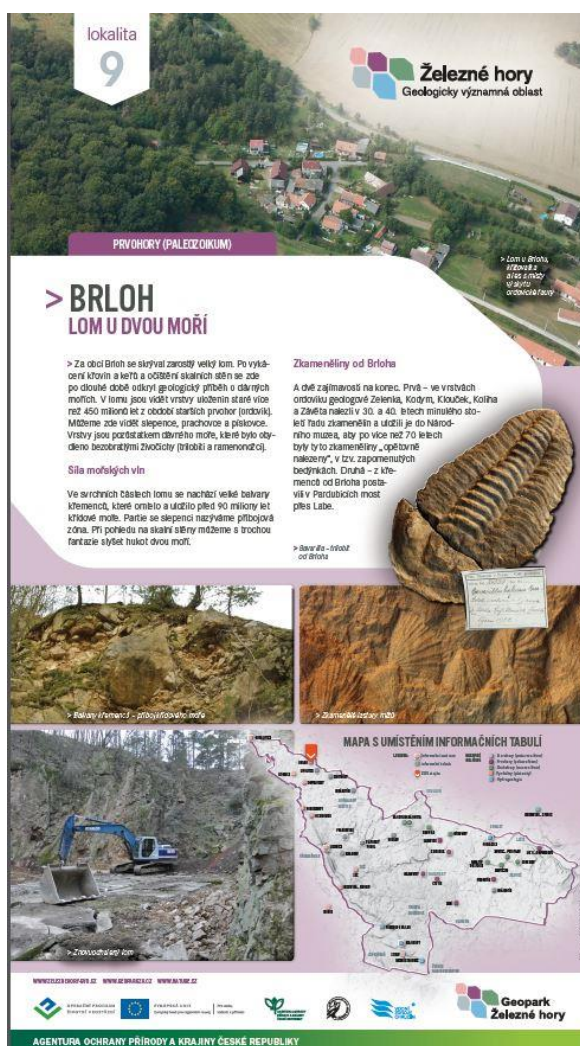
Obr. 40 Ukázka vhodného provedení informačního panelu s vyváženou kombinací názorných grafických ilustrací a výstižného popisu. Podhůra, Železné hory. Zdroj: Archiv Geoparku Železné hory



Obr. 41 Nápadité využití původních konstrukčních prvků pro umístění naučných panelů na naučné stezce „Kolem prachovického lomu“. Foto: J. Doucek



Obr. 42 Zajímavé využití původních kamenných prvků pro umístění „standardních“ naučných panelů, resp. pro oslovení dětského návštěvníka (vpravo), oboje na naučné stezce „Kolem prachovického lomu“. Foto: J. Doucek



Obr. 43 Ukázka dvou informačních tabulí z projektu Železné hory – geologicky významná oblast. V roce 2014 bude instalováno přes 60 tabulí v území Národního geoparku Železné hory. Tento projekt tvoří páteřní část informačního systému geoparku. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory

Článek 7

Spolupráce řídicího subjektu geoparku s turistickými informačními centry

7.1. Turistická informační centra jsou významnou součástí informačního systému geoparku.

7.2. Řídicí subjekt geoparku:

- a. Projedná s provozovatelem TIC způsoby vzájemně výhodné spolupráce.
- b. Na základě dohody provede zaškolení pracovníků TIC do problematiky geoparků a poskytne jim informace o daném geoparku tak, aby mohli poskytovat přiměřeně podrobné a přesné informace.
- c. Vybaví TIC informačními materiály o geoparku (např. tištěné brožury, letáky, mapy) a popisy produktů geoparku.
- d. Předá pracovníkům TIC kontakty pro zajištění služeb geoparku, zejména kontakty na geoprůvodce (vhodné je doplnit i jejich časové možnosti) a na zástupce řídicího subjektu geoparku.

Článek 8

Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....

Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Tato metodika je doporučením pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku. Plně respektuje rozdílnost podmínek různých geoparků a je tak koncipována jako souhrn doporučení, ne jako ucelený návod pro sestavení tištěného průvodce územím geoparku.

1.2 Navazující dokumenty

Tato metodika volně navazuje na „Metodiku pro informační systém geoparku“ (ZELENKA, 2014f), neboť tištěný průvodce územím geoparku je součástí informačního systému geoparku a je významný pro interpretaci přírodního a kulturního dědictví geoparku.

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v kap. Terminologický slovník a zavedené zkratky.

Článek 3

Účel tištěných průvodců územím geoparku

3.1. Účelem tištěného průvodce územím geoparku pro potenciálního návštěvníka geoparku je:

- a. Stručně představit myšlenku geoparků.
- b. Poskytnout základní informace o území geoparku.
- c. Motivovat potenciálního návštěvníka geoparku k jeho návštěvě.
- d. Představit produkty geoparku s důrazem na jeho geotopy.

3.2. Účelem tištěného průvodce územím geoparku pro aktuálního návštěvníka geoparku je:

- a. Poskytnout základní informace o území geoparku.
- b. Podpořit vytvoření pozitivního vztahu návštěvníka ke geoparku.
- c. Představit produkty, služby a atraktivity geoparku
- d. Předat návštěvníkovi základní geografické a geologické údaje o území geoparku pomocí geografické mapy, mapy geotopů a geologické mapy.

- e. Poskytnout základní informace o dalších službách pro návštěvníky (ubytovací, stravovací, doprava aj.) s důrazem na kontaktní údaje o nich.
- 3.3. Pokud je jasně profilovaná cílová skupina, je velmi efektivní vytvářet pro jednotlivé cílové skupiny (segmenty návštěvníků) tematické tištěné průvodce, zaměřené na konkrétní cílovou skupinu (např. pro rodiny s dětmi) a zahrnující informace o vybrané problematice či vybraných produktech.

Článek 4

Části, které by neměly chybět v tištěném průvodci územím geoparku

- 4.1. V tištěném průvodci územím geoparku by měly být uvedeny:
- a. Logo geoparku (viz např. Příloha 19) na titulní straně průvodce, vhodné je uvést logo i na zadní straně průvodce.
 - b. Stručné představení myšlenky geoparků spojené s motivačně pojatým popisem její realizace v daném geoparku.
 - c. Základní informace o území geoparku – rozloha, situování vůči významným městům, chráněným územím, základní fyzicko-geografická a geologická charakteristika geoparku.
 - d. Geografická mapa geoparku (viz např. Příloha 20) a mapa vyznačující polohu geoparku na území ČR (viz např. Příloha 21).
 - e. Nejvýznamnější geologické atraktivity geoparku a mapa geotopů (viz např. Příloha 22).
 - f. Představení produktů, služeb a atraktivit geoparku s důrazem na jeho geotopy, tematické produkty, naučné geostezky, geologické expozice a návštěvnická centra geoparků. K nim je vhodné uvést kontakty na možnosti jejich rezervace či jejich aktuálního využití včetně kontaktů na geoprůvodce a případně uvést i polohu produktů, služeb a atraktivit v geoparku, jak ukazuje jako příklad pro naučné geostezky Příloha 23.
 - g. S využitím stručného popisu a uvedením kontaktních údajů o nich poskytnout návštěvníkovi základní informace o dalších službách pro návštěvníky, zejména ubytovacích, stravovacích a dopravní infrastruktury a hromadné dopravě.
 - h. Motivační fotografie, představující spektrum atraktivit geoparku a spektrum možných aktivit návštěvníků na území geoparku i v jeho bezprostředním okolí.

Článek 5

Způsob provedení a zpřístupnění tištěného průvodce územím geoparku

- 5.1. Při tvorbě tištěného průvodce je vhodné dodržet základní zásady tvorby stručného, srozumitelného a jasně členěného textu s tematickou strukturou sdělení. Jak uvádí KŘŮPALA – HONZÁKOVÁ – ŠTEFÁČKOVÁ (2007, zkráceno, upraveno), jde zejména o vyjasnění si hlavní sdělované informace, tvorbu výstižného, fakticky a gramaticky správného a vhodně strukturovaného textu s ohledem na cílovou skupinu, přehlednost, nápaditost a vhodný rozsah textu ve vztahu ke grafické části sdělení.
- 5.2. Efektivitu průvodce zvýší podle KŘŮPALA – HONZÁKOVÁ – ŠTEFÁČKOVÁ (2007) také důraz na kvalitu titulní a zadní strany (upoutají nejdříve), výstižný název, přehlednost (používání vhodné strukturovanosti - nadpisů, podnadpisů, odstavců, obtékání grafických prvků textem) a využití dostatečného množství kvalitních grafických prvků – fotografií (včetně uměleckých, náladových), schémat, grafů, piktogramů, geografických i tematických map.
- 5.3. Nezbytné je i kvalitní a profesionální grafické zpracování. Jak uvádí KŘŮPALA – HONZÁKOVÁ – ŠTEFÁČKOVÁ (2007, zkráceno, upraveno), důležitá je volba jednotného designu zahrnujícího jednotný font písma a vhodnou kombinaci barev a grafických prvků (pruh, čtverec, kruh apod.), používání dostatečně kvalitní fotografie (min. 300 DPI); fotografie by měly být popsány a uvedeny i autoři fotografií.
- 5.4. Je nutné dodržovat důsledně autorská práva (viz např. INFOGRAM, 2014) – dle zavedených zásad pro citování (např. INFOGRAM, 2014; CITACE.COM, 2014; NORMA, 2011) citovat použité zdroje pro text i grafické prvky, uvést autory průvodce.
- 5.5. V tištěné podobě lze vzhledem k několika mapám a fotografiím využít jako vhodné formáty skládačku a sešitek formátu A6.
- 5.6. Průvodce by měl být zpřístupněn i v podobě elektronické (formát souboru Pdf) a umístěn ke stažení na webových stránkách geoparku, případně i webových stránkách destinačního managementu, sloužících k propagaci regionu.
- 5.7. Elektronická verze průvodce by měla být propojena na vhodných místech (TIC, informační tabule představující region apod.) QR kódem či Bee tagem na webovou stránku pro stažení elektronické verze průvodce.

Článek 6

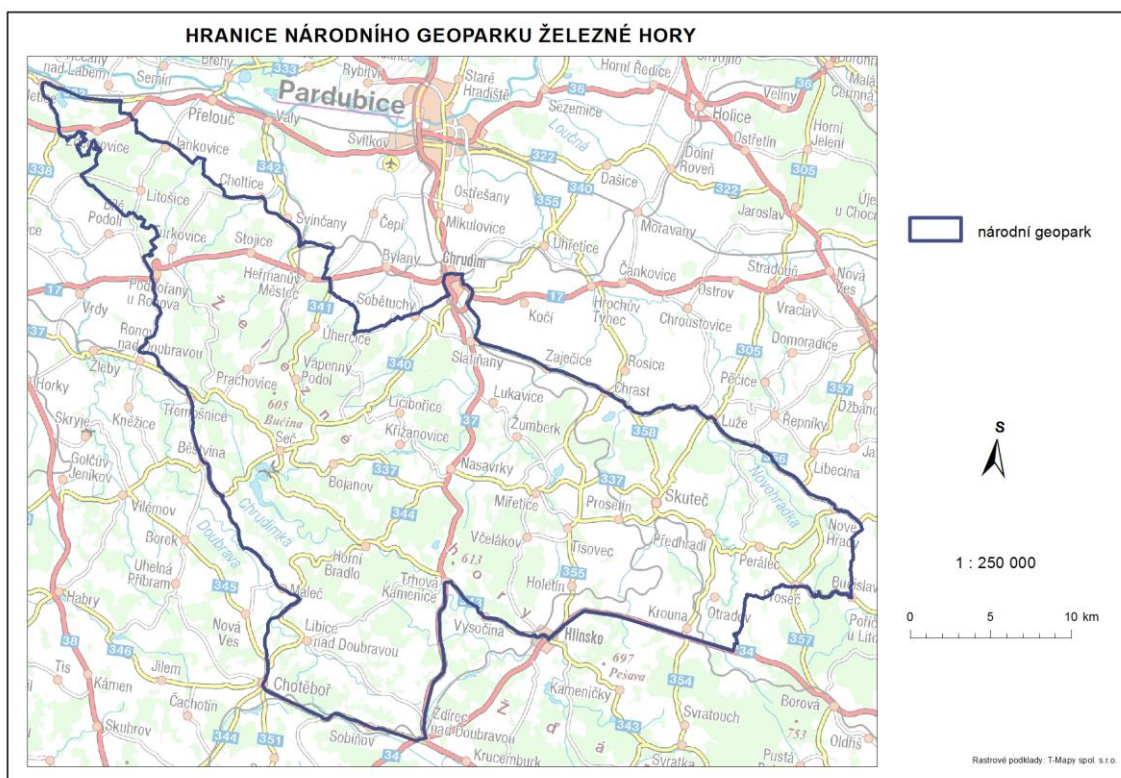
Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....

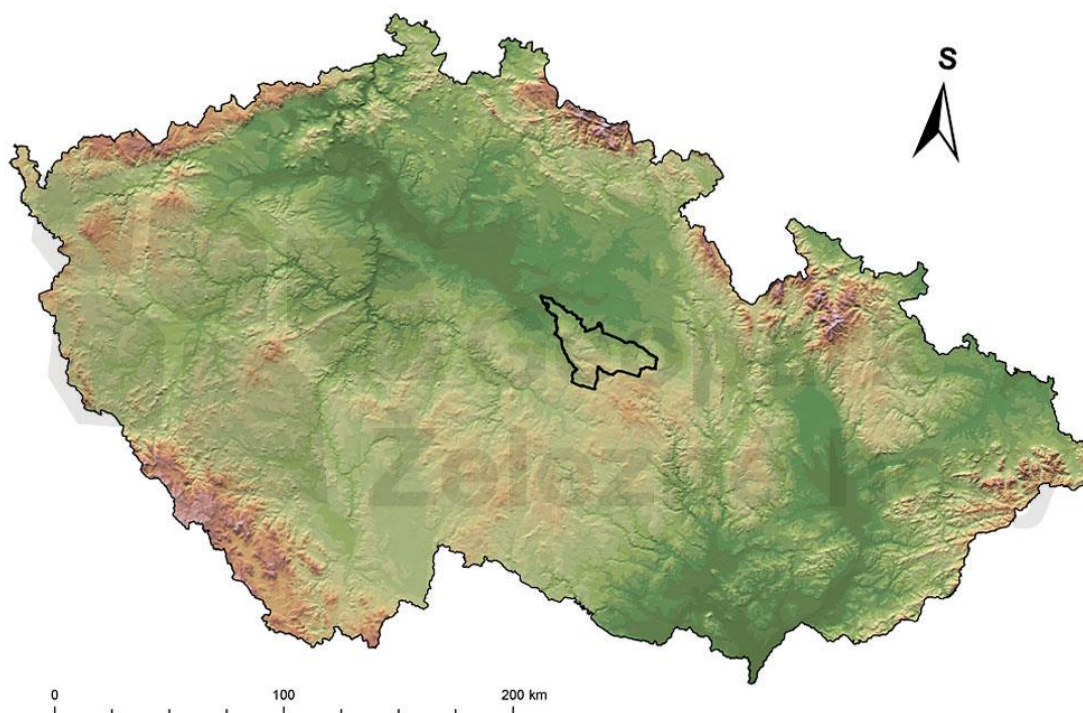
Příloha 19 Ukázka různých provedení loga geoparku Železné hory, které lze vložit do tištěného průvodce geoparkem. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory



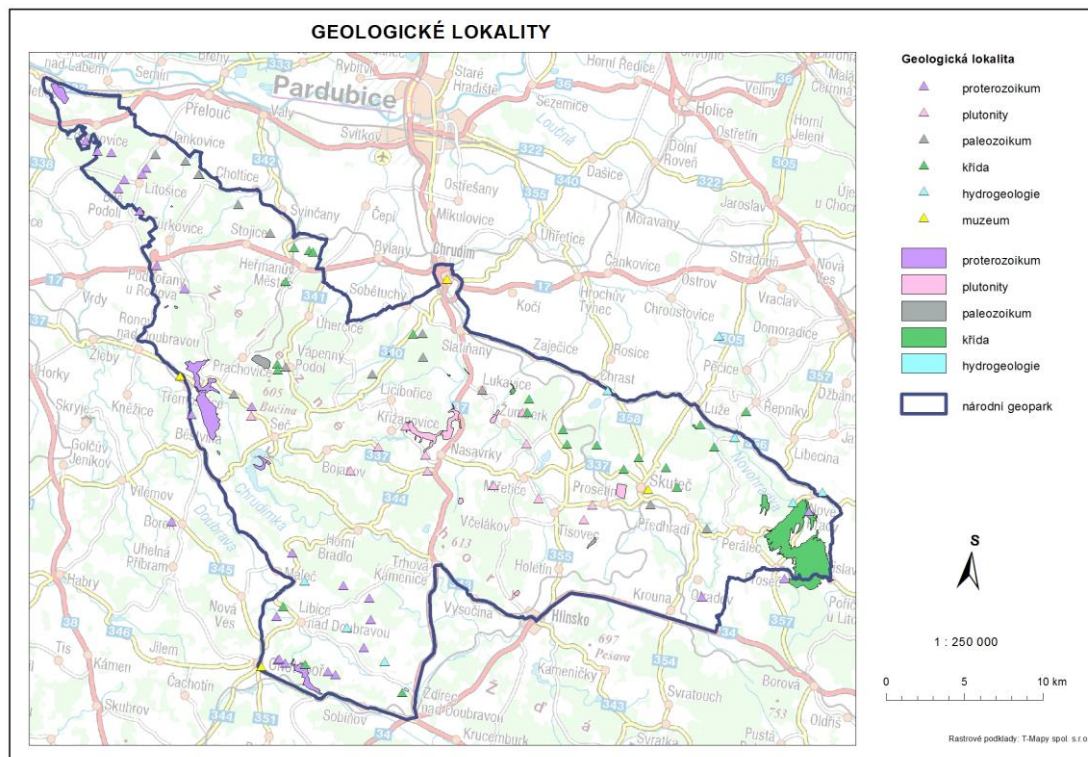
Příloha 20 Ukázka zpracování geografické mapy geoparku Železné hory. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory



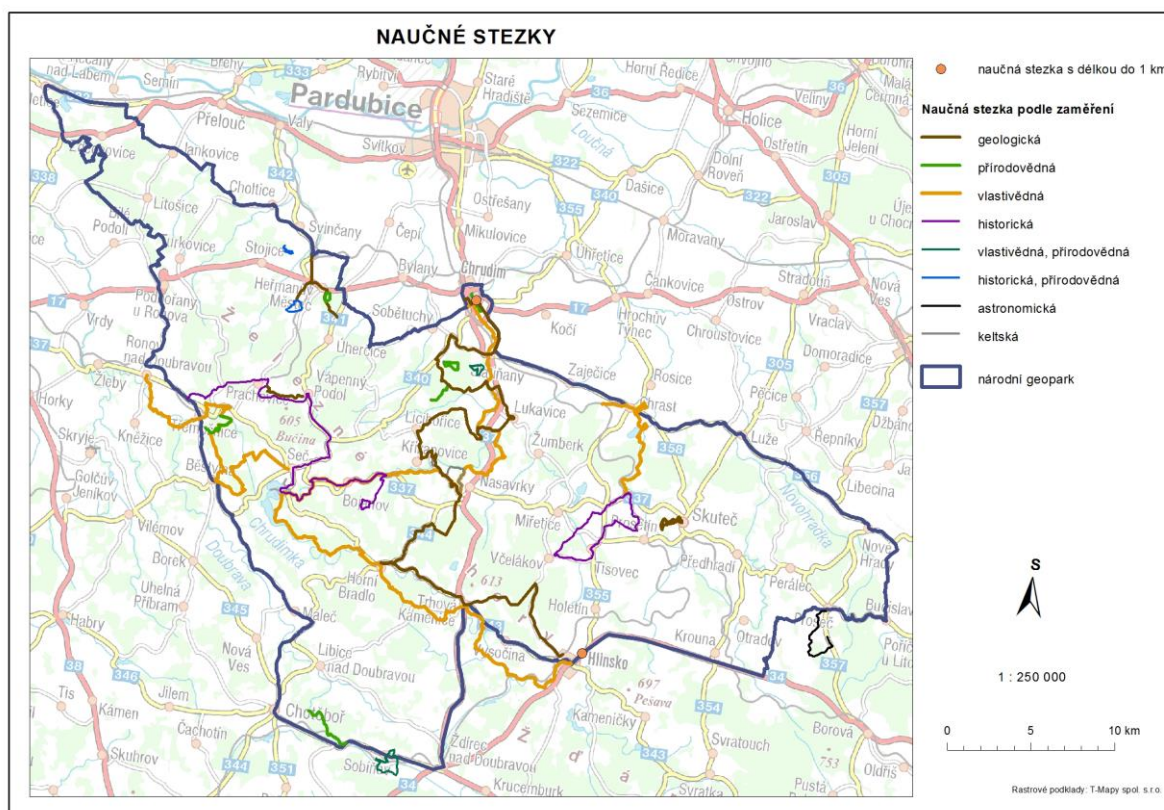
Příloha 21 Ukázka zpracování polohy geoparku na území České republiky pro geopark Železné hory. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory



Příloha 22 Ukázka zpracování mapy geotopů (geologických lokalit) geoparku Železné hory. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory



Příloha 23 Ukázka znázornění polohy naučných geostezek a dalších druhů naučných stezek v geoparku Železné hory. Zdroj: Archiv Národního geoparku Železné hory



Metodika pro inventarizaci geologických a geomorfologických útvarů¹⁷

Identifikace a inventarizace

Na základě podrobného terénního výzkumu, studia literatury a tematických map jsou identifikovány geomorfologické lokality, které jsou následně inventarizovány. Údaje lze rozdělit do několika skupin, ke každé skupině dat se zjišťují data dílčí (pokud jsou dostupná). Ke každé lokalitě je vhodné pořídit fotodokumentaci.

1) obecné údaje

- název, označení lokality: jméno lokality a zkratka,
- pozice, její upřesnění: vzdálenost od blízké obce, od významného jasně rozlišitelného bodu, případně souřadnice GPS (údaje se zjišťují v terénu, nebo podle topografických map 1:10 000),
- nadmořská výška: minimální, maximální (vyjma malých lokalit; údaje se zjišťují z topografických map 1:10 000),
- vybrané morfometrické charakteristiky: rozměr tvaru, délka, výška, hloubka (údaje se zjišťují v terénu nebo z mapy).

2) geologické poměry

- regionálně geologická jednotka, hornina / horniny budující lokalitu: horniny, skupiny hornin, zjišťuje se pomocí geologické mapy 1:50 000,
- přítomnost ostatních geologických a pedologických složek: přítomnost zlomů, vrás, puklinatost, půdní typy (zjištění v terénu, nebo z geologických a pedologických map 1: 50 000).

3) geomorfologické poměry

- hlavní typy tvaru reliéfu: nejvýraznější tvar reliéfu, může jich být i více (zjistí se v terénu),
- podružné tvary, mezotvary, mikrotvary: drobné tvary zvětrávání, drobné erozní nebo akumulární tvary (zjistí se v terénu),
- geneze tvaru: vznik tvaru (zjistí se v terénu nebo na základě studia literatury),
- současné procesy: jejich typ a případně intenzita (zjistí se v terénu nebo na základě studia literatury),
- svědectví procesů probíhajících v minulosti: jejich typ a intenzita (zjistí se v terénu nebo na základě studia literatury).

4) živá příroda

- popis bioty, případně souvislost geomorfologie a bioty (zjistí se v terénu, nebo na základě studia literatury).

5) kulturní aspekty

¹⁷ převzato z KUBALÍKOVÁ (2012)

- historický a archeologický význam: přítomnost historických aspektů, např. historické stavby v blízkosti, archeologické nálezy, pozůstatky staré těžby, doklady o hospodaření v regionu v minulosti (zjistí se zpravidla na základě studia literatury),
- náboženský a symbolický význam: přítomnost drobných sakrálních staveb, emblematický nebo symbolický význam pro blízkou obec nebo region (zjistí se v terénu nebo na základě studia literatury),
- literární a umělecký význam: stará i novější vyobrazení lokality, lokalita jako inspirace pro literaturu, poezii, legendy atd. (na základě studia literatury).

6) estetické aspekty

- barevnost, struktura, celkové vyznění prostoru

7) socio-ekonomické aspekty

- známost lokality: lokalita lokálně nebo regionálně známá, případně neznámá,
- dostupnost: vzdálenost od silnice, zastávky veřejné dopravy, možnost přijít pěšky, použití speciálního vybavení,
- produkty a činnosti propagující místo: informační panely, letáky, webové stránky,
- viditelnost: je lokalita viditelná a rozpoznatelná?
- přítomnost turistické a jiné infrastruktury: co a v jaké vzdálenosti.

8) aktuální stav lokality, existující ochrana

- zachovalost: rozeznatelnost tvarů a procesů, celkový stav lokality,
- přítomnost hrozeb (skutečné a potenciální): jak přirozené, tak antropogenní,
- stupeň legislativní ochrany: přírodní park až národní park.

Hodnocení

Po získání všech dostupných dat a informací lze vypracovat hodnocení lokality, které lze rozdělit do několika skupin:

- 1) Analýza vědeckých hodnot
- 2) Analýza přidaných hodnot
- 3) Analýza potenciálního využití a ekonomických hodnot
- 4) Analýza hrozeb a zranitelnosti (viz Tab. 5).

Tab. 5 Přehled kritérií pro navrženou metodiku hodnocení

Vědecká hodnota	
1.a	reprezentativnost
1.b	zachovalost
1.c	názornost, exemplarita, pedagogická hodnota
1.d	počet podobných míst v rámci zájmového území
1.e	přítomnost a rozmanitost mezo a mikrotvarů
1.f	přítomnost dalších aspektů (geologických, pedologických)
1.g	geologický význam (pro pochopení geologického vývoje)
1.h	paleogeografický význam (možnost rekonstrukce krajiny, klimatu, atd.)
1.i	známost lokality z hlediska věd o Zemi
1.j	stupeň legislativní ochrany z geo(morfo)logických důvodů
Ostatní hodnoty	
2.a1	estetická hodnota: barvy, počet barev
2.a2	estetická hodnota: struktura, počet jasně odlišitelných prvků
2.a3	estetická hodnota: celková estetická hodnota
2.b1	ekologická hodnota: do jaké míry podmiňuje geomorfologická složka biotu?
2.b2	ekologická hodnota: přítomnost významných chráněných druhů
2.b3	ekologická hodnota: stupeň legislativní ochrany z ekologických důvodů
2.c1	kulturní hodnota: historický a archeologický význam
2.c2	kulturní hodnota: náboženský a symbolický význam
2.c3	kulturní hodnota: literární a umělecký význam
2.d	známost lokality z hlediska ekologických, estetických a kulturních hodnot
Potenciál k využití	
3.a	viditelnost
3.b	dostupnost (pěšky, autem, veřejnou dopravou)
3.c	přítomnost infrastruktury (v jaké vzdálenosti a co)
3.d	aktuální využívání geovědních hodnot lokality
3.e	aktuální využívání ostatních hodnot lokality
3.f	existence komerčních produktů prezentujících lokalitu a propagace
3.g	limity využívání, možnost přístupu, možnosti exkurzí s průvodcem
3.h	celkový počet možností k využití lokality
Hrozby a zranitelnost	
4.a	existence přirozených hrozeb, vedoucích ke znehodnocení lokality
4.b	existence antropogenních hrozeb, vedoucích ke znehodnocení lokality
4.c	existující legislativní ochrana (jakýchkoli složek)

První a nejvýznamnější skupinou, která je hodnocena, jsou parametry označené souhrnně jako vědecká hodnota geomorfologické lokality. V rámci této skupiny se hodnotí 10 kritérií. Pod pojmem reprezentativnost (1.a) se rozumí taková vlastnost lokality, která umožňuje pozorovat nebo vidět jasně a srozumitelně tvar reliéfu a proces, který působil na vznik tvaru nebo doteď působí. Reprezentativnost částečně souvisí s názorností a pedagogickou exemplaritou (1.c). Názornost, exemplarita nebo i pedagogická hodnota je potom kritérium, které lze chápat jako možnost lokality poskytnout informaci geomorfologického rázu veřejnosti (ať už odborné nebo laické). Kritérium 1.b - zachovalost geomorfologické lokality hodnotí současný stav lokality a bere v úvahu stupeň poškození jak vlivem přirozených procesů (např. rozšiřování vegetace), tak antropogenních činností (těžba, vandalismus, nadměrný sběr přírodnin). Hodnocení ojedinělosti v rámci zájmového území (1.d) se provádí na základě počtu podobných nebo stejných lokalit v daném území. Dalším hodnotícím kritériem je přítomnost mezo a mikrotvarů (1.e), které zvyšují geodiverzitu lokality. K takovým mezo a mikrotvarům lze např. řadit skalní mísy, drobné tvary zvětrávání a další tvary selektivního zvětrávání nebo suťové haldy pod skalním útvarem, mikrokrasové jevy, drobné fluvialní tvary atd. Přítomnost dalších složek neživé přírody (1.f) je do hodnocení rovněž zahrnuta a týká se hlavně existence geologických a pedologických složek lokality (např. intenzivní provrásnění horniny, znatelná strukturace horniny, mineralogické nebo paleontologické naleziště, zajímavý půdní profil atd.). V návaznosti na tento parametr je hodnocen i geologický význam lokality (1.g), respektive význam pro pochopení geologické minulosti země. Paleogeografický význam lokality (1.h) se potom týká významu lokality z hlediska rekonstrukce krajiny, vegetačního krytu, údolní sítě, klimatických poměrů nebo geomorfologického vývoje v minulosti. Parametr 1.i - známost lokality z hlediska věd o Zemi je hodnocen na základě existence odborných nebo didaktických materiálů o lokalitě. Poslední hodnocenou položkou (1.j) je existence legislativní ochrany lokality z hlediska věd o Zemi (existující ochrana neživé přírody).

Mezi ostatní hodnoty se počítají estetické, ekologické a kulturní hodnoty a zahrnuje se sem i kritérium známosti lokality z těchto hledisek na lokální, regionální nebo státní úrovni. Stanovení estetické hodnoty je obtížné ve všech metodikách a ani tato není výjimkou. Hlavním problémem je značná subjektivita. Jako kritéria byla vybrána barevnost (kritérium 2.a1 - počet odlišitelných barev na lokalitě) a struktura (kritérium 2.a2 - počet odlišitelných plošek, složek). REYNARD ET AL. (2007) estetickou hodnotu popisuje slovně a zdůrazňuje např. existenci výhledových bodů. Možnost viditelnosti byla však v předložené metodice zařazena mezi hodnoty ekonomické (potenciál k využívání), PEREIRA (2006) estetické hodnotě dává značnou váhu, ale hodnocení je značně subjektivní. Celková estetická hodnota je právě takovým velice subjektivním kritériem. Ekologická hodnota zahrnuje tři subkritéria. První a nejvýznamnější (2.b1) je existence nebo neexistence vztahu živé a neživé (geomorfologické) složky lokality, přičemž nejvíce hodnocena je situace, kdy geomorfologická složka podmiňuje biotu. Toto kritérium se v metodikách objevuje relativně často, uvádí jej např. REYNARD ET AL. (2007). Týž autor mezi ekologická kritéria počítá

i přítomnost legislativní ochrany lokality z ekologických důvodů, což v předložené metodice představuje kritérium 2.b3. Hodnocena je i přítomnost chráněných druhů rostlin a živočichů (2.b2). Kulturní hodnota lokality spočívá ve významu archeologickém a historickém (hodnotí se přítomnost tohoto elementu a jeho souvislost s geomorfologickou složkou lokality – kritérium 2.c1), dále ve významu náboženském, mytologickém a symbolickém (opět se hodnotí přítomnost tohoto elementu a jeho souvislost s geomorfologií – kritérium 2.c2) a ve významu uměleckém a literárním (např. existence vyobrazení lokality, jejich počet a druh - malby, rytiny, literární díla, pověsti – kritérium 2.c3). Hodnocení kulturních aspektů lokality je také zatíženo subjektivitou, PRALONG (2005) se s tímto vypořádává tak, že do hodnocení zahrnuje např. přesné počty literárních děl týkající se lokality, přesné počty maleb a rytin atd. Toto je však podle názoru autorky možné jen v případě opravdu známých a velice významných lokalit. Do hodnocení ostatních neboli přidáných hodnot geomorfologických lokalit je zařazeno i kritérium známost lokality z hlediska ekologických, estetických a kulturních hodnot (2.d).

Ekonomická hodnota neboli potenciál k využívání tvoří asi čtvrtinu z celkového hodnocení. Tato hodnota je důležitá zejména z hlediska geoturismu a managementu lokality. Pralong (2005) tuto hodnotu ve své metodice zdůrazňuje, což je však pochopitelné vzhledem k tomu, že jeho metodika slouží přímo ke stanovení turistického potenciálu geomorfologických lokalit. Kritéria, která jsou v ekonomické hodnotě zahrnuta, byla inspirována zejména metodikami, které vypracovali PEREIRA (2006), PRALONG (2005) a BRUSCHI (2007). Viditelnost (kritérium 3.a) je velice významná z hlediska turismu a prezentace lokality. Je hodnocena na základě existence výhledových míst nebo turistických stezek, které umožňují přijít k lokalitě a vidět i dílčí tvary. Dostupnost lokality (3.b) je oceněna v souvislosti se vzdáleností lokality od místa zaparkování automobilu, případně od zastávky veřejné dopravy. Přítomnost služeb a turistické infrastruktury lze hodnotit také na základě jejich vzdálenosti od geomorfologické hodnoty a v závislosti na počtu a druhu služeb a infrastruktury (3.c). Aktuální využívání geovědních (3.d) a ostatních (3.e) hodnot lokality je hodnoceno v souvislosti s existencí či neexistencí tohoto využívání. Existence produktů svázaných s lokalitou a propagace (3.f) může být reprezentována nejen vydávanými prospekty, pohlednicemi a populární literaturou, ale i např. produkty gastronomickými nebo řemeslnými. Lze sem zařadit i „emblematičnost“ místa, což znamená, že se lokalita objevuje jako reprezentant určité komunity, obce, regionu, je přítomna ve znaku obce nebo regionu. Propagace lokality potom spočívá v existenci např. letáků, internetových stránek nebo informačních panelů, kde lze o lokalitě nalézt informace. Limity využívání (3.g) a možnost přístupu na lokalitu do jisté míry souvisí s návštěvností, případně s problematickým přístupem nebo zákazem vstupu na lokalitu. Lze sem zahrnout i potřebnost speciálního vybavení pro vstup na lokalitu (světlo, lano, atd.). Celkové množství využití geomorfologických lokalit je reprezentováno celou škálou činností: přes rekreaci, horolezectví, turistiku až po geopedagogiku nebo ekopedagogiku.

Poslední skupinu parametrů tvoří hrozby a zranitelnost lokality. Kritérium 4.a se soustředí na existenci přirozených hrozeb vedoucích ke znehodnocení lokality, což může být reprezentováno např. existencí sesuvů na lokalitách, zarůstání lokalit apod. kritérium 4.b představuje existenci antropogenních hrozeb, které mohou být reprezentovány např. vandalismem, těžbou nebo znečištěním lokality. Poslední kritérium (4.c) je existující legislativní ochrana jakýchkoli složek lokality (mimo jiné např. přítomnost památného stromu, přítomnost technické nebo kulturní památky atd.)

Syntéza

Syntéza je posledním krokem v hodnocení. Podle výsledků inventarizace a hodnocení lze navrhnout využití lokality, posílit ochranu lokality, upozornit na rizika, která jsou spojena s využitím lokality, lze také navrhnout geodidaktické využití lokality. Součástí syntézy je i SWOT analýza, kde jsou zhodnoceny silné a slabé stránky lokality, hrozby aktuální (které mohou být důsledkem jak přirozených, tak antropogenních procesů) i hrozby potenciální (např. v případě zpřístupnění lokality), jsou uvedeny příležitosti k využití lokality.

Udržitelný cestovní ruch v geoparcích¹⁸

Doporučené aktivity udržitelného turismu a šetrné turistiky v projektech geoparků

V územích, která požívají zvláštní ochranu přírody a krajiny podle zákona č. 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny, vždy docházelo, dochází a bezesporu bude docházet i nadále ke konfliktu oprávněných zájmů ochrany přírody a krajiny a cestovního ruchu. To je dáno bezesporu atraktivitou zvláště chráněných území, která každoročně přitahují značné množství návštěvníků nejrůznějších kategorií a forem (turisté – pěší, cyklisté, motoristé, dále např. horolezci – metodika viz KUBLAK A KOL., 2014; vodáci, lyžaři apod.). Existují formy cestovního ruchu, které jsou k přírodě a krajině šetrné, a tak do jisté míry mohou na jedné straně přispět ke zmírnění uvedeného konfliktu. Na druhé straně to pak mohou být území, která se svojí atraktivitou vyrovnají územím chráněným, hojně navštěvovaným, a tudíž mnohde enormně zatěžovaným, a která by na sebe mohla alespoň část této zátěže tzv. „stáhnout“ a exponovaným územím ulevit.

Takovými územími mohou být **geoparky**. Zelený turismus a zvláště šetrná turistika jsou nedílnou součástí cestovního ruchu a mají bezesporu význam, resp. rozhodující vliv na udržitelný cestovní ruch, zákonitě spojený s dlouhodobě udržitelnou ochranou přírody a krajiny. Uvedené aspekty by měly směřovat k zachování nejenom historického, kulturního a architektonického dědictví, ale zároveň i přírodního a krajinného bohatství naší země budoucím generacím.

Území geoparků je možno považovat za téměř ideální a vhodná z pohledu tzv. „zeleného“, či „ekologického“ turismu, zvláště pak při uplatňování aktivit šetrné turistiky. Území geoparků mohou do určité míry např. odlehčit exponovaným a hojně navštěvovaným, tudíž enormně zatěžovaným maloplošným zvláště chráněným územím, ležícím uvnitř CHKO a NP.

To samozřejmě platí, pokud se v nich nacházejí, resp. jsou zde vytipována příslušná území a lokality, která dokážou být z hlediska svého významu, atraktivity a hodnot (přírodovědných, kulturních, historických, architektonických aj.) rovnocennými uvedeným exponovaným a zatěžovaným územím a současně pokud zde budou uplatňovány, resp. provozovány, aktivity šetrné turistiky. Šetrnou turistiku lze definovat následovně:

Šetrnou turistikou jsou takové aktivní formy CR, které jsou provozovány ohleduplně (šetrně) k životnímu prostředí, životní prostředí negativně neovlivňují a nemají na něj negativní dopady, popř. se tyto vlivy a dopady snaží v maximální možné míře eliminovat. Lze pak hovořit o tzv. „udržitelné turistice“ jako významné součásti udržitelného turismu.

V projektech vznikajících geoparků na území ČR by proto měly být v daném území již od samého začátku podchyceny, zmapovány a podporovány manažer-

¹⁸ Kap. byla zpracována na základě dokumentu „Udržitelný cestovní ruch v geoparcích“, zpracovaného RNDr. Karlem Brodským, Národní centrum šetrné turistiky, a to se souhlasem autora

sky i marketingově aktivity šetrné turistiky a obecněji také udržitelného CR, jehož koncept je ostatně základem konceptu geoparků. Mezi takovéto aktivity patří především pěší turistika, cykloturistika, ekoagroturismus, vodácká turistika a běžecké lyžování, i když i u nich je míra jejich udržitelnosti a míra dopadů na přírodní a socio-kulturní prostředí velmi závislá na způsobu jejich realizace (viz metodika AOPK ČR v KOL., 2011).

- 1) **Pěší turistika** je nejobvyklejší formou šetrné turistiky. Lze ji provozovat celosezónně a účastníka stojí relativně nejméně finančních prostředků, co se výbavy týče. Aby se stala šetrnou formou, nesmí být masová a soustředěná, ale spíše individuální, rozptýlená, na kvalitních cestách a alternativně zaměřená. Specifickou formou pěší turistiky je **inline bruslení**, jehož obliba výrazně roste a není jen záležitostí mladší generace. Podmínkou pro inline bruslení jsou dostatečně široké stezky s kvalitním povrchem, s přiměřeným převýšením a bezpečnou návazností (zejména křížení) tras pro inline bruslení na další stezky (inline brusle nemívají brzdy a pokud mají, je jejich brzdná dráha podstatně delší než u kol). Metodika značení pěších tras je uvedena v PÁSLER A KOL. (2013).
- 2) **Cykloturistiku** lze zařadit mezi jednu z nejrychleji se vyvíjejících forem. Ještě pořád ji lze zařadit jako sezónní formu (i když i vzhledem ke klimatickým podmínkám mírnějších zim v ČR je stále více provozována i v zimě). Účastník musí však již do vybavení investovat více financí nežli „pěšák“ (pořízení kola, oblečení a další speciální výbavy). Z hlediska šetrné formy platí víceméně to, co u pěší turistiky, aby ji bylo možné zařadit mezi šetrnou formu, tedy *nikoli masovost, ale rozptýlenost a individuálnost*. Pro stále se zvyšující oblibu cykloturistiky jsou dnes již některá exponovaná území přeplněna, dochází k množícím se střetům zejména s pěšími turisty, a proto stále více narůstají snahy kompetentních orgánů cykloturistiku v nejvíce exponovaných územích (zejména nejatraktivnější zóny ZCHÚ) buď úplně zakázat, nebo alespoň omezit a regulovat. Při plánování a projektování nových cyklotras a cyklostezek by mělo být již samozřejmostí jasné oddělení cyklisty a „pěšáka“ od ostatní motorové dopravy (cyklotrasy) a snaha alespoň vizuálně oddělit cyklistu od „pěšáka“ (cyklostezky). Důležité je také pamatovat (a propagovat) na ohleduplnost cyklistů k pěším, resp. pěší mají přednost před cyklisty. Podrobněji zpracovávají různé aspekty rozvoje cykloturistiky a cyklistiky obecněji různé metodiky: metodika vhodného rozvoje cykloturistiky (KOL., 2011), metodika značení cyklotras v České republice MARKVART A KOL. (2001) a PÁSLER A KOL. (2013), metodika „Cyklistická infrastruktura a její specifické aspekty“ (MARTINEK A KOL., 2008), metodika „Cyklistická doprovodná infrastruktura“ (MARTINEK – GALATÍK, 2010).

V poslední době vyznavači cyklistiky a cykloturistiky v ČR začínají využívat i tzv. **singltreky** (singltrekové tratě), což jsou jednosměrné úzké přírodní (lesní), rekreační cyklostezky, vinoucí se terénem a určené pro jednoho jezdce. Hlavní cílovou skupinou jsou cyklisté – milovníci jízdy v přírodě a v terénu, mimo asfaltové silnice a cesty. Singltrek je ale v podstatě určen každému milovníkovi cyklistiky, který chce plynout (a splynout) přírodním prostředím.

Od běžných lesních cest, stezek a pěšin se singltrek liší plánovanou a zkušenostmi ověřenou metodikou budování, která zajišťuje bezpečnou jízdu v terénu, minimální finanční nároky na budování a šetrnost k přírodě (vedení zejména po vrstevnici, vyhýbání se kořenům stromů, vhodná volba trasy vzhledem k místním povrchům; metodika viz KVASNIČKA – SLAVÍK, 2014; HERMOVÁ – SLAVÍK, 2014). Díky pečlivému trasování singltrek dokonale zapadá do přírody a je velmi bezpečný, protože cyklistům nedovoluje nabrat velkou rychlost. Důmyslné dělení obtížnosti zajišťuje, že singltrek je vhodný pro nedělní rodinnou vyjížďku i zábavu zkušeného bikera. Singltrek je zkrátka jen anglický název používaný na celém světě pro přírodní rekreační stezky. *Singltrek je dlouhodobě udržitelný*. Metodika singltreku byla vyvinuta s důrazem na minimalizaci vlivu na životní prostředí. Díky pravidlům stavby odolává erozi i vysoké zátěži, což je velmi ceněno v turisticky intenzivně využívaných oblastech. Je zajímavé, že právě ty prvky, které uživatelům poskytují radost z pohybu – vinoucí se profil a terénní nerovnosti – zároveň zajišťují ochranu před erozí a poškozením kořenových systémů. Singltrek má navíc pro ochranu přírody jednu velmi významnou vlastnost – přirozeně usměrňuje návštěvníky. Může „stáhnout“ návštěvníky z přírodně velmi citlivých oblastí, kde vysoký turistický provoz může působit poškození přírody. Jedná se však o samoregulaci. Turisté si jednoduše vyberou pěknou a zábavnou cestu, není potřeba plýtvat příkazy a zákazy. Propagátorem a realizátorem prvních singltreků v ČR (Jizerské hory) je Česká mountainbiková asociace (ČeMBA).

- 3) **Ekoagroturismus** (život a pomoc při hospodaření na domácích, rodinných farmách) je celosezónní forma CR, která zažívá v poslední době rozkvět. Ekoagrofarmy začínají přibývat na celém území ČR a o tuto formu šetrného turismu je stále více potenciálních zájemců. Jsou vyhledávány především menšími skupinami (rodiny s dětmi), které se ubytovávají přímo v domácím prostředí farmy. Hojně jsou využívány jízdy na koních, péče o domácí zvířata a pomoc při hospodaření na těchto farmách, kdy se účastníci seznámí s problematikou hospodaření ekofarem a jejich výrobní a produkční činností. Důležitou součástí prožitku návštěvníků je i konzumace a zakoupení biopotravin.
- 4) **Vodácká turistika** – sezónní forma turistiky (od jara do podzimu). Šetrná je tehdy, pokud není provozována masově a v exponovaných, hojně navštěvovaných lokalitách. Vodáckou turistikou je klasické sjíždění řek (zejména rodiny s dětmi) i sportovněji laděné (různé kluby, oddíly apod.), resp. v určitých případech i outdoorové aktivity (především rafting, možná i kaňoning). Měla by zde být opět určitá pravidla, zaměřená především na chování v přírodě. Z hlediska finanční náročnosti se jedná o vyšší náročnost (pořízení nebo zapůjčení lodí a plavidel, doprava a přeprava, další speciální výbava a oblečení). Vhodné je podpořit vytváření podmínek pro snížení dopadů – vybudování vhodně hustého zázemí dobře vybavených kempů (včetně dostupnosti palivového dřeva a kvalitních WC). Podrobněji zpracovává různé aspekty rozvoje vodácké turistiky metodika vhodného rozvoje vodácké turistiky (KOL., 2011).

- 5) **Běžecké lyžování** je udržitelnou formou CR, zejména pokud jde o lyžování turistické a rodinné a v méně exponovaných a méně známých lokalitách, které se dají objevovat. Problémem v ČR bývají sněhové podmínky. Z hlediska finanční náročnosti je třeba kromě běžeckých lyží s vázáním pořídit ještě elementární výbavu. Metodika značení tras pro běžecké lyžování je uvedena v PÁSLER A KOL. (2013).
- 6) **Existuje mnoho dalších forem šetrné turistiky a obecněji udržitelného turismu**, které již v současnosti existují, rozvíjejí se a ke kterým se mohou a v budoucnu nejspíše budou rozvíjet i další formy, resp. „odnože“ šetrné turistiky/ udržitelného turismu. Aby mohly být takové formy nazvány „alternativními“ nebo šetrnými, nezbytným předpokladem je, že musí splňovat předpoklady pro definici uvedenou výše. Především se musí jednat o tzv. „rozptýlenou“ formu (v protikladu k „masové“ formě). Z možných dalších forem šetrné turistiky/ udržitelného turismu lze vyjmenovat a stručně charakterizovat následující aktivity (lze definovat podle oborů zájmu nebo činností apod.):
- a. **hipoturistika** je specifická forma šetrné turistiky, k jejímuž provozování je potřeba zvíře, které opravdu dlouho provází člověka na jeho cestách po světě; to zvíře se jmenuje *kůň* ... Jde o poněkud nákladnější forma šetrné turistiky, zatím je v ČR v plenkách a ještě pořád se spíše jedná o atrakci, nežli o formu turistiky. To se ale začíná rapidně měnit a vznikají další hipostezky (např. z Maříže do Nové Říše a Telče). Tam, kde je tato forma šetrné turistiky běžná (např. Island), si zájemce přes recepční nebo jinou odpovědnou osobu vybere trasu v sedle na několik dní či na dva týdny. Přijede pro něj mikrobuse a doveze jej na základnu, kde dostane koně. Nanosí mu na hromadu vybavení od sedla po vaky a může vyrazit s tím, že má zajištěno všechno od péče o zvíře až po ubytování... Hipoturistiku lze již dnes považovat za celosezónní formu – zimní projížďky na saních - klasická ruská „trojka“, hiposkijöring, i klasické zimní vyjížděky v sedle koně. Hipoturistika má i příznivý vliv na zdraví a na rehabilitaci handicapovaných osob (hipoterapie). Podrobněji zpracovává různé aspekty rozvoje hipoturistiky metodika vhodného rozvoje hipoturistiky (KOL., 2011) a výstupy projektu o hipoturistice (ANDRLOVÁ A KOL., 2004), značení hipostezek zpracovává metodika „Metodika značení jezdeckých stezek“ (KERUMOVÁ – MARKVART, 2003) a metodika KČT (PÁSLER A KOL., 2013).
 - b. **kulturní, kulturně archeologický, kulturně architektonický turismus** je zaměřen především na místní kulturní, kulturně archeologické nebo kulturně architektonické zajímavosti, památky nebo dědictví. Má velký prostor v objevování nových pomístních, dosud neznámých fenoménů v uvedených oborech, včetně méně známých, nebo úplně neznámých.
 - c. **historický, historicko-vojenský turismus** je zaměřen především na historii a historické události daného místa nebo oblasti (regionu), příp. i na historicko-vojenské (válečné) události. Uvedených zajímavostí je v rámci ČR nepřeberné množství. V poslední době se např. poměrně dost zájemců vydává po stopách Prusko-rakouské války a jejích událostí v r. 1866 (znovu

objevovaná a obnovovaná místa, památníky, muzea, pořádané akce v okolí Hradce Králové, Trutnova, Náchoda, České Skalice apod., nejvíce v severovýchodních Čechách), zajímavé jsou např. i stopy a vzpomínky na napoleonské války a vpád napoleonských vojsk do Čech na počátku 19. stol. (srpen, září 1813) především v severních Čechách na Ústecku v okolí Varvažova, Chlumce a Přestanova

- d. **folklórní nebo národopisný turismus** je zaměřen především na místní zvyky, tradice a obyčeje (jarmarky, trhy, vinobraní, masopusty, tradiční poutě, křížové cesty a další akce, připomínající místní tradice a zvyky apod.). Tato forma CR rovněž v poslední době zažívá konjunkturu, ale je třeba dát pozor - některé akce přerůstají do masovosti a mají již málo společného s udržitelným CR. Blíží se spíše k akcím a formám „nešetrné“, resp. „masové“ turistiky.
- e. **železniční turismus** je zaměřen na železnice, cestování po železnici, poznávání železnic a vlaků jako technických a historických památek. Lákavé je hlavně cestování vlaky taženými historickými parními lokomotivami (nostalgické jízdy) a poznávání historických parních lokomotiv a historických jídelních, salónních a dalších vozů. Obdobně se rozvíjí širší segment nostalgického turismu (jízda historickými loděmi, retro restaurace aj.).
- f. **turismus za technickými památkami** je zaměřen především na historické technické památky a technická díla. Jako příklad lze uvést technická vodní díla (přehrady, plavební kanály, mlýny, elektrárny...), nebo např. historické automobily a motocykly a historický automobilismus, nebo různá další technická díla, postavená nebo vybudovaná našimi předky. Jeho součástí může být významný retro aspekt.
- g. **regionální nebo oblastní (krajový) turismus** - tato forma je zaměřena na *poznávání a objevování specifík celého regionu, o přírodu, krajinu i další regionální charakteristiky a originality*. Z těch specifík zde lze vyjmenovat třeba formy zaměřené na *sklářství a sklářské tradice*, především drobná domácí výroba - mačkání, navlékání perlí a korálů, výroba skleněných figurek, vánočních ozdob, ale i drobná podniková - průmyslová výroba hutního skla a výrobků v soukromých sklárnách a podnicích, broušení a rytí, malování skla apod. Dále to může být *vinařství a vinařské tradice, soukromé zemědělství a zemědělská prvovýroba* vesměs *ekologická*. Obě jmenované formy se dají spojit třeba s *cyklistikou* a s *ochutnávkami* apod. Dalšími specifiky mohou být např. *těžba a zpracování specifických nerostných surovin* (staré stopy po dobývání uhlí, některá nechráněná nebo neznámá naleziště - pozor, ta jsou chráněna „ze zákona“, takže pouze dívat a ne „nalézat“!). Existuje mnoho starých opuštěných lomů, dolů a lokalit, které lze na výletech „objevit“ a pokud je průvodcem fundovaný znalec (geolog, nebo místní „pábitel“, který „všechno ví a všechno zná“), pak takový výlet na kole, nebo nejlépe pěšky, může poskytnout celoživotně nezapomenutelné nádherné zážitky z takovéto výpravy. Tyto zážitky lze

vyprávět všem známým a dětem (pokud je ovšem návštěvník nevezme s sebou ...) a zcela jistě se do těchto míst bude vracet. Problémem pro destinační management území může být snaha taková území co nejdéle uchovat pouze pro sebe a své nejbližší a nebudou je chtít komercializovat pro masovou návštěvnost. Zcela nezapomenutelné zážitky může přinést rovněž vyzkoušení si práce zlatokopů, tzn. *rýžování* (šlichová prospekce) v nějakém toku (opět samozřejmě nejlépe mimo chráněná území, třeba v nějakém menším potoce poblíž bydliště), k čemuž není třeba mít ani pravou rýžovací misku. Postačí něco z „domácího“ nádobí – třeba kuchyňského (starší pánev), nebo zednického (ruční fanka apod.) pro čekající překvapení v podobě toho, co se dá v obyčejném potoce nalézt (to už ale trochu souvisí s další formou – *montanistikou*).

- h. **potápění** je samozřejmě atraktivnější v přímořských destinacích, ale začíná se rozvíjet i v ČR. Je náročnější na specializované vybavení i na instruktáž a také samozřejmě na konkrétní lokality (ať již u moře, nebo v ČR), kde je možno se potápět. Udržitelnost je podmíněna zachováváním pravidel při kotvení lodí (zejména na korálových útesech) a při pohybu potápěčů nad mořským dnem.
- i. **montanistika** je formou CR, u níž je motivací účasti návštěva hornických oblastí a nalezišť s možnostmi sběru minerálů, hornin a zkamenělin, poznání zajímavých technických a historických zařízení pro těžbu minerálů a hornin, amatérské rýžování zlata (např. řeka Otava, Blanice). Součástí bývají často doprovodné country programy.

V projektech geoparků by se nemělo zapomínat na nejohroženější skupiny občanů v naší společnosti, kterými jsou **handicapovaní** občané a **senioři**, samozřejmě **včetně** jejich **asistencí**. Je zásadní a velmi důležité, aby (budoucí) management geoparku již **ve stádiu přípravy projektu** geoparku měl představy o řešení (celého) území geoparku z pohledu uvedených skupin, tj. obecně především **řešení bezbariérovosti celého území**. Z tohoto pohledu lze doporučit, aby management geoparku poměrně jasně působil zejména na podnikatelské subjekty a aktivity v území a rovněž i na úřady a instituce. Není důsledným řešením, když pro handicapované a seniory budou zpřístupněny pouze některé části území, pouze části tras, pouze některé objekty a pouze některé dopravní prostředky a jiné zpřístupněny nejsou. Smyslem bezbariérového zpřístupnění území geoparku musí být snaha zpřístupnit území těmto skupinám plnohodnotně, resp. v maximálně možné míře. Samozřejmostí by měl být přístup do veřejných budov a objektů (úřady, divadla, kina, WC příp. obecní restaurace a ubytovny ...) a veřejných dopravních prostředků (autobusy, vlaky, příp. trolejbusy, tramvaje apod.). V soukromém podnikatelském sektoru by mělo dojít správným působením managementu geoparku (někdy popř. v součinnosti s příslušnými úřady a institucemi veřejné správy) k řešení bezbariérového přístupu u podnikatelských subjektů, které provozují nejrůznější aktivity (především stravovací a ubytovací, vč. přístupu na WC, ale i u všech dalších

aktivit a atraktivit). Z hlediska existujících (stávajících) tras v území se snažit o jejich maximální zpřístupnění (zde se asi nepodaří stoprocentní přístup všude), postupně a po etapách tak, aby handicapovaní spoluobčané a senioři mohli vychutnat plnohodnotný zážitek lidí zdravých, mladých a krásných... Pokud v území geoparku budou plánovány nové turistické (výletní) trasy, je třeba vždy pamatovat na jejich úplnou bezbariérovost a zajistit plnohodnotné zpřístupnění atraktivit území těmto spoluobčanům. Přitom je samozřejmě třeba pamatovat na doprovod a asistenci. Většinou se bude jednat jak při plánování a projektování, tak i při vlastní realizaci, o vynaložení větších finančních částek na takovéto trasy a stezky (a i další projekty, např. rozhledny, vyhlídky) a jejich zabezpečení, ale je to cesta do kulturní a civilizované Evropy. Naši handicapovaní spoluobčané a senioři, pokud vůbec kdy měli nějaké asistenty nebo doprovod, byli dlouho zavíráni doma, a tak trávili většinu svého života mezi čtyřmi stěnami svých domovů a bytů. V této problematice má naše občanská společnost (a my všichni jako její součást) hodně co napravovat a dohánět.

Terminologický slovník a zavedené zkratky

Odborná terminologie využitá v souboru metodik vychází z terminologických podkladů k metodikám a z *Výkladového slovníku cestovního ruchu* (ZELENKA – PÁSKOVÁ, 2012), kde lze nalézt i další relevantní pojmy. K pochopení problematiky jsou potřebné zejména tyto pojmy: certifikát/status národního geoparku; fundraising; geoexpozice; geologie, geologické obory (též uváděno jako geovědy); geopark; geoprůvodce (georanger); geostezka; interpretace; kandidátský geopark; aktér CR; krajinné dědictví; nejlepší praxe; prezentace; Rada národních geoparků (RNG); revalidace; řídící orgán geoparku; Síť národních geoparků.

V souboru metodik jsou využívány tyto zkratky ,a případně další, v textu zavedené):

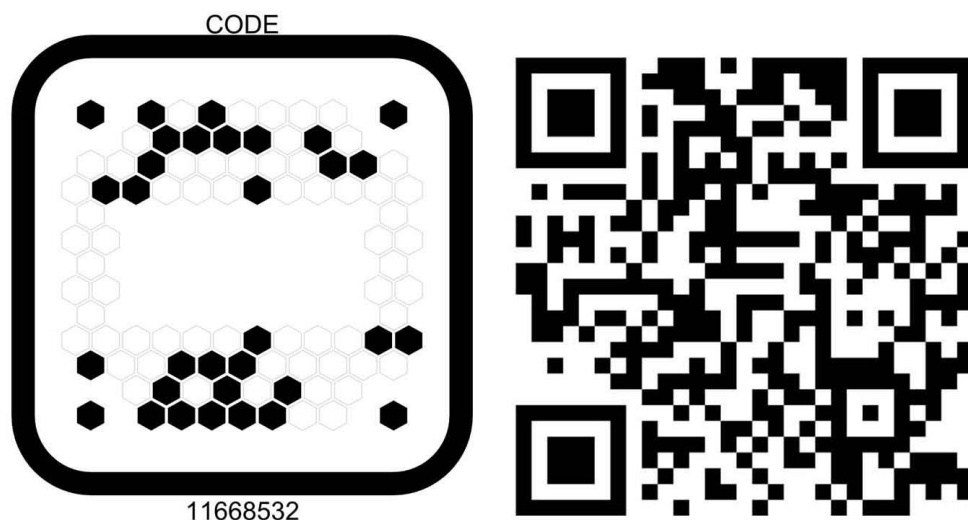
- AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
- CR – cestovní ruch
- EVVO – environmentální výchova, vzdělávání a osvěta
- GIS – geografický informační systém
- GP – geopark
- GPS – globální polohovací systém (resp. zařízení na jeho využívání), konkrétní satelitní navigační systém, provozovaný Ministerstvem obrany USA
- GSM – celosvětový standard pro mobilní telefony
- ICT – informační a komunikační technologie (z angl. Information and Communication Technology)
- IS – informační systém
- KČT – Klub českých turistů
- KG – kandidátský geopark
- LBS – lokálně kontextové služby (z angl. Location Based Services)
- MAS – místní akční skupina
- MMR ČR – Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
- MŽP ČR – Ministerstvo životního prostředí České republiky
- NG – národní geopark
- PDA – přenosný kapesní počítač, palmtop (personal digital assistant)
- RNG – rada národních geoparků
- TIC – turistické informační centrum
- ZCHÚ – zvláště chráněné území (velkoplošná národní parky a chráněné krajinné oblasti a maloplošná, např. přírodní rezervace)

Následující pojmy jsou zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a dalších, u jednotlivých pojmů uvedených zdrojů.

- 1) **Aktéři CR** zahrnují v geoparku zejména jeho návštěvníky, místní obyvatele, veřejnou správu, organizace cestovního ruchu, aktuální i potenciální investory, dobrovolníky, vlastníky půdy a nemovitostí, nevládní organizace, environmentální aktivisty, společnosti destinačního managementu, vzdělávací a výzkumné instituce, privátní sektor, média a regionální rozvojové agentury.

Pokud je geopark situován ve zvláště chráněném území, je významným aktérem CR také management zvláště chráněného území. Pro efektivní management geoparku je klíčové volit vhodnou míru, vhodné načasování a zajištění stálého zapojení aktérů CR do rozhodovacích aktivit a rozvoje produktů CR, vhodný způsob jejich motivace a komunikace s nimi.

- 2) **BeeTagg** je technologie pro interaktivní propojení mobilního zařízení s Internetem a je druhem lokálně kontextové služby. Po sejmutí (nejčastěji nafocení mobilním telefonem resp. jiným mobilním zařízením, např. PDA) speciálního obrázku ve formě dvourozměrné mozaiky BeeTagg kódu (Obr. 44) je aktivována akce – propojení na určitou webovou stránku, nebo zaslání obrazové či textové informace na displej mobilního telefonu, což je vždy vztaženo k danému místu. Na rozdíl od podobného QR kódu (Obr. 44) ho lze pro propojení s webem využít i na mobilním telefonu bez fotoaparátu, a to vložením doprovodné textové informace doplňující vlastní kód do telefonu. Rozšiřují se aplikace BeeTagg v cestovním ruchu, kterou je zejména vytváření virtuálních naučných stezek v chráněných územích a geoparcích (v ČR např. Český ráj) a prohlídkových tras ve městech propojením několika stanovišť vybavených BeeTagg, a to bez vizuálního znečištění přírodní i městské krajiny. Předávaná informace může být jednoduše uzpůsobena uživateli – nabídka několika kódů podle segmentu uživatele (např. děti, dospělí, odborníci) – a snadno aktualizována. Zavedení nevyžaduje vysoké náklady.



Obr. 44 Ukázka Beetag (vlevo) a QR-kódu (vpravo). Zdroj: BEETAGG (2013) a QR-CODE (2013)

- 3) **benchmarking** je jeden z marketingových nástrojů, spočívající v porovnávání kvality produktů nebo činností (procesů) vlastní organizace s konkurenčními produkty a konkurenčními organizacemi. Pro srovnání se nejčastěji vybírají špičkové produkty a organizace z oboru, resp. z jiných oborů (srovnávání oborově nespecifických procesů, produktů) a jeho cílem je zvýšení kvality a efektivity managementu i marketingu a zvýšení konkurenceschopnosti.

- 4) **certifikace** je proces ověření prokazující, že náležitě identifikovaný produkt, postup, kvalifikace pracovníka nebo služba jsou ve shodě s předepsanou normou nebo jiným normativním dokumentem, resp. ve shodě se specifikovanými požadavky (podle NČSN, 2007). V cestovním ruchu se certifikuje kvalita poskytovaných služeb CR a zařízení cestovního ruchu (ubytovací zařízení, stravovací zařízení aj.), produktů CR (např. Cyklisté vítáni, Prázdniny na venkově), destinací CR (např. Evropská charta pro udržitelný cestovní ruch v chráněných územích spravovaný organizací EUROPARC, národní geopark, Evropský geopark pod patronací UNESCO), dosažení kvalifikačních požadavků (průvodce CR, místní průvodce aj.), splnění environmentálních požadavků a dodržení originálních postupů a místa původu (viz značení místních výrobků a služeb). Certifikace jsou zpravidla dočasné, revalidované v intervalech nejčastěji 1 – 5 let. Certifikace je významným marketingovým nástrojem a součástí image provozované služby, zařízení či destinace cestovního ruchu, jsou i tzv. dobrovolným nástrojem ochrany životního prostředí a projevem environmentální odpovědnosti.
- 5) **crowdfunding** je nástroj na komunitní a nadšenecké financování projektů. Projektový tým vyhlásí svůj záměr a nabídne rozmanité odměny pro různě štědré dárce (často symbolického charakteru). Crowdfunding je tak zároveň marketingovým výzkumem, zdrojem financí i propagací projektu. V případě, že se nepodaří nashromáždit dostatečné množství prostředků (projekt je veřejností zamítnut a nelze jej uskutečnit), vrací se vložené částky v plné výši.
- 6) **e-learning** je proces vzdělávání, založený na mnohostranném využití ICT a zahrnující zpřístupnění studijních materiálů, jejich aktualizaci, propojení externích informačních zdrojů, komunikaci tutorů (vyučujících) se studenty kursů, testování znalostí, skupinovou komunikaci a další nástroje. Studijní opory e-learningu mohou být online i offline (např. DVD s nahrávkami přednášek, případových studií). Pro online opory se využívají propracovaná studijní prostředí (LMS – Learning Management System, komerční produkty jako je Blackboard, Adobe Connect, Fronter a nekomerční – např. Moodle), strukturované učební texty, knihovny vzdělávacích objektů, videokonference, nově i wiki zdroje a virtuální světy (např. Secondlife pro virtuální semináře).
- 7) **Evropský geopark pod patronací UNESCO** je území, které reprezentuje geologické dědictví Evropy a disponuje strategií udržitelného rozvoje. Geopark má jasně definované hranice a zahrnuje dostatečně velkou a osídlenou oblast, která umožňuje prosazovat udržitelný rozvoj a naplňovat poslání geoparků. Evropský geopark zahrnuje geotopy, které jsou výjimečné z hlediska vědeckého zkoumání, estetické hodnoty, osvětového využití a reprezentují geologické dědictví Evropy. Tyto lokality jsou vzájemně propojeny systémem značených, veřejně přístupných geologických (geostezek) a dalších naučných či turistických stezek. Většina lokalit prezentovaných v rámci evropského geoparku je součástí geologického dědictví, které doplňují ekologické, archeologické, paleontologické, montanistické, historické, etnografické a kulturní atraktivity. Evropské geoparky tvoří Síť Evropských geoparků. Řídící subjekt Evropského geoparku je oprávněn užívat a certifikát

Evropského geoparku, kterým prokazuje, že jde o území rozvíjející se v souladu s principy Charty Evropských geoparků. Postup získání certifikátu je uveden na internetových stránkách Sítě evropských geoparků (www.europeangeoparks.org). O splnění podmínek získání certifikátu rozhoduje Koordinační výbor Sítě Evropských geoparků a certifikát uděluje řídicímu subjektu koordinátor Evropských geoparků. Jeho stěžejní ekonomickou a vzdělávací aktivitou je geoturismus a návazné podnikatelské aktivity např. v ekologickém zemědělství a uměleckém řemesle.

- 8) **geologická expozice** (též geoexpozice) je výstava lokálních a regionálních hornin a minerálů, opatřená stručnou a ilustrativní interpretací. Může být instalována v interiéru (typicky v návštěvnickém centru geoparku), může mít i formu okružní naučné mikrostezky s interpretačními panely a případně doplněné i altánem s interpretačními panely, nebo modely geologických jevů.
- 9) **geologické dědictví** je část přírodního bohatství, která souvisí s geologickými procesy odehrávajícími se na Zemi v minulosti, zahrnující geologické, geomorfologické útvary, geologické jevy podávající informace z rozmanitých geovědních disciplín (Obr. 45). Geologické dědictví může být primárním důvodem návštěvy destinace (např. Český ráj, České Švýcarsko, Adršpašsko-teplické skály, Island, horské oblasti Bolívie, Peru, alpské země).



Obr. 45 Geologické dědictví v geoparku Sobrarbe, Španělsko. Foto: M. Pásková

- 10) **geopark** (ve schématech též „GP“) je území, na němž se nalézají geologické dědictví na místní, regionální, národní, evropské či jiné kontinentální a globální úrovni. Tímto dědictvím na dané geografické úrovni výjimečným z hlediska vědeckého zkoumání, estetické a/nebo spirituální hodnoty či osvětového využití, jsou například skalní města, krasová území, archeologická, paleontologická naleziště, vulkanické jevy, staré doly, hutě, atd. Geopark disponuje strategií udržitelného rozvoje, má jasně definované hranice a zahrnuje dostatečně velkou a osídlenou oblast, která umožňuje prosazovat udržitelný rozvoj a naplňovat poslání geoparků. Geotopy na území geoparku jsou vzájemně propojeny systémem značených, veřejně přístupných geologických stezek (geosteze) a dalších naučných či turistických stezek. Na vybraných místech mohou být instalovány geologické expozice či 3D modely a další interpretační infrastruktury. Většina lokalit prezentovaných v rámci geoparku je součástí geologického dědictví, které doplňují ekologické, archeologické, montanistické, historické, etnografické a další kulturní atraktivity. Jeho stěžejní ekonomickou a vzdělávací aktivitou je geoturismus a podnikatelské aktivity např. v ekologickém zemědělství a uměleckém řemesle. Posláním geoparku je ochrana, výzkum, prezentace, interpretace, popularizace a udržitelné využívání geologického dědictví. Smyslem geoparku je přiblížení geologického dědictví jeho obyvatelům a návštěvníkům. Geopark vzniká na základě iniciativy místních aktérů ČR. Místní obyvatelé jsou v maximální míře zapojeni do aktivit geoparku.
- 11) **geoprůvodce** (georanger) je vyškolený průvodce, který je schopen seznámit návštěvníky s územím formou zážitků, aktivního zapojení návštěvníků, příběhů a tím přispívat k jejich vzdělávání. Podle ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) je typem specializovaného průvodce, dalšími jsou horský vůdce, sportovní instruktor, regionální nebo místní průvodce (např. průvodce po Praze, po chráněných územích), průvodce přírodou, průvodce na hradech a zámcích, v muzeích, galeriích atd. Jeho aktivity odpovídají odbornému průvodci, který podává návštěvníkům odborný výklad zejména o geologických jevech, kultuře, historii, atraktivitách ČR, hudbě, místní kuchyni aj.
- 12) **geostezka** (též geologická stezka) je tematická naučná stezka pro pěší či cykloturisty, zaměřená na geologické a báňsko-historické dědictví a zpravidla instalovaná v geoparcích za účelem prezentace a interpretace geologického dědictví krajiny a jejích vybraných geotopů a dalších krajinných zajímavostí. Představuje atraktivitu geoturismu, bývá vybavena výkladovými tabulemi (pokud možno horizontálního charakteru – kamenné sokly atd. nekomplikující výhled do interpretované krajiny), nebo pouhým vizuálním označením jednotlivých zastavení, jejichž atraktivity jsou popsány pomocí Bee tagg (resp. QR kódů) či ústně interpretovány místním geoprůvodcem, jenž je certifikován řídícím subjektem daného geoparku. Geostezku lze také pojmut jako kombinaci předchozích způsobů prezentace a interpretace. V ČR jsou geostezkou např. Naučná stezka Zlatý kůň (geopark Joachima Barranda), Riegrova stezka a další geostezky v NG Český ráj, Hornická naučná stezka v Kutné Hoře, Naučná hornická stezka Zlatý Chlum a na česko-polském pomezí Sudetská

geotrasy (Geostrada Sudetska). Několik příkladů z dalších zemí: v SRN "Volcano Route" v NP "Eifel", v USA rozsáhlá geostezka Ice Age Floods National Geologic Trail na územích států Montana, Idaho, Washington a Oregon, na Velikonočním ostrově geostezka o vytváření pukao – pokrývek hlavy soch moai. Doplněno podle PETRÁNEK A KOL. (2011).

- 13) **geotop** (z řečtiny Gé = země; topos = místo) je geologický útvar neživé přírody, který je schopen zprostředkovat znalosti a informace o vývoji Země a vzniku života na Zemi. Zpravidla je to geologicky zajímavá lokalita, která představuje významnou součást geologického dědictví, přičemž se současně jedná o atraktivitu geoturismu. Zahrnuje odkryvy hornin, zvláště těch, kde se nacházejí fosilní půdy, nerosty zvláštního zájmu, zkameněliny rostlin a živočichů, stejně jako jednotlivé přírodní jevy a jedinečné krajinné fenomény. Patří mezi ně především skalní výchozy, jeskyně, vodopády, krátery sopek, skalní okna, věže, brány a města, staré důlní štoly a naleziště zkamenělin a minerálů, minerální prameny atd., prezentované a interpretované především na území geoparků, kde bývají často propojeny v rámci geostezek.
- 14) **geoturismus** (též geologický cestovní ruch) je forma udržitelného CR, založeného na poznávání Země (Gé, Gaia) a jejího vývoje pomocí aktivního prožitku geologicky zajímavé krajiny s významným geologickým dědictvím. Hlavními atraktivitami geoturismu jsou tzv. geotopy, zpravidla interpretované pomocí geostezek, přičemž současně jsou interpretovány všechny navazující fenomény krajiny včetně biologických a kulturních aspektů. Geoturismus se vyznačuje profesionálním populárně odborným výkladem a/nebo animací geoprůvodce a probíhá zejm. v geoparcích, např. v krasových oblastech, ve skalních městech, v paleontologicky zajímavých územích a bývalých hornických oblastech. Typickými geoturistickými aktivitami jsou např. montanistika, pěší turistika formou exkurze s odborným výkladem certifikovaného průvodce, amatérské rýžování zlata, georafting (rafting s poznáváním procesů a jevů vývoje Země, zpravidla s výkladem), geocaching, poznávání kulturní historie krajiny (návštěva archeoskanzenů, ekomuzeí, řemeslných dílen, degustace a nákup místních produktů atd.). Geoturismus posiluje místní identitu a podporuje místní produkci, rozvíjí místní znalosti a know-how (spolupráce s regionálními akademickými pracovišti) a podporuje používání regionálního značení místní produkce. Významné postavení má v geoparku podpora rozvoje původních obyvatel.
- 15) **Globální síť geoparků podporovaná UNESCO** (též Globální síť národních geoparků podporovaná UNESCO) je síť shromažďující geoparky již téměř všech kontinentů, které jsou certifikované buď v rámci dané kontinentální sítě geoparků (prozatím Síť Evropských geoparků podporovaných UNESCO) nebo regionální divize Globální sítě na základě tzv. Madonské deklarace, nebo přímo v rámci Sítě globálních geoparků (sídlo Čína).
- 16) **Charta národních geoparků České republiky** je základní ideový dokument sítě národních geoparků, vyjadřující jejich poslání a principy. Mezi ně patří zejména prezentace a propagace krajinného dědictví na základě

principů udržitelného rozvoje, rozvoj a podpora geoturismu, prosazování racionální ochrany, zemědělství, tradičních řemesel a dalších původních hospodářských aktivit, propagace poznávání a zachování charakteru území v jeho celku, upevňování vazeb obyvatel ke krajině, spolupráce s místními podniky, propagace a podpora nových aktivit spojených s geologickým dědictvím, spolupráce s ostatními národními geoparky, podpora environmentální výchovy a vzdělávání, vědeckého výzkumu v naukách o Zemi, úsilí o uchování geologického dědictví a zákaz podílení se na komerčním prodeji vzácných geologických předmětů (zejm. minerálů a zkamenělin).

- 17) **interpretace** je v cestovním ruchu výklad, ucelené sdělení či jiná aktivita, objasňující návštěvníkům zejména podstatu, vývoj a význam jevů, procesů a objektů, které zpravidla tvoří atraktivitu CR či její součást. Má několik různých funkcí: zvýšení úrovně znalostí návštěvníků o destinaci včetně porozumění místní kultuře, historii, vývoji i tvarosloví krajiny apod., umocnění prožitku návštěvníků a snížení jejich ekologické stopy, environmentální bubliny a vede k optimalizaci dopadu jejich chování na kvalitu života a životní styl místní komunity. Typickou interpretací v geoparcích je výklad místního průvodce či geoprůvodce, výklad v hornickém muzeu, bývalém či funkčním lomu, štole, jeskyni, vyhaslé sopce či v blízkosti aktivní sopky, simulace síly a projevů zemětřesení a dalších geologických jevů i procesů v návštěvnických centrech, 3D filmy o vývoji Země, audioprůvodce, vzdělávací přednáška o geoparku, výklad v informační brožůře či na webové stránce geoparku, interpretační panel, výklad propojený na BeeTagg či QR kód atd. Podle BENDER – EDMONDS (1992) interpretace nemá pouze vzdělávací a výchovný efekt, ale také přispívá k posilování či dokonce tvorbě pozitivních emocí a vztahů k interpretovaným fenoménům. Současné interpretační metody v geoparcích se proto nevyhýbají umění, hrám či gastronomickým prožitkům (např. geocaching, koncerty v jeskyních, gurmánský CR ve spojení s naučným programem). Interpretace je zásadní součástí geoturismu.
- 18) **interpretační infrastruktura** jsou fyzická zařízení a jejich součásti, technologie a prostory, které slouží nebo mohou být využity pro interpretaci a prezentaci atraktivit CR, geologického (obecně přírodního) a kulturního dědictví, krajiny apod. Její součástí mohou být návštěvnická centra, naučné stezky včetně virtuálních, interpretační panely, informace v terénu propojené na web pomocí BeeTagg a QR kódů a audioprůvodci.
- 19) **kandidátský geopark** je území připravující se na získání certifikátu národní geopark, které o udělení certifikátu již oficiálně požádalo a následně bylo Radou národních geoparků vyzváno k přípravě nominační dokumentace pro získání certifikátu národní geopark. Pokud území udělení certifikátu národního geoparku nedosáhne do 5 let od data uvedeného v žádosti, ztrácí přechodný statut kandidátský geopark. Poté již není možné žádost opětovně podat.
- 20) **lokálně kontextové služby** (též LBS, informace založené na poloze; zkr. z angl. Location Based Service, LBS) je souhrnné označení služeb, které jsou

dostupné prostřednictvím mobilního zařízení (mobilní telefon, PDA, zařízení GPS aj.) a jsou současně schopny zjistit informace o aktuální poloze uživatele (přesněji mobilního zařízení) a vzhledem k této poloze poskytnout dodatečnou informaci, resp. službu. GPS zařízení ve spojení s mapovými podklady a případně i GIS informacemi patří do kategorie LBS, stejně jako mobilní telefon vybavený SIM Toolkit kartou a využívající vlastností sítě GSM či modul GPS pro zjištění polohy.

- 21) **místní průvodce** je průvodcem cestovního ruchu, který nejčastěji jako místní obyvatel je zpravidla zaškolen a specializován na provázení v konkrétní lokalitě a je schopen podat odborný výklad. Může provázet po kulturní či přírodní atraktivitě CR, může být specializován na určitý typ výkladu (např. průvodce po geoparcích). V ČR působí místní průvodci na Graselových stezkách, v geoparku Český ráj a v Českém krasu, na Šumavě a v dalších destinacích.
- 22) **národní geopark** je území, které reprezentuje geologické dědictví České republiky a disponuje strategií udržitelného rozvoje. Geopark má jasně definované hranice a zahrnuje dostatečně velkou a osídlenou oblast, která umožňuje prosazovat udržitelný rozvoj a naplňovat poslání geoparků. Národní geopark zahrnuje geotopy, které jsou výjimečné z hlediska vědeckého zkoumání, estetické hodnoty, osvětového využití a reprezentují geologické dědictví státu. Tyto lokality jsou vzájemně propojeny systémem značených, veřejně přístupných geologických (geosteze) a dalších naučných či turistických stezek. Většina lokalit prezentovaných v rámci národního geoparku je součástí geologického dědictví, které doplňují ekologické, archeologické, paleontologické, montanistické, historické, etnografické a kulturní atraktivity. Národní geoparky tvoří Síť Národních geoparků, která je koordinována Radou národních geoparků. Řídící subjekt národního geoparku je oprávněn užívat certifikát národního geoparku, kterým po dobu jeho platnosti (4 roky, poté vždy podmíněno revalidací) prokazuje, že jde o území rozvíjející se v souladu s principy Charty národních geoparků České republiky. Postup získání certifikátu je upraven příslušnou směrnicí Ministerstva životního prostředí České republiky. O splnění podmínek získání certifikátu rozhoduje Rada národních geoparků. Certifikát uděluje řídícímu subjektu národního geoparku ministr životního prostředí.
- 23) **návštěvnické centrum** (též interpretační centrum) je expozice zpravidla s modely, fotografiemi, přírodními a kulturními artefakty, doplněná různými druhy audio a videoprezentací a umístěná v budově a na okolních prostranstvích, jejímž účelem je zaujetí, poučení a vzdělávání návštěvníků. Návštěvnická centra jsou součástí interpretační infrastruktury a mohou být doplněna venkovní expozicí, v geoparcích typicky geologickou expozicí, resp. na návštěvnické centrum navazující naučnou geostezkou. Typickou expozicí návštěvnického centra je vysvětlení přírodních procesů, návštěvnická centra často využívají ekoarchitekturu a ekodesign a měla by být postavena z místních materiálů.

- 24) **návštěvnické centrum** (též interpretační centrum) je expozice zpravidla s modely, fotografiemi, přírodními a kulturními artefakty, doplněná různými druhy audio a videoprezentací a umístěná v budově a na okolních prostranstvích, jejímž účelem je poučení a vzdělávání návštěvníků. Typickou expozicí návštěvnického centra je vysvětlení přírodních procesů, návštěvnická centra využívají ekoarchitekturu a ekodesign. Návštěvnická centra jsou součástí interpretační infrastruktury a mohou být doplněna venkovní expozicí. V chráněných územích vznikají v ČR specifická návštěvnická centra – Domy přírody.
- 25) **průvodce přírodou** je průvodce, který se specializuje na výklad živé i neživé přírody včetně kulturní krajiny. Působí v ekoturismu a geoturismu zejména v chráněných územích, biosférických rezervacích a geoparcích. Certifikát průvodce přírodou uděluje MŽP ČR prostřednictvím expertních akreditovaných institucí (orgánů), které mohou kromě vlastního přezkoušení zájemcům poskytnout i vzdělávací kurz.
- 26) **Rada národních geoparků České republiky** je rada složená ze specialistů v geologických oborech zaměřených jak na výzkum, ochranu, prezentaci i propagaci geologického dědictví, tak i na udržitelný rozvoj a geoturismus. Tato skupina odborníků je poradním orgánem ministra životního prostředí ČR v záležitostech vzniku a rozvoje národních geoparků a dohlíží na naplňování Charty národních geoparků České republiky jednotlivými národními geoparky. Hodnotí potenciál území kandidujících na titul národní geopark a poskytuje konzultace řídicím orgánům geoparků při jejich přípravě na certifikaci geoparku.
- 27) **Sít' Evropských geoparků** je společenství Evropských geoparků pod patronací UNESCO, které je řízeno Koordinačním výborem v čele s koordinátorem a vicekoordinátorem. V polovině roku 2013 sestávala síť z 58 geoparků na území 19 evropských států, včetně NG Český ráj. Cílem sítě je koordinace činnosti členských geoparků pro zvyšování jejich kvality, kvality vzájemné spolupráce i synergických výsledků. Je makroregionální obdobou Sítě národních geoparků.
- 28) **Sít' národních geoparků České republiky** sdružuje všechny národní geoparky České republiky, kterým byl na základě doporučení (návrhu) Rady národních geoparků udělen ministrem životního prostředí certifikát národní geopark. V roce 2013 měla tato síť národní geoparky: NG Český ráj (zároveň je i Evropským geoparkem pod patronací UNESCO), NG Egeria (Karlovarský kraj), NG Geoloci (Tachovsko) a NG Železné hory.
- 29) **specializovaný průvodce** je průvodce vyškolený, trénovaný nebo vzdělaný pro určitou oblast aktivit nebo odborného výkladu (tematicky nebo regionálně, místně).
- 30) **společnost destinačního managementu** (též destinační agentura, organizace destinačního managementu) je organizace provádějící (koordinující, aktivující) management a marketing (včetně propagace) v destinaci ČR ve spolupráci s dalšími subjekty cestovního ruchu. Je zaměřena na management

destinace CR v oblasti vytváření a prosazení destinace a jejích produktů CR na trhu, realizuje záměry destinačního managementu. Společnost destinačního managementu je zaměřena na vývoj a aktivní prodej hlavních produktů, koordinuje a řídí tvorbu produktů cestovního ruchu, cenovou politiku a aktivní prodej destinace. Společnost destinačního managementu je zpravidla podporována nebo vytvořena hlavními poskytovateli služeb v destinaci CR, v některých případech zajišťuje i obchodní činnost (rezervace a prodej služeb CR, nejčastěji prostřednictvím ICT a turistických informačních center (dále též „TIC“).

- 31) **udržitelný cestovní ruch** naplňuje zájmy současných generací aktérů CR bez narušení práv generací budoucích, zajišťuje spravedlivý podíl místních obyvatel na profitu z existence geoparku a nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí i v dlouhodobé perspektivě jeho realizace. Je založen na koncepci rozvoje a plánování cestovního ruchu, jejímž cílem je ochrana a zachování geodiverzity, biodiverzity, kulturní diverzity a péče o životní prostředí ve všech jeho aspektech a respektování zájmů místních obyvatel. Koncepce udržitelnosti CR vedle orgánů veřejné správy zapojuje do optimalizace dopadů CR místní obyvatele a další aktéry CR a soustavně usiluje o konsenzus mezi různými zájmy využití geoparku.
- 32) **virtuální naučná stezka** je naučná stezka, která není vyznačena v terénu pomocí tradičních navigačních značek a interpretačních tabulí, ale je buď jen popsána v tištěných materiálech či v digitální podobě na webu, resp. využívá satelitní navigace či navigace s využitím mobilního telefonu a poskytování (případně i personalizované, podle cílových skupin) k vybraným místům (např. pomocí BeeTagg, QR kódů). Významnými výhodami jsou výrazně nižší cena vybudování, ochrana krajinného rázu a zážitku návštěvníka, jednoduchost a nízká cena aktualizace popisných údajů, jejich jednoduchá personalizace dle potřeb návštěvníků a zvýšená (kódy pro BeeTagg v terénu) či úplná ochrana proti vandalům.
- 33) **životní cyklus informačního systému** je koncepce, která zdůrazňuje jednotlivé navazující fáze existence informačního systému (a analogicky software, kryptografického klíče, certifikátu) vzhledem k charakteristikám jednotlivých fází a řízení životního cyklu tak, aby bylo dosaženo zamýšleného (žádoucího) účelu.

Použité a doporučené zdroje

- [1] ANDRLOVÁ, M. A KOL. (2004): Turistika na koni. Program rozvoje Jihočeského kraje – Projekt 2/12/2004, 50 str.
- [2] ANONYM (2014): Stezky a rekreační infrastruktura pro handicapované osoby. [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.utok.cz/node/165>
- [3] BEE TAGG (2013): Co je BeeTagg a QR-Code, [online], [cit. 14. 11. 2013], dostupné na WWW: <http://kojakovice.cz/informace-do-mobilu-beetagg-qr-code>
- [4] BENDER, B., EDMONDS, M. (1992): *Stonehenge: whose past? What past?* Tourism Management, Vol. 13, No. 4, pp. 355-357, ISSN 0261-5177
- [5] BRUSCHI, V. M (2007): Desarrollo de una metodología para la caracterización, evaluación y gestión de los recursos de la geodiversidad. Manuskript. Universidad de Cantabria, Santander.
- [6] CARTER, J. (2004): Interpretace místního dědictví – Příručka pro plánování a tvorbu prezentací místních zajímavostí. Překlad z angl. A Sense of Place. n interpretive planning handbook. Překladatel Ptáček, L., Brno: Nadace Partnerství.
- [7] CARTER, J. (ed.; 2001): A Sense of Place. An interpretive planning handbook. Scottish Interpretation Network. [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.jamescarter.cc/files/place.PDF>
- [8] CITACE.COM (2014): Portál Citace.com, [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.citace.com/>
- [9] DAVID, L., VELKOVÁ, E. A KOL. (2009): Jednotný architektonický koncept – manuál pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR, AOPK ČR Praha, 43 str.
- [10] DESATERO (2007): Desatero ekoturistiky Bedrník, č. 1, ročník 5, str. 31
- [11] DOUCEK, J. A KOL. (2013): Geoprůvodce: speciální průvodce po geoparku Železné hory. Vodní zdroje Chrudim, ISBN 978-80-87883-03-7, 157 str.
- [12] DOUCEK, J., SMUTEK, D. (2013a): Historií země za dva dny. (online), dostupné z WWW: http://www.geovedy.cz/cs/files/Geovedy_Brozura_ZS-A5-web.-pdf, staženo 29. 7. 2013, ISBN 978-80-905154-3-7, 11 str.
- [13] DOUCEK, J., SMUTEK, D. (2013b): Putování za vodou. [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné z WWW: <http://www.geovedy.cz/cs/files/Geovedy - Brozura Putovani-ZaVodou ZS.pdf>, ISBN 978-80-905154-5-1, 11 str.
- [14] DOWLING R., NEWSOME D. eds. (2012): Geotourism. Elsevier, Oxford, 352 str.
- [15] GEO ŽH (2013): Virtuální geocache naučná stezka o historii a přírodě CHKO Železné hory, <online>, [cit. 23. 11. 2013], dostupné na WWW: http://www.geocaching.com/geocache/GC4GG42_geostezka10-vrapenec-maly?guid=45195a0c-eb87-447f-a47d-6b16049b4959.

- [16] GRAY, M. (2013): Geodiversity: Valuing and conserving abiotic nature. Wiley, 512 str.
- [17] HERMOVÁ, H., SLAVÍK, P. (2014): Manuál legální terénní cyklistiky v Česku. ČeMBA, [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.cemba.eu/zakony-a-normy/manual-legalni-terenni-cyklistiky-v-cesku/>
- [18] INFOGRAM (2014): Infogram: portál pro informační gramotnost, [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.infogram.cz/findIn-Section.do?sectionId=1115&categoryId=1173>
- [19] KČT (2013): Turistické značení KČT, <online>, [cit. 11. 11. 2013], dostupná na WWW: <http://www.kct.cz/cms/turisticke-znaceni-kct>
- [20] KERUMOVÁ, L., MARKVART, K. (2003): Metodika značení jezdeckých stezek, nepublikováno, stručná verze viz [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://jezdecka-turistika.bothis.cz/dokumenty/metodika.pdf>
- [21] KOL. (2005): Děti, aby byly a žily. Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha, ISBN 80-7212-382-3, 96 str.
- [22] KOL. (2011): Usměrnování vybraných sportovních a rekreačních aktivit v ZCHÚ. Metodické listy Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. č. 16, 1/2011, 85 str.
- [23] KUBALÍKOVÁ, L. (2012): Koncepce geomorphosites v kontextu ochrany neživé přírody, ISBN 978-80-7372-932-5, 100 str.
- [24] KUBLAK, T. A KOL. (2014): Metodika horolezectví. [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.horolezeckametodika.cz/uvod/o-nas>
- [25] KURS GEO (2014): Kurs pro geoprůvodce v Železných horách v LMS Blackboard. [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <https://oliva.uhk.cz>
- [26] KVASNIČKA, T., SLAVÍK, P. (2014): Co je to singltrek? ČeMBA, [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.cemba.eu/poradna/co-je-to-singltrek/>
- [27] MARKVART, K. A KOL. (2001): Metodika značení cyklotras v České republice. KČT, 12 str., [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: http://www.cyklo-jizni-morava.cz/file/16/Metodika_znaceni.pdf
- [28] MARTINEK, J. A KOL. (2008): Cyklistická infrastruktura a její specifické aspekty. CDV, ČVUT FD, ISBN 978-80-86502-81-6, 92 str.
- [29] MARTINEK, J., GALATÍK, J. (2010): Cyklistická doprovodná infrastruktura. CDV, ISBN 978-80-86502-25-0, 55 str.
- [30] MEDEK, M. (2007): Interpretace místního dědictví. Prezentace, [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://is.muni.cz/el/1423/jaro2007/-ENS203/um/Interpretace.pdf>

- [31] MOLDAN, B. (2014): Ekosystémové služby a biologická rozmanitost, <online>, [cit. 23. 11. 2013], dostupné na WWW: <http://www.moldan.cz/-index.php/starsi-clanky/83-aktuality/148-ekosystemo-ve-sluzby-a-biologicka-rozmanitost>
- [32] NÁRODNÍ GEOPARK (2012): (online), [cit. 11. 5. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.geology.cz/narodnigeoparky>> .
- [33] NORMA (2011): Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 s uvedením příkladů citování, [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <https://sites.google.com/site/novaiso690/>
- [34] ORIEŠKA, J. (2007): Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu, Idea servis, ISBN 978-80-85970-57-9, 207 stran
- [35] PÁSLER, J. A KOL. (2013): Základní pravidla značení turistických tras. KČT Praha. 40 str., [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znac_kari/prirucka-znacen-2014.pdf
- [36] PEREIRA, P. (2006): Património geomorfológico: conceptualização, avaliação e divulgação. Aplicação ao Parque Natural de Montesinho. Manuskript. Universidade do Minho, Braga.
- [37] PETRÁNEK, J. A KOL. (2011): *Geologická encyklopedie on-line*. Česká geologická služba, <online>, [cit. 11. 11. 2013], dostupné na WWW: www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl
- [38] PRALONG, J. P. (2005): A method for assessing tourist potential and use of geomorphological sites. Géomorphologie: relief, processus, environnement, No. 3.
- [39] PTÁČEK, L., RŮŽIČKA, T. (EDS.) A KOL. (2012): Jak pře(d)kládat svět – základy dobré interpretace. Partnerství, o.p.s., 124 str.
- [40] QR-CODE (2013): Venkovské muzeum Kojákovice, QR kód, [online], [cit. 14. 11. 2013], dostupné na WWW: <http://kojakovice.cz/imgs/tagglist-124%20QR.jpg>
- [41] REYNARD, E ET AL. (2007): A method for assessing the scientific and additional values of geomorphosites. Geographica Helvetica, Vol. 62, No. 3, pp. 148-158.
- [42] RUX, J. (2007a): Metodika průvodcovské činnosti. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 44 str., [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.mmr.cz/getmedia/1694c446-1cad-4d62-901b-8ec7b4577-cba/GetFile19.pdf>
- [43] RUX, J. (2007b): Problémové situace v cestovním ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 28 str., [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.mmr.cz/getmedia/d3139080-6c55-4863-b1c7-f9d3a-27277cc/GetFile12.pdf>

- [44] RŮŽIČKA, T. A KOL. (2011): Metodika o zásadách a metodách interpretace se zaměřením na interpretaci přírodního dědictví a činnost návštěvnických středisek s využitím zahraničních zkušeností. Nadace Partnerství, Brno, 81 str., [online], [cit. 27. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://www.-ochranaprirody.cz/res/data/148/019442.pdf>
- [45] SEJÁK J. A KOL. (2010): Hodnocení funkcí a služeb ekosystémů České republiky, FŽP UJEP, 2010, ISBN 978-80-7414-235-2, 197 str., [online], [cit. 14. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://fzp.ujep.cz/projekty/-HodnoceniFunkciASluzebEkosystemuCR.pdf>
- [46] SEJÁK, J. A KOL. (2011): Valuing Ecosystem Functions and Services in the Czech Republic, FŽP UJEP, ISBN 978-80-7414-391-5, 23 str., [online], [cit. 14. 06. 2014], dostupné na WWW: <http://fzp.ujep.cz/projekty/valuin-gecosystemservices.pdf>
- [47] SMĚRNICE (2014): Návrh Rady národních geoparků na Směrnici MŽP ČR č. xx /201 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark
- [48] ŠAUER, P., DVOŘÁK, A. A KOL. (1997): Úvod do ekonomiky životního prostředí. VŠE Praha, 1. vyd., ISBN 80-7079-548-4.
- [49] ŠÍPEK, J. (2001): Úvod do geopsychologie. Svět a putování po něm v kontextu současné doby. ISBN: 80-85866-70-6, 164 str.
- [50] VELKOVÁ, E., KUBÍKOVÁ, H., NIELSEN, Z. (2013): Informační středisko AOPK. Doplněk k Jednotnému architektonickému konceptu pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR, AOPK ČR Praha, 10 str.
- [51] VENCLOVÁ, K., ŠTÝRSKÝ, J., ŠÍPEK, J. (2013): Multikulturní rozdíly návštěvníků. Ministerstvo životního prostředí a Vodní zdroje Chrudim, ISBN 8090515495, 9788090515499, 143 str.
- [52] WOITSCH, J., PAUKNEROVÁ, K. (2013): Metodika pro prezentaci sídelního a krajinného prostoru a kulturního dědictví prostřednictvím tvorby naučných stezek. [online], [cit. 30. 06. 2014], dostupné na WWW: http://www.antropologie.org/sites/default/files/files/downloads/reports/metodika_naucne_stezky.pdf
- [53] ZÁKON (1992): Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny – úplné znění zákona
- [54] ZÁKON (2000): Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- [55] ZELENKA, J. (2009): Information and Communication Technologies in Tourism – Influence, Dynamics, Trends. E+M Ekonomie a Management, roč. 12, č. 1, str. 123-132, ISSN 1212-3609
- [56] ZELENKA, J. (2012): Informační a komunikační technologie - perpetuum mobile cestovního ruchu. Czech Journal of Tourism, Brno, roč. 1, č. 1, s. 5-17, ISSN 1805-3580

- [57] ZELENKA, J. (2014a): Metodika pro způsob realizace a obsah školení geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích, MŽP ČR, 16 str.
- [58] ZELENKA, J. (2014b): Metodika pro tvorbu geologických expozic a naučných geostezeček, MŽP ČR, 8 str.
- [59] ZELENKA, J. (2014c): Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí, MŽP ČR, 9 str.
- [60] ZELENKA, J. (2014d): Metodika pro tvorbu tištěných průvodců územím geoparku, MŽP ČR, 7 str.
- [61] ZELENKA, J. (2014e): Metodika pro návštěvnická centra geoparků, MŽP ČR, 13 str.
- [62] ZELENKA, J. (2014f): Metodika pro informační systém geoparku, MŽP ČR, 19 str.
- [63] ZELENKA, J. A KOL. (2007): Průvodce cestovního ruchu, 3. vyd., Gaudeamus Hradec Králové, ISBN 978-80-7041-189-6, 115 str.
- [64] ZELENKA, J., KYSELA, J. (2013): Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu. Gaudeamus Hradec Králové, 4. přeprac. vyd., 289 s., ISBN 978-80-7435-242-3.
- [65] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012): Cestovní ruch. Výkladový slovník. Linde Praha, 2., přepracované vydání, 768 stran, ISBN 978-80-7201-880-2.
- [66] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M., VENCLOVÁ, K. (2014): Metodika pro vznik a certifikaci národního geoparku v České republice, MŽP ČR, 44 str.



Ministerstvo životního prostředí

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědný řešitel projektu prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc. a jeho autoři a nelze jej v žádném případě považovat za názor Ministerstva životního prostředí.

Název: Metodiky národních geoparků

Autoři: Prof. RNDr. Josef Zelenka, Bc. Kateřina Venclová, Ing. Martina Pásková, Ph.D., Mgr. Jan Doucek, RNDr. Daniel Smutek, RNDr. Lucie Kubalíková, Ph.D.

Elektronická sazba: Ing. Hana Hornyšová

Rok a místo vydání: 2014, Chrudim

Vydání: první

Náklad: 200 výtisků

Vydalo nakladatelství Vodní zdroje Chrudim jako svou 21. publikaci.

ISBN 978-80-87883-10-5